

ČASOPIS FEDERÁLNÍHO MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

vyznamenáný medailí Za upevňování přátelství ve zbraní 1. stupně a Pamětní medailí k 30. výročí Slovenského národního povstání, Květnového povstání českého lidu, osvobození Československa Sovětskou armádou

VOJENSKÁ MYSL

TŘICÁTÝ OSMÝ ROČNÍK

4

K upevňovaniu vojenskej disciplíny a organizovanosti života

Disciplína je zložitým spoločenským javom. Vyvíja sa spolu s vývojom spoločnosti ako objektívny činiteľ nevyhnutný pre existenciu danej spoločnosti a jednotlivca v závislosti od historického vývoja, mocenského postavenia a záujmov jednotlivých tried, od materiálnych podmienok a ďalších aspektov. Každý spoločensko-ekonomický formácií zodpovedá jej vlastná, spoločensky determinovaná disciplína. Ako sociálnopolitický jav prešľahuje všetkými stránkami života spoločnosti. Teda nijaká ľudská činnosť sa nemôže obísť bez určitej miery organizácie, bez všeobecne záväzného plnenia pevne stanovených noriem a pravidiel správania.

Podstatu disciplíny objasnili vo svojich dielach už klasikovia marxizmu-leninizmu. Podľa nich **disciplína** ako sociálny vzťah **vyjadruje záväzný spôsob konania** spoločnosti, skupín a jednotlivcov v súlade so súhrnom historicky a triedne podmienených noriem. Objektívny základ disciplíny teda vyplýva z potreby **podriaďovať konanie ľudí určitému poriadku** — dôležitej podmienky fungovania každého spoločenského systému. Zvlášť markantne táto skutočnosť vystupuje do popredia v podmienkach armády. Keď sa v referáte na IX. zjazde KS(b)R V. I. Lenin zaoberal zdrojmi víťazstva nad domácou reakciou a zahraničnými intervenčnými vojskami, zdôraznil: „Ak porozmýšľame, čo bolo napokon najhlbšou príčinou, že sa odohral takýto historický zázrak, že slabá, vysilená, zaostaná krajina porazila najsilnejšie krajiny sveta, uvidíme, že to bola centralizácia, disciplína a neslýchaná obetavosť.“ (V. I. Lenin: IX. zjazd KS(b)R. Bratislava, ŠVPL 1954, s. 399.)

Otázkam sústavného zvyšovania uvedomelej vojenskej disciplíny a organizovanosti života v ČSĽA sa venuje mimoriadna pozornosť. Je to podmienené mnohými činiteľmi. Do popredia vystupuje predovšetkým charakter súčasného ozbrojeného zápasu, kvalitatívne zmeny v ČSĽA, najmä zmeny v jej sociálno-triednom a vekovom zložení, ako aj stále širšie zavádzanie výsledkov vedeckotechnického rozvoja. To pochopiteľne kladie zvýšené nároky na politické a morálne kvality vojakov, na majstrovské ovládanie zbraní a bojovej techniky, hlavne však na úroveň vojenskej disciplíny. Preto tiež požiadavky Komunistickej strany Československa na zabezpečenie vysokej bojovej pohotovosti a pripravenosti armády na obranu socializmu zdôrazňujú predovšetkým úlohu a význam politickej bdlosti a morálnej zodpovednosti vojakov, prísnej organizovanosti a disciplíny.

ÚV KSČ venuje týmto otázkam trvalú pozornosť. Na svojich zasadaniach v rokoch 1964 a 1981 s mimoriadnou pozornosťou zhodnotil dosiahnutú úroveň disciplíny v ČSĽA; poukázal na pozitívne výsledky a na nedostatky, odstraňovanie ktorých je zdĺhavé, nedôsledné, často bez zodpovedajúcich výsledkov. Prijaté závery konkretizované na podmienky jednotiek a útvarov priniesli mnohé pozitívne výsledky, napriek tomu však pretrvávajú aj niektoré závažné nedostatky. Svedčí to mimo iného tiež o tom, že zápas za vysokú disciplínu nie je doposiaľ záležitosťou všetkých príslušníkov armády a že ťažisko výchovného pôsobenia nebolo všade dôsledne prenesené do rôť, do práce s najnižšími veliteľmi, ktorí bezprostredne vychovávajú a cvičia vojakov.

Novú etapu cieľavedomého, systematického boja za dôsledné odstraňovanie všetkých prejavov nedisciplinovanosti a neorganizovanosti v jednotkách a útvaroch ČSEA započalo 259. kolégium ministra národnej obrany ČSSR a celoarmádne zhromaždenie uskutočnené 28. augusta roku 1985. Dôsledne rešpektujúc uznesenie Predsedníctva ÚV KSČ z 8. mája roku 1981 a rozkazy ministra národnej obrany bolo konkrétne ukázané, ako pristupovať k ďalšiemu upevňovaniu vojenskej disciplíny. Nastúpenú cestu plne podporil aj celoarmádny stranický aktiv na rozpracovanie a realizáciu záverov XVII. zjazdu KSČ v ČSEA keď bolo zdôraznené, že presadzovanie požiadaviek týchto dokumentov sa musí stať trvalou súčasťou každodennej práce všetkých veliteľov, politických pracovníkov, komunistov a členov SZM. Pritom ich hlavné úsilie je potrebné zameriavať na zabezpečenie jednotného pôsobenia prísne organizovaného výcviku, života podľa vojenských poriadkov, účinnej ideologickej a stranickopolitickej práce a všestrannej starostlivosti o ľudí. (Pozri: Celoarmádny stranický aktiv k rozpracovaniu a realizácii záverov XVII. sjazdu KSČ v Československé ľudové armáde. Praha, Naše vojsko 1986, s. 17—18.)

Osobitný, celospoločenský význam nadobúda uvedomelá disciplína a vysoká organizovanosť v súčasnom období. Realizácia stratégie urýchlenia sociálno-ekonomického rozvoja našej krajiny, ako aj súčasná medzinárodnopolitická situácia kladú zvýšené nároky aj v tejto oblasti. To znamená, zdôraznil náčelník Hlavnéj politickej správy ČSEA generálplukovník J. Klícha na stranickom aktivite k upevňovaniu disciplíny v ČSEA, **skoncovat s prešľapovaním na mieste a zlepšenie disciplíny považovať za prvoradú politickú úlohu.** Ďalej pripomenul, že boj za vysokú disciplínu sa stal limitujúcim činiteľom postupu vpred. Vyžadujú to predovšetkým záujmy bojovej pohotovosti, ale aj úsilie, aby služba v armáde dávala ľuďom pocit uspokojenia a radosti z dobre vykonanej práce, aby sa vojakom lepšie slúžilo a mali aj viac času na svoje záujmy, odpočinok, športové, kultúrne a spoločenské využitie. (Pozri: Skoncovat s prešľapovaním na mieste. Obrana ľudu, 3. dubna 1987, s. 1.)

Minister národnej obrany ČSSR armádny generál M. Václavík na uvedenom stranickom aktivite zdôraznil, že **boj za upevnenie disciplíny je bojom o myslenie ľudí.** Vysoká disciplína, disciplinované správanie príslušníkov armády sa nedosahuje automaticky, subjektívnym želaním, spoliehaním sa na všemocnosť rozkazu, nariadenia, or-

ganizačného opatrenia a pod. Preto treba v prvom rade rešpektovať všeobecne platnú zákonitosť, že dôležitým predpokladom uvedomelej disciplíny je vzťah vojaka k jej normám a požiadavkám, ktorý sa potom odráža v prístupe na plnenie vojenských povinností. To však predpokladá najprv odstránenie administratívne prístupy pri riešení vzniknutých problémov a podstatne skvalitniť každodennú politickú prácu medzi ľuďmi. Zároveň súdruh minister upozornil, že doposiaľ bolo prijatých veľké množstvo správnych a potrebných opatrení, ich realizácia však vyžaduje **jednotný prístup** všetkých zainteresovaných.

V nasledujúcom období je preto nevyhnutné sústrediť ich pozornosť na tieto rozhodujúce oblasti:

- zdokonaliť riadiacu a organizátorskú prácu,
- upevniť vojenský režim a organizovanosť v duchu základných poriadkov,
- pozornosť venovať kvalite kádrov,
- sprísniť všetky opatrenia v boji proti alkoholizmu,
- riešiť materiálne zabezpečenie a celú sociálnu sféru života príslušníkov armády,
- zbaviť stranickopolitickú prácu povrchnosti a formalizmu,
- zvýšiť ofenzívnosť a konkrétnosť ideologickej práce,
- dôsledne uplatňovať metódu jednotného a družného úsilia veliteľov, politických pracovníkov a stranických organizácií s plným využitím možností organizácií SZM. (Pozri: Boj o upevnenie kázně je bojom o myslenie ľudí. Z vystoupení ministra národnej obrany ČSSR armádneho generála M. Václavíka na stranickom aktivite ke kázní dne 2. dubna 1987. Obrana ľudu, 4. 4. 1987.)

Pozornosť zameraná na uvedené oblasti nesporne významne prispieje k ďalšiemu upevneniu vojenskej disciplíny a organizovanosti života, k odstráneniu pretrvávajúcich nedostatkov. Osobitne treba zdôrazniť potrebu ich dôsledného naplňovania v každodennej práci, pretože doposiaľ v mnohých prípadoch vynaloženému úsiliu nie vždy zodpovedajú dosahované výsledky. Ako ukazuje vojsková prax, je to spôsobené najmä tým, že často chýba koordinácia v činnosti veliteľov, politických pracovníkov, stranických a zväzových organizácií, dochádza k vzájomnému prelínaniu sa prijímaných opatrení, nedostatočná pozornosť sa venuje úrovni naplnenia vydaných nariadení, nie vždy sa vyvodzujú dôsledné závery voči jednotlivcom, ktorí sa dopúšťajú disciplinárnych

priestupkov, alebo majú negatívny vplyv na úroveň disciplíny u svojich podriadených.

Podstatné upevnenie vojenskej disciplíny dosiahneme vtedy, zdôrazní minister národnej obrany ČSSR armádny generál M. Václavík, keď sa táto úloha stane vecou všetkých veliteľov, politických pracovníkov, štábov, technikov a tylových pracovníkov. (Pozri: Boj o upevnenie kázně je bojom o myšlienky ľudí. Z vystoupení ministra národnej obrany ČSSR armádneho generála M. Václavíka na straníckom aktívu ke kázní 2. dubna 1987. Obrana ľudu, 4. 4. 1987, s. 3.) To bezpodmienečne vyžaduje, aby pri formovaní vysokej politickej bdelosti, sústavného vyžadovania včasného a presného plnenia úloh, ale aj v procese realizácie náročného výcviku, dôsledného plnenia základných poriadkov a zabezpečovania vysokej organizovanosti a režimu života vojsk bola sústavná a dôsledne uplatňovaná **metóda jednotného a družného úsilia** predovšetkým v činnosti veliteľov, politických pracovníkov, straníckych a zväzáckych organizácií.

Spoločné úsilie veliteľov, politických pracovníkov, straníckych a zväzáckych organizácií za upevnenie vojenskej disciplíny a organizovanosti života musí byť však založené na zásadách vzájomnej spolupráce pri dôslednom rešpektovaní služobného postavenia a funkčných povinností. Nežiaduce je akékoľvek povyšovanie sa, odmietanie správnych návrhov a opatrení, prenášanie zodpovednosti, ukladanie úloh predovšetkým straníckym a zväzáckym organizáciám. Je dôležité, aby boj za upevnenie disciplíny vychádzal z chápania jej celospoločenského významu a nutnosti, uvedomenia si vlastného miesta a úlohy v tomto procese. Pritom pochopiteľne treba rešpektovať špecifiku postavenia zainteresovaných a tomu zodpovedajúcich práv a povinností.

Rozhodujúce miesto a úloha pri upevňovaní vojenskej disciplíny a organizovanosti jednoznačne náleží **veliteľom**. Nedeliteľná veliteľská právomoc dôsledne uplatňovaná na straníckom základe ich zaväzuje k vysokej zodpovednosti za uskutočňovanie politiky KSČ, zvyšovanie bojovej pohotovosti a pripravenosti armády. Pozitívne výsledky pri upevňovaní disciplíny a organizovanosti dosahujú najmä tí velitelia, ktorí sa vo svojej činnosti opierajú o stranícke organizácie. Tiež úzka spolupráca s politickými pracovníkmi a zväzáckymi organizáciami výrazne prispieva nielen k zvýšeniu ich autority, ale predovšetkým umožňuje prijímať správne, reálne situácii zodpovedajúce opatrenia. Zároveň sa tak vytvárajú

predpoklady zainteresovať na ich realizácii širší aktív, diferencovane pôsobiť na jednotlivé skupiny vojakov, včas a principiálne, ale citlivo posudzovať každý disciplinárny priestupok svojich podriadených.

Veľkú zodpovednosť za upevňovanie uvedomelej vojenskej disciplíny majú **politickí pracovníci**. Ich povinnosťou je okrem iného presadzovať dôsledné uplatňovanie nedeliteľnej veliteľskej právomoci na straníckom základe a podporovať autoritu veliteľov a náčelníkov, upevňovať uvedomenú vojenskú disciplínu a organizovanosť života vojsk. Z tohto hľadiska je veľmi významné, aby politickí pracovníci vo svojej každodennej práci medzi podriadenými venovali mimoriadnu pozornosť poznávaniu ich názorov, nálad a potrieb. Získanie reálnych predstáv o prednostiach a nedostatkoch jednotlivcov a kolektívov umožňuje správne usmerňovať činnosť straníckych a zväzáckych organizácií pri riešení otázok disciplíny. Znalosť úloh a výsledkov v bojovej a politickej príprave vlastnej jednotky, individuálnych zvláštností a schopností vojakov pre disciplinované správanie sa je dôležitým predpokladom, aby politický pracovník mohol aktívne ovplyvňovať rozbor disciplíny v jednotkách, pomáhať veliteľovi pri zovšeobecňovaní a rozširovaní najlepších skúseností a prijímať správne výchovné, výcvikové a organizačné opatrenia. Veľký význam má aj vplyv politických pracovníkov na zdokonaľovanie výchovného pôsobenia podriadených veliteľov, predovšetkým prehliadanie ich schopností vhodne spájať presvedčovanie s donucovaním, vysokú náročnosť s trvalou starostlivosťou o podriadených. Významnou úlohou politických pracovníkov je podporovať náročných veliteľov. Zároveň ale treba, aby stáli v čele boja s rutinou, prežitými prístupmi a metódami práce, s jednostranným chápaním a upevňovaním veliteľskej náročnosti.

Nezastupiteľnú úlohu pri upevňovaní vojenskej disciplíny, vo výchove vojakov k zodpovednému a dôslednému plneniu vojenských povinností majú **stranícke organizácie**. Otázky výcviku a výchovy príslušníkov armády, upevňovanie disciplíny v jednotkách riešia v úzkej spolupráci s veliteľmi a politickými pracovníkmi. Analyzujú úroveň disciplíny a hodnotia podiel komunistov na jej upevňovaní, venujú pozornosť názorom a náladám veliteľov a vojakov, čo im umožňuje aktívne sa spolu účastniť na odstraňovaní príčin, ktoré vedú k porušovaniu disciplíny a morálneho politického stavu jednotky. Významnou povinnosťou straníckych organizácií je tiež podporovať veliteľov a náčelníkov v ná-

ročnom vyžadovaní dôsledného plnenia povinností a úloh vojenskej služby. [Pozri: Smernice pro práci organizací Komunistické strany Československa v Československé lidové armádě. Zvláštní příloha Obrany lidu, 22. ledna 1987, s. 5.] Zároveň však v záujme prehĺbenia jednotného a družného úsilia je dôležité, aby velitelia a politickí pracovníci úzko spolupracovali so stranickým výborom a s celým kolektívom komunistov, využívali ich skúsenosti a názory pri upevňovaní vojenskej disciplíny a organizovanosti. Pritom treba rešpektovať skutočnosť, že účinnosť stranického pôsobenia na úrovni disciplíny závisí predovšetkým na príkladnosti komunistov. Ich výchova k osobnej zodpovednosti, vzornému plneniu poriadkov, predpisov a rozkazov veliteľov, k vzájomnej úcte a upevňovaniu súdružských vzťahov vo vojenských kolektívoch môže významne prispieť k tomu, aby sa zodpovedne a ofenzívne účastnili na zvyšovaní organizovanosti a poriadku vo vojenských kolektívoch.

Pri upevňovaní vojenskej disciplíny v jednotkách ČSLA plnia dôležitú, nie vždy plne docenenú úlohu aj **organizácie Socialistického zväzu mládeže**. Pritom samozrejme nie je možné vychádzať len z ich poslania — viesť členov SZM k uvedomeniu vzťahu k vojenskej službe a na prekonávanie ťažkostí vojenského života. Významnú úlohu majú zväzacké organizácie predovšetkým pri vytváraní správnych vzťahov v kolektívoch, náročnej a kritickej verejnej mienky voči tým, ktorí sa dopúšťajú priestupkov a poškodzujú česť a dobré meno jednotky. Ich prínos pre upevňovanie disciplíny a organizovanosti života spočíva tiež v tom, že sa aktívne účastnia na

účelnom využívaní času voľna vojakov, počas ktorého dochádza k prevažnej väčšine disciplinárnych priestupkov.

Účinnosť vplyvu zväzackých organizácií na upevňovanie vojenskej disciplíny je bezprostredne závislá od ich úzkej spolupráce s veliteľmi a politickými pracovníkmi, od úrovne stranického riadenia komunistov, ktorí v nich pracujú. Ich spoločné úsilie preto musí orientovať pozornosť hlavne na sústavné predchádzanie disciplinárnym priestupkom, účastniť sa na prevencii v boji proti alkoholizmu, venovať individuálnu starostlivosť tým, ktorí narušujú vzťahy a disciplínu v kolektívoch.

Správne uvedomenie si svojho miesta a úlohy je základným predpokladom pre dôsledné naplňovanie metódy jednotného a družného úsilia veliteľov, politických pracovníkov, stranických a zväzackých organizácií pri upevňovaní vojenskej disciplíny a organizovanosti života. Vzájomnú spoluprácu, včasnú informovanosť, prijímanie účelných preventívnych opatrení treba však uskutočňovať systematicky a cieľavedome. Len vtedy možno očakávať, že sa podarí dosiahnuť výraznejšie pozitívne výsledky pri zvyšovaní úrovne vojenskej disciplíny a organizovanosti, upevňovaní vojenských kolektívov, zvyšovaní úrovne bojovej a politickej prípravy jednotiek a útvarov ČSLA.

Súčasná situácia v našej spoločnosti vytvára priaznivé predpoklady pre ďalšie zvýšenie bojovej a mobilizačnej pohotovosti ČSLA. To však bezpodmienečne vyžaduje mobilizáciu všetkých jej príslušníkov na vzorné plnenie vojenských povinností, vysokú úroveň disciplíny a organizovanosti života v jednotkách a útvaroch.

Komplexnost — základní předpoklad zvyšování vlivu vojenskoodborné činnosti na efektivnost ideologické práce v PVOS

Kritizujeme-li nízkou efektivnost ideového působení, jinak vyjadřujeme skutečnost, že jeho kvantita (např. plnění stanovených norem ideologické práce) nepřerůstá v potřebnou kvalitu — změnu myšlení a jednání lidí. Jinými slovy říkáme, že **vynaložené úsilí nepřináší odpovídající výsledky**, že ani velké množství opatření a akcí ještě není zárukou dosažení vytyčených ideově výchovných cílů.

Příčiny nízké efektivnosti ideologické práce je možné (mimo jiné) vidět v tom, že:

- není cílevědomá, což vyplývá z toho, že neznáme dobře kvality lidí, na které působíme, a podmínky, ve kterých žijí a jež ovlivňují ideologický proces,

- nevytyčujeme konkrétní, reálné cíle ideologické práce a nevolíme adekvátně její obsah, formy a metody,

- ideologické působení proto není diferencované, trpí značnou obecností a tudíž ani velké množství využívaných forem a přijímaných opatření nepřispívá ke kvalitě naší práce,

- ideologická práce v konkrétních podmínkách tvoří tudíž systém, akce na sebe nenavazují, řada z nich je zbytečná, bez efektu.

Proto je nutné hledat cesty k vyšší (nebo lépe vysoké) efektivnosti ideologické práce i v rovině **metodologické a metodické**,

v rovině kvality vlastního ideologického procesu, a to přesto, že jde o praktický úkol. Avšak, jak uvedl M. Gorbačov: „... žádná sebevýznamnější praktická otázka nemůže být vyřešena, když nebude teoreticky objasněna a zdůvodněna.“

Analýza příčin nižší efektivnosti ideologické práce ukazuje na to, že v jejím procesu využíváme relativně mnoho forem.

Vedení snahou zapojit do ideologického procesu všechny formy ideologické práce nejsou zatím velitelé, ZVP a propagandistické kádry schopni přejít od převážně extenzivního přístupu k jejímu zaměření a provádění podle hesla „nic nelze vynechat“ k intenzivnímu působení.

K tomu do jisté míry přispívá i skutečnost, že kvalita ideologické práce je někdy posuzována podle množství opatření s účastí na nich i centrálně vytyčené normy bez možnosti např. PO svazku či svazu je podle konkrétních podmínek upravit. V posledním období je patrná tendence tuto situaci změnit. Věcně to vyjádřil generálmajor Lokajíček slovy: „... formální je tvrdošíjně lpět na dávno předem stanovené tematice ideologického zaměstnání, když od té doby došlo k novým událostem, jevům a změnám ... Propagandista se nesmí bát operativně doplnit nebo změnit téma a pružně použít takových forem ideově výchovného působení, které umožňují

bez prodlení reagovat na aktuální situaci.“ (Lokajček, V.: Úzce spojujete ideologickou práci s životem vojsk. Lidová armáda, 1987, č. 10, s. 388.)

Cesta k vysoké efektivnosti ideového působení tedy nevede přes zvyšování objemu ideologické práce, ale spíše přes kvalitu jejího provádění.

Ideologická práce v ČSLA představuje ucelený systém. Vydeme-li z toho, že **kvalita jakéhokoli systému je dána charakterem vnitřních vztahů mezi jeho prvky**, je potřeba využívat nástroje, který umožňuje tyto vztahy zlepšit a optimalizovat. Tím je komplexní přístup.

Prakticky to znamená, že v konkrétním případě budeme v rámci systémů ideologické práce vymezené Všeob-sm-15 využívat pouze takových forem a metod, které umožní při vynaložení nejmenšího úsilí dosáhnout vytyčených cílů.

Cesta k vyšší kvalitě ideologické práce vede přes **dynamická a tvůrčí vnitřní uspořádání jejich základních součástí** — teoretické činnosti, komunistické propagandy, politické agitace a KVC tak, aby odpovídalo vytyčeným cílům a úkolům ideové výchovy, ale i bojové a politické přípravy.

V současné době v podmínkách PVOS zděrazňujeme dvě roviny uplatňování komplexního přístupu k ideologické práci.

Za prvé je to v rovině **všestranného přístupu** k řešení problémů ideologické povahy. Touto cestou je ovlivňována efektivnost do jisté míry **zprostředkovaně**, a to tím, že objekt našeho působení a podmínky, v nichž úkoly plní, posuzujeme **v celé šíři vztahů, které mohou mít na ideologický proces vliv**.

Žel tato rovina chápání komplexnosti často převažuje. V praxi se to projevuje v tom, že za míru komplexnosti je považován rozsah postižených vlivů a faktorů, které proces ideologické práce buď v pozitivním, nebo negativním smyslu ovlivňují. V konečném důsledku to vede k již kritizovanému stavu, kdy množství akcí a opatření je ceněno výše, než kvalitativní ukazatelé — výsledná úroveň myšlení a jednání lidí.

Druhou rovinou komplexního přístupu, která **přímo** ovlivňuje efektivnost ideologické práce, je optimalizace jejího procesu.

Obsahem komplexnosti ideologické práce v tomto smyslu je:

— poznávání ideové úrovně příslušníků PVOS, na které působíme, připravenost ideologického aktivu plnit zadané úkoly a vymezení základních problémů ideologické práce v konkrétních podmínkách,

— vytyčení cílů, obsahu a zabezpečení jednotného zaměření ideologického působení v útvaru nebo štábu,

— podle podmínek diferencovaný výběr ze všech forem, metod a prostředků ideologické práce a jejich využívání podle zaměření a funkce tak, aby tvořily celistvý systém a vzájemně se v obsahu doplňovaly,

— zajištění jednotného a koordinovaného působení všech subjektů ideologické práce při ovlivňování příslušníků PVOS.

Takto vymezený obsah komplexnosti ideologické práce má svou metodologickou hodnotu v tom, že dává návod, jak postupovat při její realizaci.

V prvé řadě vytyčuje požadavek všestranného poznání nejen objektu, ale subjektu ideologického působení a na tomto základě umožňuje zjistit, v čem se liší např. vědomosti lidí od učebních cílů probírané tematiky. V neposlední řadě, do jaké míry jsou vedoucí konkrétní formy či ideologický aktiv schopni tyto cíle realizovat. Stranou pozornosti nezůstávají ani podmínky, které výrazně tento proces determinují. Takto se stává ideologická práce reálnou a její vliv je diferencován. Touto cestou se vyvarujeme známého „přesvědčování přesvědčovaných“ a naopak nezůstanou stranou pozornosti nezodpovězené otázky, které si lidé kládou.

Uvedená prvotní analýza je základem cílevědomosti a promyšleného využívání forem a metod ideologické práce.

Díky ní jsou vytyčované cíle a z nich vyplývající obsah optimalizovány v tom smyslu, že je přizpůsobíme konkrétní skupině lidí, na niž působíme, ale i úkolům bojové a mobilizační pohotovosti i pohotovostního systému.

Komplexní přístup k ideologické práci se nejvýrazněji projevuje v dalším kroku, kdy po všestranném zvážení všech možností vybíráme a zabezpečujeme využívání těch forem, metod a prostředků, podle jejich zaměření a funkce, které zabezpečí efektivní splnění cílů ideologické práce (v tomto smyslu i zabezpečení úkolů bojové pohotovosti, bojové a politické přípravy i výchovy lidí). V této fázi je velmi důležité, aby vybrané formy, metody a prostředky tvořily celistvý systém. To znamená, že nás v konkrétním případě musí zajímat např. **vztah mezi formami propagandy, agitace, ale i KVC, či jinými opatřeními**. Jde totiž o to zabezpečit, aby se nepřekrývaly, ale doplňovaly.

Tato fáze zabezpečování komplexního přístupu je, jak potvrzuje praxe, nejsložitější. Především v ní se projevuje nezdramá rutina, neschopnost a v řadě případů ne-

chut změnit způsob myšlení, a to i u propagandistických kádru a ideologického aktivu, jenž má vysokoškolské technické vzdělání. Komplexní přístup vyžaduje vedle analýzy i syntézu, což umožňuje poznat stav přetvořit, vyvodit z něj odpovídající závěry pro praxi. Pro řadu příslušníků ideologického aktivu včetně propagandistů se však jeví jako pohodlnější nářkat nad šifkou a složitostí úkolů ideologické práce, popřípadě se vymlouvat, že jejich povinností je plnit vše. Na druhém pólu stojí ti funkcionáři, kteří si vysvětlují komplexnost ideologické práce po svém. Neplní Směrnice pro ideologickou práci v ČSLA, stanovené normy a využívají základem forem izolovaně. Jde jim jen o to, aby měli co nejméně práce. Při zjištění nedostatku argumentují tím, že uplatňují komplexnost. Zapomínají však, že komplexnost se v žádném případě nerovná živelnosti. Ze každé absence určité formy musí být podložena a diferencovaný přístup k obsahu např. při PSM musí být schválen nejméně na přípravě vedoucích propagandistou útvaru.

Poslední požadavek komplexního chápání ideologické práce vyplývá z jejich vazeb na život lidí a plnění ostatních úkolů. Jde o zabezpečení jednoty ideové výchovné vlivu všech činností a v tomto smyslu i o koordinaci úsilí jeho subjektů.

Praxe je bohužel taková, že ti funkcionáři, kteří se (počínaje nejnižšími stupni) bezprostředně nepodílejí na provádění organizovaných forem ideologické práce, zpravidla neznají, jaké jsou v daném období vytyčené ideové výchovné cíle, jaké jsou její základní problémy. To ve svém důsledku vede k tomu, že o něco jiného usilují např. vedoucí PSM a vedoucí ostatních odborných zaměstnání. I když si obě skupiny vytyčily správné cíle, jejich úsilí se třífíčí.

Proto je naším cílem, aby se zvýšila koordinace jednotlivých subjektů ideologického vlivu, zejména cestou informovanosti o ideologických aspektech výchovy a plněních úkolů.

Tím se dostávám k jádru problému, který vlastně vzniká z přirozené dělby práce. Jeho výsledkem je, že velká část vysokoškolsky vzdělaných odborníků (v podmínkách PVOS převážně technického zaměření) zůstává stranou procesu ideového působení nebo si v něm obtížně hledá své místo, což se odráží v jeho celkové efektivnosti.

Systém ideologické práce je totiž otevřený a předpokládá se, že její obsah bude obohacován i jinými faktory, pro což

mají, aniž si to funkcionáři uvědomují, nejlepší předpoklady. Z určitého pohledu je možné totiž podmíněčně vymezit dvě roviny ideologické práce. První z nich je **ideová výchova jako její jádro**, ve kterém převažují naukové a výchovné aspekty, především však formování vědeckého světového názoru a komunistického přesvědčení. Proto je v ní více využíváno forem a metod komunistické propagandy a kulturně výchovné činnosti (patří sem i základní formy politické přípravy). **Ideová výchova tedy vytváří potenciál pro jednání lidí, který se v konkrétních případech aktualizuje.** Avšak vedle toho existují **ideologické aspekty** běžné plněních úkolů, které jsou-li zjištěny, mohou významně přispět k ideové výchově.

V tomto smyslu můžeme hovořit o ideologickém zabezpečování úkolů. V podmínkách PVOS mezi takové aspekty můžeme počítat:

- působení pohotovostního systému, především náročnost plněních úkolů bojové služby a internacionální odpovědnosti i na střežení vzdušné hranice,
- ošetřování techniky — technologické postupy a kázeň při jejich dodržování,
- vysokou nasycenost bojovou technikou a systémy včetně automatizovaných systémů velení.

K tomu je potřeba podotknout, že jsou základní a podle druhu vojska nabývají na nejrůznějších podobách.

Jestliže v prvním případě hovoříme o vytváření potenciálu, druhá rovina představuje takové ideové působení, které bezprostředně mobilizuje lidi k činu, má výrazně akční (organizační) charakter.

Ideový náboj činností spojených se střežením vzdušného prostoru spočívá v jejich bezpodmínečnosti, často vyjadřované heslem „V PVOS nesmí být nesplněného úkolu“.

K tomu přistupuje i jejich náročnost služby a obtížnost překážek, které musí příslušníci PVOS překonávat. Jednoznačně je možné říci, že v tomto směru se v jejich jednání projevuje vysoká úroveň uvědomění si místa a úlohy, kterou plní, internacionální odpovědnosti, kterou cítí za střežení západní hranice socialistického tábora. V této souvislosti je nutné připomenout pro ideologickou práci velitelů, ale i ostatního aktivu důležitou skutečnost, že zejména mladí příslušníci útvarů k němu dospívají často živelně. Proto o motivech svého jednání, jak ukazují prověrky politické přípravy, obtížně vypovídají. O to více musíme s tímto charakterem uvědomění počítat a jak již bylo řečeno „nepřesvědčovat

presvědčené", ale jejich myšlení cílevědomě formovat a usměrňovat.

V PVOS jsme hrdí na to, že i v míru, v pohotovostním systému plníme bojový úkol. Přesto však reálný nepřítel viděný přes obrazovku radiolokátoru nebo stanice navedení, řada "ostrých" opatření na státní hranici po určité době vedou k částečnému oslabení bdělosti a ostráživosti: činnost, která zpočátku výrazně působila výchovně, tento náboj ztrácí.

Lidé jsou vycvičení, vědí proč je nutné být nepřetržitě připraven k odrazení agresora, a přesto se u nich vyskytují rezervy v kvalitě práce, ustrnuli na určité úrovni, podleli sebeuspokojení.

To znamená, že musíme posílit ve vojenskoodborné činnosti ty faktory, které zvýrazňují její politický význam, a především je zbavovat formalismu a rutiny a efektivně učit lidi tomu, co skutečně potřebují k boji.

Nemálo času a u některých zejména technických odborností můžeme hovořit, že tvoří jádro jejich činnosti, zabírá ošetřování techniky. Bez nadsázky je možné říci, že zejména technologické postupy (předepsané práce na technice) mají svou ideologii, **formují myšlení lidí**. Naše zkušenosti ukazují na to, že např. technik či operátor, který plní své odborné povinnosti vzorně (to znamená dodržuje technologickou kázeň či kázeň bojové služby), porušuje základní řády, dopouští se běžných kázeňských přestupků. Z toho vyplývá závěr, že na jedné straně se nám pozitivní vlastnost nepodařilo transformovat do jiné oblasti, na druhé je potřeba se zamyslet nad tím, zda odborný výcvik a praxe nenese stopy technokratismu, zda není přeceňován význam techniky a činností s ní spojených.

V neposlední řadě má "svou ideologii" služba v jednotkách, které jsou vysoce nasyceny bojovou technikou, a zejména přitom přicházejí příslušníci PVOS do kontaktu se systémy automatizovaného velení.

Daří-li se nám zjišťovat ideologické aspekty konkrétní činnosti, umožňuje to na tomto základě lépe připravovat lidi na přijetí úkolů a jejich plnění. V tomto směru nás musí zajímat, jak na ně budou působit, jaké změny v myšlení jednotlivce, ale např. i veřejném mínění vyvolají (nebo mohou vyvolat). V jakém vztahu jsou požadavky na lidi kladené v souladu s jejich potřebami a zájmy.

Takovýto pohled na ideologickou práci (při respektování všech leninských principů) přispívá ke zvyšování její efektivnosti v tom smyslu, že je úzce přimknuta k životu, umožňuje absenci propagandistických forem např. v situaci, kdy sama činnost mobilizuje více než jakákoli byt' sebevýznamnější slova.

Komplexní přístup k ideologické práci zabezpečuje dialektickou jednotu ideové výchovy a ideového působení vojenskoodborných činností. Umožňuje cílevědomě vybrat tu formu či prostředek, který v dané situaci přinese nejlepší výsledky. Můžeme hovořit o třech fázích vzájemného působení.

V první je rozhodující, jak lidem význam činnosti objasníme, ve druhé fázi nabývá vrchu sám obsah činnosti a posléze přichází rutina, protože se postupně ztrácí politická motivace, činnost zevšední. O této zkušenosti svědčí neplněné úkoly pohotovostního systému PVOS, letecké nehody či poškození techniky.

Proto je potřebné ideové motivy obnovovat, usilovat o to, aby každá činnost vojáků i důstojníků byla smysluplná. Uplatňování komplexnosti vytváří tlak na upevňování jednoty ideologické a organizačnické práce. Na to, aby se potenciál vytvořený v ideové výchově mohl aktualizovat při plnění úkolů zabezpečování bojové pohotovosti, ale i v ostatních oblastech života, aby ideologická práce plnila ve vztahu k praxi metodologickou (či metodickou) úlohu.

SOUČASNÉ NÁZORY NA PŘÍPRAVU A VEDENÍ PRVNÍCH OPERACÍ

Doba, která uplynula od přijetí politického rozhodnutí členských států Varšavské smlouvy — nikdy a za žádných okolností nezačít válku proti žádnému státu nebo jejich koalici a rovněž tak nepoužít jako první jaderné zbraně — byla využita k přehodnocení názorů na přípravu a vedení ozbrojeného zápasu. V uplynulém výcvikovém roce byla převážná část operačních i taktických cvičení využívána k ověření problematiky přípravy a vedení obranných operací a boje v nových podmínkách. Na základě získaných poznatků jsme přistoupili k plánování úkolů nového výcvikového roku, na jehož počátku byla skutečně — na zaměstnání s veliteli a štáby k jejich objasnění.

Přesto je řada nejasností, které vyplývají především z toho, že po letech, kdy se názory na použití vojsk v podstatě neměnily, těžkopádně reagujeme na změnu situace. Ozývají se požadavky na stanovení nových norem a na zakotvení všech změn do řádů a předpisů. Je poukazováno na to, že v různých pramenech jsou uváděny rozdílné údaje. Myslím, že jsme si příliš zvykli schovávat se za autoritu řádů, předpisů i jednotlivých funkcionářů. Je to jednodušší a bezkonfliktní. Součástí nového přístupu v aplikaci zásad operačního umění a taktiky, které vycházejí z vojenské doktríny Varšavské smlouvy, by podle mého názoru měla být i určitá tolerantnost k jejich použití v konkrétních podmínkách. Vždyť dlouho kritizovaná šablonovitost a schematismus jsou výsledkem především dogmatického chápání a vyžadování dodržování operačních i taktických norem.

Ve svém článku chci právě z tohoto pohledu utříbit současné názory na vedení prvních operací s využitím posledních materiálů, které dosud nebyly publikovány, i zkušeností ze společného štábního nácviku Spojených ozbrojených sil a z přípravy operačních cvičení.

K objektivním názorům a doporučením můžeme dojít tehdy, když si odpovíme na některé základní otázky. Považují to za účelné uvést proto, že hluboké pochopení podstaty je možné za předpokladu kvalifikovaného řešení konkrétní situace. Jinými slovy, **kdo nechápe souvislosti, důvody toho, co je předkládáno jako doporučení, návod k činnosti, těžko se tvůrčím způsobem rozhoduje.**

Co bychom si měli uvědomit a z čeho vycházet při řešení jednotlivých otázek **přípravy a vedení prvních operací.**

Po zhodnocení současné situace ve světě a vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy lze konstatovat, že **obrana, jak v operačním, tak strategickém měřítku bude základním druhem bojové činnosti na počátku války.** To vyžaduje maximálně využít času již v době míru k procvičení otázek obrany včetně jejího plánování, jejího budování, přípravy systému paleb, zátarasů, organizovat velení, všestranné zabezpečení, vytvoření způsobů, jejich rozdělení a ukrytí. Skutečnost, že sami mezhájíme válku jako první, je otázka politické prestiže, která dovoluje do posledního okamžiku využít všech možností k odvrácení války. Na druhé straně si však musíme uvědomit, že vědomě dáváme iniciativu do rukou nepřítele. To vyžaduje hledat nové způsoby vedení bojové činnosti od samého počátku války, které by přinutily nepřítele rozvíjet jeho činnost pro nás ve výhodném směru a nám umožnily v krátké době převzít iniciativu. Prvním předpokladem k tomu je mít takové ozbrojené síly, které jsou schopny odrazit jakýkoli útok. Zde je nutné uplatnit **princip obranné dostatečnosti ve výstavbě armády**, a k odražení nenadálého útoku nepřítele mít ve stále bojové pohotovosti takovou část ozbrojených sil, která je schopna vedením obranné činnosti jej zastavit a připravit podmínky pro jeho zničení.

Jenom obranou však nepřítele zničit nelze. Proto se na některých směrech, za odpovídajících podmínek, mohou vést útočné operace ihned od samého počátku války, nebo v průběhu obranné operace, a to v situaci, kdy nepřítel utrpěl značné ztráty.

V každém případě je nutné, aby ozbrojené síly byly připraveny v krátké době odrazit agresi, přejít do rozhodného protiútku a nakonec k všeobecnému útoku.

Proto je třeba štáby i vojska připravovat k **vedení jak obrany, tak útoku s důrazem na obrannou činnost.** K tomu přehodnotit a patřičně upravit opatření operační a taktické přípravy.

V současných podmínkách existuje možnost světové války s použitím konvenčních i jaderných zbraní, které by se zúčastnily koalice států s rozdílným společenským zřízením. Je tedy zapotřebí připravovat se stejnou měrou na obě možnosti. Při existenci vojenskostrategické rovnováhy lze předpokládat, že **nepřítel bude usilovat o dosažení úspěchu v prvních operacích s využitím skrytého strategického rozvinutí vojsk a dosažení překvapení v útoku.** Vzhledem k nové kvalitě konvenčních zbraní a tendenci jejich rozvoje to bude platit jak pro válku vedenou s jadernými, tak s konvenčními prostředky.

Na organizované zahájení války má **zásadní vliv nejen znalost nepřítele a vedení nepřetržitého průzkumu, ale i systém přechodu ozbrojených sil z mírového na válečný stav.** Současný systém stupňů bojové pohotovosti „Stálá“, „Zvýšená“, „Válečného nebezpečí“ a „Plná“ i nadále zůstává v platnosti. V poslední době právě v souvislosti s novými názory na možný způsob zahájení vál-

ky a charakter období, které může válce bezprostředně předcházet, je procvičováno uvedení štábů a vojsk do vyšších stupňů bojové pohotovosti **výběrovým způsobem** jako odvetné adekvátní opatření na činnost nepřítele. Tento způsob je třeba považovat za hlavní a mít na zřeteli jeho možné kombinace s prvním systémem. V souvislosti s tím považují za nezbytné zdůraznit nutnost kvalitní a přesné bojové služby sil a prostředků průzkumu, REB a palebných prostředků již v míru.

Donedávna jsme se na obranu dívali jako na vynucený druh bojové činnosti, podřízený útoku. Nyní, vycházíme-li z vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy, bude **hlavním druhem obrana** připravovaná z vojenskopolitických hledisek již v míru bez ohledu na konkrétní poměr sil. Takto chápaná obrana má řadu **předností**. Je možné již v míru zahájit konkrétní přípravu, procvičovat různé způsoby zahájení a vedení obranné operace na vlastním území. Cenné zkušenosti, které si zachovávají svou platnost, lze čerpat z obranných operací Sovětské armády ve Velké vlastenecké válce, které byly připravovány a vedeny s cílem vyčerpat v obraně útočné uskupení nepřítele a vytvořit podmínky pro přechod do útoku. Klasickým příkladem může posloužit obranná operace u Kurska a balatonská obranná operace.

Vzhledem k nové kvalitě prostředků ozbrojeného zápasu a z toho vyplývajících možností budou mít současné obranné operace řadu **zvláštností**. Především **nelze dopustit průlom taktické hloubky obrany**. Je třeba budovat obranu **nepřekonatelnou**, takovou, která je schopna úspěšně čelit **vzdušně pozemní operaci**. Zvláště v našich podmínkách si nemůžeme dovolit **ztrátu ani malé části území**. Je nutné hledat cesty, které povedou k rychlému zničení vklíněného nepřítele a přenesení bojové činnosti na jeho území. To vyžaduje rozpracování nových zásad organizace a vedení obrany. Nemůže mít poziční charakter, jak si často představujeme, ale naopak vysoce aktivní s prvky manévru po zemi i vzduchem, kombinací pevného držení čar s mobilní obranou a vedením útočné činnosti. Veškerá opatření od samého začátku musí být charakterizována bojem za převzetí iniciativy. Na středoevropském válčišti lze předpokládat, že **obrat nastane se zničením hlavních sil armádních sborů prvního sledu, hlavních sil taktického letectva a přenesením bojové činnosti na území nepřítele**. Toho lze dosáhnout změnou situace ve vlastní prospěch z počátku na hlavních a potom druhých směrech útoku nepřítele, úpornou obranou a úspěšným vedením protivzdušné operace s vybojováním nadvlády ve vzduchu.

Situace i úkoly ozbrojených sil v současné době vyžadují, aby činnost svazů, svazků, útvarů i jednotek v obranných operacích (bojích) byla včas již v míru připravena a procvičena.

Hlavní pozornost je zapotřebí soustředit na pečlivé zplánování a vydání úkolů příslušným velitelům s patřičným propracováním všech otázek včetně **činnosti v terénu**. Je nutné provést rekognoskace v pásmech a úsecích v taktické hloubce obrany, tj. na hlavním a druhém pásmu až do praporu a rotního opěrného bodu. Rozhodnout, zda vytvořit zabezpečovací pásmo, kde a jak vybudovat palebná postavení, komunikace, místa velení atd. Zvláštní důraz je nutné věnovat přípravě systému zátarasů. K jejich zřízení přijmout rozhodnutí na základě zámyslu operace a boje. Přes všechna opatření, která lze připravovat již v míru, nelze zapomenout na to, že systém obrany musí zůstat **utajen**. K tomu je třeba zpracovat opatření dezinformace a legendy pro činnost na základě speciálních plánů.

Důležitým a složitým problémem je určení **principů pro rozmístění operační sestavy** v obraně. Složitost spočívá v tom, že je nutné stanovit přijatelnou hranici mezi rozpornými požadavky. Na jedné straně je zapotřebí přisunout bránící se vojska co nejbližší ke státní hranici a vytvořit vysoké hustoty již v samém začátku agrese s cílem nedopustit ztrátu vlastního území. Na druhé straně je nutné chránit vlastní vojska proti palbě dělostřelectva, vizuálnímu pozorování, rozpylovat bojové sestavy, abychom nevytvářeli cíle pro úderů nepřítel. Proto je nezbytné uváděné hodnoty dovedně a v závislosti na konkrétních podmínkách používat.

Na základě posledních poznatků je doporučováno **hlavní pásmo obrany mít o třech až čtyřech postaveních a hloubce do 20 až 25 km v podstatě bezprostředně na státní hranici**. Tam, kde to terénní podmínky neumožňují, lze vytvářet **zabezpečovací pásmo o hloubce 5 až 10 km**, ve kterém budovat několik obranných postavení, nebo opěrné body a obranné rajóny s širokou sítí zátarasů. Způsob vedení boje musí být založen na pevnosti obrany, překvapivé a nebojácné činnosti s využitím lécek. Útvary a jednotky podporovat úderů letectva a palbou dělostřelectva z dočasných palebných postavení. **Hloubka postavení hlavního pásma obrany může dosahovat 2 až 2,5 km**, vzdálenosti mezi nimi 2 až 4 km, a to tak, aby byl zabezpečen palebný dotyk. Postavení bude mít zpravidla tři zákopy a vzdálenost mezi prvním a druhým může být 300 až 400 m a druhým a třetím 800 až 1000 m.

V každém případě je doporučováno vytvářet **druhé pásmo obrany o hloubce 10 až 25 km**, zpravidla ve vzdálenosti **30 až 35 km** od předního okraje hlavního pásma obrany. **Taktická hloubka obrany může tedy být 40 až 60 km**.

Armádní pásmo obrany, v závislosti na terénu, bude budováno **ve vzdálenosti 70 až 80 km a frontově 150 až 200 km** od předního okraje obrany. Přitom je nutné zvažovat i celkovou hloubku vlastního území a rozmístění hospodářských a politických středisek země.

Jednotlivá pásma obrany je účelné stanovit a budovat pro konkrétní uskupení sil a prostředků. Obranná pásma **v taktické hloubce** budou zaujímat a bránit **první a druhé sledy armád současně**. Je však možná i varianta rozmístění druhých sledů armád a frontu poblíž druhého pásma obrany. Tyto prostory a obranné čáry je zapotřebí plánovat na pravděpodobných směrech úderů nepřítel s cílem zabezpečení pevnosti obrany a nedopustění hlubokého průlomu. K tomu druhé sledy armády musí být **připraveny k zaujetí obrany v druhém pásmu** a druhý sled frontu v armádním pásmu obrany, nebo k přesunu na čáry rozvinutí k protiúderům.

Velká sídla, která jsou v obranných pásmech, je účelné připravit ke kruhové obraně.

Operační sestavu vojsk prvního sledu je nutné sladit se systémem teritoriální obrany (včetně PVOS) a úkoly spojeneckých vojsk.

Důležitou podmínkou **pevnosti taktické hloubky obrany** je dobře organizovaný **systém palby, leteckých úderů a ženijních zátarasů**. Obranu je třeba budovat především jako protitankovou a na základě tohoto požadavku všechny prostředky dovedně rozmístit podle důležitosti směrů do celé hloubky. Každé jednotce a palebnému prostředku stanovit hlavní a záložní palebné pásmo (stanoviště), směry palby, orientační body, signály pro zahájení palby a palebné čáry protitankových záloh a tankových jednotek.

Zvláštní postavení při přípravě obranné operace zaujímá **ochrana vojsk proti vysoce přesným zbraňím**. V současné době se stala otázkou operačního významu, protože úderý na vojska v obraně nebo za přesunu, proti kterým nebudou chráněna, mohou způsobit značné ztráty a v důsledku toho i narušení operační pevnosti obrany. Proto je nezbytné dovedně ženijně budovat postavení a prostory, obranné čáry i postavení mít nepřerušované, aby nebylo možné rozpoznat jednotlivé opěrné body a využívat různých tabulkových i netypizovaných prostředků k maskování. Tady více než jinde platí, že nelze dopustit stereotyp v přijímaných opatřeních.

Vedení obranné operace má své zvláštnosti především při jejím nenadálém zahájení. Síly a prostředky vyčleněné k vedení úderů na objekty prvního pořadí, k uskutečnění protivzdušné operace a k zaujetí obrany na hlavním pásmu obrany musí být v nejvyšším stupni pohotovosti. Se zahájením agrese jsou provedeny úderý na objekty prvního pořadí, protivzdušná operace a vojska zahajují nebo dokončují zaujetí hlavního pásma obrany. Zásadní úkol ničení útočícího nepřítele bude mít armádní a frontové letectvo.

Vzhledem k tomu, že nepřítel zřejmě přejde do útoku bez předchozího rozvíjení svých vojsk u státní hranice, je účelné úseky **protipřípravy** plánovat před hlavní pásmo obrany. Se zřetelem k nedostatku času i nejasnosti situace na počátku války, je třeba pečlivě zvažovat účelnost jejího uskutečnění. Důvodem k tomu může být i ta okolnost, že nám situace neumožní předstihnout nepřítele v zahájení palby tak, jak to požaduje Bojový řád pozemního vojska ČSLA.

V souvislosti s růstem mobility vojsk nepřítele je nutné počítat od samého začátku agrese s činností jeho **vzdušných výsadků v týlu našich vojsk**. Výstavba útvarů předurčených k činnosti v týlu protivníka, obdobně jako u nás OMS, stírá rozdíly mezi čarou dotyku a týlem. Proto je třeba zvyšovat odolnost každého prvku obrany. Toho lze docílit kruhovou obranou prostorů zaujatých nejen bojovými útvary, ale i speciálními vojsky, která musí být schopna vést boj jak s nepřítelem, který se vklíní do obrany, tak i s jeho vzdušnými výsadky.

Nejvyšší formou aktivity obrany jsou **protizteče a protiúderý**. V posledních letech se na všech stupních jejich vedení stalo šablonou a byly plánovány a prováděny často bez patřičného zhodnocení situace, za každou cenu. I tato otázka byla přehodnocena. **Na taktickém stupni** se považuje za účelné **využívat druhé sledy v obraně místo k vedení protiztečí, k přehrazení směrů útoku** nepřítele z dobře vybudovaných palebných čar a postavení. **Protiúderý** je nutné pečlivě připravovat a všestranně zabezpečovat. Bránit je ze vzduchu a podporovat úderý letectva a palbou dělostřelectva. Je výhodné **armádní** protiúder vykonat při vedení boje o hlavní pásmo obrany a **frontový** při nebezpečí průlomu taktické hloubky obrany.

Cílem obranné operace je kromě jiného vytvořit podmínky pro přechod do útoku. V počátečním období války hlavní formou útoku bude **protiútočná operace**. Přípravuje ji a provádí hlavní velitel na válčišti, za účasti několika frontů a na samostatném směru — velitel frontu.

Protiútočná operace je připravována současně s vedením obranné operace. To sebou nese i základní odlišnosti, kdy operace bude připravována při současném řešení úkolů ke konečnému zastavení útoku nepřítele, vytvoření úderného uskupení a jeho všestrannému zabezpečení. Před přechodem do protiútočného bude nutné uskutečnit i vzdušnou operaci na válčišti.

Cíl protiútočné operace musí být rozhodný a řešit zničení hlavního uskupení vojsk nepřítele, přenesení bojové činnosti na jeho území, ovládnutí důležitých čar a vytvoření podmínek pro přechod do všeobecného útoku.

Při stanovení **zámyslu** protiútočné operace je nutné vycházet z výsledků obranné operace a možnosti rozvíjení protiúderů. V tom případě, kdy protiúderů nebyly vedeny, je třeba směry pro přechod do protiútku zvolit na nejzranitelnějších místech uskupení nepřítele.

Hlavní úder je podle možností veden především do boku a týlu nepřítele a rozvíjí se do hloubky. Při uskutečnění dvou úderů na válčišti je nezbytné, aby izolovaly hlavní uskupení nepřítele a nedovolily jeho plánovitý a organizovaný odchod na připravené a výhodné čáry.

Operační sestava musí zabezpečovat rychlé zničení protistojícího nepřítele, nárůst úsilí v průběhu operace, manévry z hloubky a vytvoření vnějšího kruhu obklíčení, možnost manévru v operační hloubce, rychlého přenesení úsilí z jednoho směru na druhý.

Protiútočná operace nebude prováděna na celém válčišti, ale v pásnu jednoho až dvou frontů. V tomto případě může mít **hloubku 250 až 300 km**. **Šířka pásma** s 2 až 3 armádami v prvním sledu může dosahovat **200 až 300 km**.

Blíží úkol spočívá ve zničení vklíněného uskupení nepřítele zpravidla do hloubky operační sestavy skupiny armád, obnovení postavení na státní hranici a ovládnutí čar, které zabezpečují výhodné podmínky pro rozvíjení útoku.

Hloubka blížího úkolu bude **120 až 150 km** a doba na jeho splnění, která souvisí s **tempem útoku 15 až 20 km za den**, může být **6 až 8 dní**.

Další úkol spočívá v dokončení zničení hlavního uskupení nepřítele, zničení jeho operačních záloh, ovládnutí důležitých objektů i prostorů, narušení celistvosti strategické obrany, a tím splnění cíle operace.

Hloubka dalšího úkolu může být **130 až 150 km** (od blížího úkolu) a doba na jeho splnění při **tempu útoku 20 až 25 km za den**, **6 až 7 dní**.

Pro dosažení cílů protiútočné operace je důležitá **doba jejího zahájení**. Za nejvhodnější se považuje okamžik, kdy nepříteli byly způsobeny velké ztráty, zasadil operační zálohy a jeho útok je zastaven, nebo podstatně zpomalen. V každém případě musí být vybojována nadvláda ve vzduchu.

Ve své stati jsem se pokusil shrnout a objasnit základní problémy operačního umění v souvislosti s vojenskou doktrínou členských států Varšavské smlouvy v době, kdy vrcholil úsilí na hlavní opatření v přípravě velitelů a štábů. Chci zdůraznit, že jde o zásady, které je zapotřebí v každém konkrétním případě tvůrčím způsobem využívat.

VOJENSKÁ DOKTRÍNA A BOJOVÁ POHOTOVOST

Veřejné vysvětlení zásadních tezí vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy, která je ryze obranného charakteru, má principiální význam pro politické i vojenské snižování napětí. Pozitivně ovlivnilo výsledky jednání mezi Sovětským svazem a USA o likvidaci dvou tříd raket. Přesto musíme mít na paměti, že se zásadně odlišuje od vojenské doktríny NATO, jejíž podstatou zůstává strategie pružné reakce, která vychází z názorů, podle nichž se válka posuzuje jako mimořádná forma mezistátních vztahů, jako praktický nástroj řešení sporných otázek. Údery proti Libyi a přepadení Grenady jsou toho důkazem.

Neustále platí oficiálně vyhlášená teze NATO o likvidaci socialismu jako společenskopolitického systému vojenskou silou. S tím úzce souvisí i snaha o dosažení vojenskostrategické převahy vystupňováním konvenčního i jaderného zbrojení, rozšířením závodů ve zbrojení do kosmického prostoru a vytvářením nových vysoce účinných druhů zbraní, což názorně dokumentuje zahájení výroby binárních chemických zbraní.

Vojenská doktrína NATO předpokládá především vedení útočných operací a na základě toho uskutečňují armády paktu svou výstavbu, rozmístění, operační a bojovou přípravu orgánů velení i vojsk a udržuje je v pohotovosti, která zabezpečuje předstížení protivníka. Uskupení vojsk NATO jsou již v míru rozmístěna v bezprostřední blízkosti hranic socialistického společenství a výzbrojí i úrovní bojové pohotovosti převyšují meze potřebnosti pro obranu.

Značné možnosti mají armády NATO, zejména armáda NSR, v nárůstu uskupení do deseti dnů. Vycházíme-li ze zkušeností druhé světové války, nejsou, podle mého názoru, tyto okolnosti a možnosti často reálně doceňovány.

Kromě toho analýza velkých cvičení ozbrojených sil NATO, např. Autumn Forge, potvrzuje předpoklad posílení prvního sledu přesunem svazků ze zámoří a tím vytváření dostatečně silných úderných uskupení, schopných vést útočné operace.

Stále více je zdůrazňováno **dosažení momentu překvapení**. Faktory, které to umožňují, jsou především v existenci silných uskupení NATO na válčistích již v míru, udržování orgánů velení v pohotovosti k řízení vojsk při jejich uvádění do bojové pohotovosti skrytým způsobem a jsou také vytvořeny zásoby munice a materiálně technických prostředků, které zajišťují podmínky pro vedení bojové činnosti do 30 i více dnů.

Kromě toho jsou zpracovávány plány použití vojsk, ve kterých je počítáno s možnostmi uskutečnit jaderný úder jako první. S tímto cílem je udržováno ve stále pohotovosti k použití minimálně 70 % strategických jaderných sil USA.

Z uvedeného je zřejmé, že **nelze souhlasit s názory**, které pod dojmem určitého zlepšení situace v mezinárodních vztazích v důsledku podpisu dohody o likvidaci raket středního a kratšího doletu a také pozitivních výsledků jednání mezi Sovětským svazem a USA o dalším snižování jaderné a konvenční výzbroje, **považují za zbytečné udržovat vysokou bojovou pohotovost ČSLA**. Takové úsudky jsou **výsledkem povrchního, obecného a značně neodborného zhodnocení reálné situace ve světě**.

K tomu, abychom se v souladu s přijatou doktrínou **dokázali úspěšně bránit**, je nutné mít zabezpečeno včasné zaujetí obrany vojsky — čili operační rozvinutí ČSLA. Proto je zapotřebí mít důsledně připraveno převedení orgánů velení a vojsk do takového stavu, který je potřebný k vedení války, již v míru.

Stav naší armády musí v každém okamžiku **odpovídat stupni ohrožení a protistojící síle nepřítele**. Vzhledem k tomu je nutné, aby systém bojové pohotovosti zajistil uvedení vojsk do stavu připravenosti k plnění bojových úkolů **dvěma základními způsoby**:

- bojovým poplachem v případě, že bude bezprostřední nebezpečí vzniku války,
- postupným a v některých případech i skrytým výběrovým uvedením vojsk do plné bojové pohotovosti.

Oba tyto způsoby vycházejí ze známého a v naší armádě dobře rozpracovaného systému stupňů bojové pohotovosti, které umožňují pružný přechod od jednoho stupně ke druhému.

Hlavní **zvláštnosti výběrového způsobu** uvádění do vyšších stupňů bojové pohotovosti spočívají v postupném uvádění svazků a útvarů do plné bojové pohotovosti s důrazem na ty, které plní hlavní úkoly. Celkový přechod vojsk z mírového na válečný stav je uskutečňován zpravidla ve třech časově vymezených etapách. Tím se vytvoří (s ohledem na vzrůstající nebezpečí ze strany nepřítele) výběrovým způsobem uskupení vojsk schopné úspěšně vést obrannou operaci. To znamená odrazit agresi, zabezpečit úplné mobilizační rozvinutí vojsk a přejít k aktivním formám obranného boje s cílem přenesení bojové činnosti na území nepřítele.

Další zvláštností je **volba místa** uvádění svazků a útvarů do bojové pohotovosti. Svazek (útvár) můžeme uvést do plné bojové pohotovosti v místech stálé dislokace, ale i ve VVP nebo v jiném prostoru výhodném z hlediska plnění obranných úkolů.

Svazky a útvary budou zpravidla uváděny do vyšších stupňů bojové pohotovosti bez vyhlášení bojového poplachu, předáním příslušných nařízení, osobním stykem nebo i využitím technických prostředků spojení. Uvědomování záloh bude zajištěno způsobem stanoveným pro povolání záloh na cvičení.

Zbraně a bojovou techniku je účelné odkonzervovat a uvést do pohotovosti k použití v parcích v rámci parkových dnů, technického ošetřování atd. Tato činnost bude vyžadovat centrální řízení, promyšlené skloubení způsobů maskování a dezinformace tak, aby byly utajeny základní cíle, zámysl a rozsah opatření.

Praktické zvládnutí tohoto způsobu uvádění vojsk do plné bojové pohotovosti vyžaduje soustavné procvičování. Přesto je třeba být v každé situaci připraven k přechodu do plné bojové pohotovosti bojovým poplachem.

V míru je nezbytné procvičovat i prověřovat oba způsoby.

Zvláštní **důraz** v zabezpečení stálé bojové pohotovosti je zapotřebí soustředit na pohraniční svazky a útvary, které budou plnit rozhodující úkoly. Zkušenosti z kontrol a prověrek u těchto vojsk však potvrzují, že otázkám bojové pohotovosti není vždy věnována potřebná pozornost.

V další části článku zevšeobecním i některé **záporné stránky**, které se v bojové pohotovosti vyskytují, s cílem napomoci k jejich odstranění.

Dokumentace bojové pohotovosti je zpracována, ale není soustavně upřesňována podle změn, ke kterým u útvarů dochází. Často není ani nově ustanovenými funkcionáři schválena. Stále se vyskytují nedostatky v jejím přesném sladění s plány práce hlavních funkcionářů, rozdíly jsou v grafických plánech uvádění do bojové pohotovosti pluků a praporů. V některých posádkách jsou pouze zevrubně zpracovány posádkové plány, ve kterých nejsou časově propočtena a sladěna místa křížení pochodových proudů, které nemají uvedeny ani počty vozidel, a často chybí i legenda k objasnění zákresu.

Na pracovištích dozorčích orgánů, které jsou hlavními organizátory uvádění do bojové pohotovosti, často nejsou v provozu technické prostředky vyrozumění a jejich kontrola je uskutečňována nárazově, bez soustavné technické údržby. Také se zapomíná na nutnost náhradního zdroje elektrického proudu, aby i v případě výpadku stálé elektrické sítě byla činnost vojsk organizovaně řízena.

Dokumentace dozorčích orgánů není soustavně obměňována a zejména k řízení denního režimu vojsk štáby nemají jednotně stanoven počet dokumentů a jejich obsah.

Je nezbytné posoudit i výběr funkcionářů k výkonu dozorčí služby a jejich přípravu. Bylo dokázáno, že velký počet funkcionářů určených do služby snižuje kvalitu jejího výkonu. Zkušenosti z vojsk Sovětské armády potvrzují, že je nejvýhodnější určovat 10 až 12 funkcionářů, kteří se periodicky střídají, na dobu nejméně půl až jednoho roku.

Výsledky prověrek a kontrol svědčí o tom, že byl **zaveden pevný systém v řízení** uvádění vojsk do bojové pohotovosti, kde rozhodující úlohu mají skupiny velení (skupiny velení a řízení mobilizace), jejichž funkční povinnosti jsou zvládnuty a zpravidla mají i dobře připravená zodolněná pracoviště vybavená filtroventilačním zařízením. Přesto i jejich práci je třeba dále zdokonalovat a více využívat prostředky mechanizace a automatizace velení. V některých případech se odchází i od praxí prověřených návyků, např. směroví důstojníci nejsou vybaveni pracovními mapami s nezbytným zakreslením potřebných údajů a kódováním.

Některé nedostatky jsou i ve způsobech řízení při **vyvážení techniky** z parku. Její přesuny je nutné promyšleně stanovit, a to tak, aby nedocházelo ke křížení

proudů. Tam, kde toho nelze dosáhnout, je zapotřebí proudy přesně regulovat. Optimálním požadavkem je, aby každý prapor měl svou výjezdovou bránu a až do prostoru se přesunoval po samostatné ose.

Záložní prostory soustředění nejsou podle možností ženižně budovány. Zatím se podařilo ve většině případů vybudovat prostory míst velení, ale jednotky nemají připraveny prostory a úkryty pro bojovou techniku, i když je rozmístěna ve vojenských prostorech.

Nedostatky se projevují i v zabezpečení spolehlivého **spojení** do prostorů shromaždišť a soustředění. Požadavek, aby bylo spojení vedeno podzemním kabelem, není přehnaný. Zkušenosti z napadení Sovětského svazu potvrzují, že nepřítel bude široce používat diverzní skupiny s cílem dezorganizace velení a narušování spojení. Proto je potřebné zvýšenou pozornost věnovat ochraně a obraně míst velení i prostorů soustředění praporů. Tyto otázky nelze opomíjet nebo řešit pouze okrajově, ale důsledně stanovit úkoly a v praxi je prověřovat.

Problémy rozpracování a praktického zvládnutí způsobů včasného uvedení ČSLA do bojové pohotovosti bojovým poplachem i výběrovým způsobem vyžadují zvláštní pozornost, zejména v současné složité mezinárodní situaci. K těmto otázkám je třeba přistupovat tak, aby byly svazky a útvary připraveny k odražení možné agrese nepřítelů ve všech obdobích mírové činnosti.

Obranný charakter vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy dává případnému agresorovi určitou **strategickou výhodu** především ve výběru doby, prostředků, způsobů napadení a může využít i faktoru překvapení. Vzhledem k tomu se požadavky na bojovou pohotovost ČSLA **zvyšují**. Tato skutečnost nás zavazuje připravovat orgány velení i vojska ke splnění úkolů ve složité situaci a přijímat dodatečná opatření, která umožní neutralizovat časovou výhodu agresora. Proto je nutné, abychom se otázkami bojové pohotovosti soustavně zabývali a neustále ji **zdokonaľovali**. Nesmíme zaostávat ve vyzbrojení svazků a přizpůsobit organizační struktury vedení obranného boje. Hlavní důraz musíme zaměřit na svazky a útvary prvního sledu, aby mohly včas splnit stanovené bojové úkoly a ve složení, v jakém jsou v míru, bez podstatného doplňování osob a techniky.

S tím úzce souvisí i systém **hotovostního sil a prostředků**, který nelze omezovat pouze na protivzdušnou obranu, ale zahrnout do něj i orgány velení, prostředky průzkumu, REB, dělostřelectva a letectva. K tomu bude nutné přijmout potřebná opatření.

VÝZNAM, ÚLOHA A MÍSTO ÚDERNÉHO VÝSADKU

V článku zevšeobecním význam, úlohu a místo úderného výsadku v soudobém vševojskovém boji a operaci, jakož i některé nové pohledy na jeho činnost. K tomu jsem veden tím, že při přípravě velitelů a štábů různých stupňů velení se stále více dostávají do popředí otázky spojené s variantami přípravy a bojového použití zejména úderného výsadku. Dále také i tím, že úderný výsadek bezprostředně ovlivňuje nejen soudobé, ale i perspektivní teoretické vývody a současně usnadňuje rozsáhlejší použití vzdušných výsadeků vůbec.

Pokud **druhá světová válka** položila základ k určitému používání vzdušných výsadeků o různé síle a ukázala, že tento nový prostředek ozbrojeného zápasu může plnit důležité a pro výsadek typické bojové úkoly, tak tím také můžeme vysvětlit tu skutečnost, proč v poválečném období byla výsadková vojska budována ve všech moderních armádách.

Přitom další zkušenosti získané z lokálních válek jen potvrdily změněné podmínky ozbrojeného zápasu, způsobené rozhodnou modernizací ve vojenství, které byly důvodem opětového a lze říci, že právem i **zásadního přehodnocení významu, úlohy a úkolů vzdušných výsadeků a jejich místa v ozbrojených silách.**

V této souvislosti je nutné docenit, že soudobé prostředky ničení umožňují způsobit nepříteli v krátké době značné ztráty. Dále i to, že současná mobilnost vševojskových útvarů a svazků určitým způsobem ovlivňuje rychlé využití jaderných i konvenčních úderů, zabezpečuje proniknutí vlastních vojsk do hloubky sestavy nepřítelů, umožňuje široce manévrovat silami a prostředky včetně manévru vzduchem. Současně je zapotřebí zhodnotit i to, že příznivé podmínky pro manévr vzduchem jsou bezprostředně ovlivněny velkým počtem leteckých dopravních prostředků, což zákonitě vedlo nejen ke zvýšení hloubky vševojskového boje, ale také ke vzniku dalšího druhu vzdušných výsadeků, a to **úderného výsadku.**

Význam vzdušných výsadků a zejména **úderného výsadku** v soudobém vševoj-
skovém boji a operaci neobyčejně vzrůstá, neboť se stává jedním z důležitých
činitelů, které ovlivňují vedení aktivního, vysoce manévrového obranného boje
a bezprostředně napomáhají rozhodnému útoku vedenému ve vysokém tempu
a do velké hloubky.

Při porovnání úderného výsadku s dosavadními druhy vzdušného výsadku ne-
lze přehlédnout, že tento nový druh výsadku má určité **univerzální přednosti**,
které jsou bezprostředně **ovlivňeny**:

1. Tím, že úderný výsadek podle významu, charakteru bojového úkolu, sku-
tečné síly vojsk, hloubky jejich vysazení a doby vedení samostatného boje
v týlu nepřítele může být použit jako **taktický, operačně taktický** a v některých
případech i **operační výsadek** (ve prospěch anebo v součinnosti s operační ma-
névrovací skupinou).

Je zapotřebí mít na zřeteli i tu skutečnost, že ve vojenské teorii a praxi nyní
dochází poprvé k oficiální realizaci (již dříve publikovaných teoretických vývo-
dů), aby výsadek plnil různé bojové úkoly také v operačně taktické hloubce,
prakticky tam, kde jsou nejčastěji rozmístěny důležité stacionární a mobilní
cíle a prostředky nepřítele. Současně vytvořením dalšího druhu operačně tak-
tického výsadku dochází k překlenutí dosavadní mezery mezi původním tak-
tickým a operačním výsadkem.

Je nepochybné, že při vysazení úderného výsadku jako taktického výsadku
se může přímo podílet i na plnění bojových úkolů ve prospěch divizí prvního
sledu, a to buď samostatně, nebo v součinnosti s vrtulníkovým výsadkem přípra-
vovaným a organizovaným na stupni vševojskové divize. Navíc lze předpoklá-
dat, že nejčastěji může být vysazován do hloubky kolem 40 až 50 km, což je
ovlivněno jeho organizační strukturou a tím i zvýšenými bojovými možnostmi
a schopností vést samostatně boj v týlu nepřítele po dobu **několika hodin až
jednoho dne**.

2. Předurčením úderného výsadku k plnění nejen **základních**, ale i **dalších**,
stále aktuálnějších bojových **úkolů v obranném i útočném boji a operaci**.

V této souvislosti považují za nutné připomenout, že v historii stanovování
úkolů výsadků, které se odrazilo nejen v poválečných, ale i pozdějších řádech
a předpisech včetně Polního řádu z roku 1964, nebo předpisů pro výsadkové
vojsko (Výs-1-1) a další, je to poprvé, kdy v Bojovém řádu pozemního vojska
ČSLA (Všeob-Ř-1) je uvedeno, že **úderný výsadek může být použit také v obra-
ně** a k plnění celé řady dalších úkolů v bojové sestavě vlastních vojsk.

3. Přpravou úderného výsadku do týlu nepřítele soudobými i perspektivními
typy letounů (vrtulníků), neboť je vycvičen pro vysazení všemi dosud používa-
nými způsoby.

Mezi soudobé **způsoby vysazení** patří:

— **vysazení padáků** z různých i větších výšek s pomocí zádržkových — sta-
bilizačních padáků, kdy klesání dosahuje rychlosti až $25 \text{ m} \cdot \text{s}^{-1}$, anebo sportov-
ních padáků (parakřidel a dalších) k dosažení přesnosti vysazení a minimální-
ho rozptylu na doskokové ploše; oproti tomu i vysazení z minimálních výšek,
kdy pro výskok z letounů je stanoveno 150 m nad terénem a pro dopravní vý-
sadkové vrtulníky až 250 m nad terénem; dále vysazení padáků lze v současné
době uskutečňovat za ztížených povětrnostních podmínek, v mlze, přes mraky,
při nízké oblačnosti a zejména v noci,

— **vysazení přistáním** dopravních výsadkových letounů nebo dopravních výsadkových vrtulníků, popř. další kombinací těchto druhů letounů na předem zajištěné přistávací plochy nebo letiště,

— **vysazení z visu** zejména z dopravních výsadkových vrtulníků v členitém, zalesněném a měkkém terénu,

— **vysazení útočné**, kdy příslušníci výsadku jsou vysazováni bez padáku z dopravních výsadkových vrtulníků (z dopravních výsadkových letounů způsobených pro výskok tímto způsobem) během letu nad terénem ve výšce 1 až 5 m při rychlosti 10 až 15 km . h⁻¹; obdobně bojová technika a materiál mohou být vysazeny z letounu bez padáku ve speciálních zásobnicích nebo pomocí vytažného a brzdícího systému,

— **vysazení různou kombinací** uvedených způsobů.

Při porovnání s ostatními druhy výsadků lze uvést, že úderný výsadek může být vysazován i za velmi nepříznivých povětrnostních podmínek a způsobem, který bude nejlépe odpovídat dané situaci v týlu nepřítele.

4. Využitím soudobých dopravních výsadkových letounů a dopravních výsadkových vrtulníků může úderný výsadek velmi rychle přenést bojovou činnost do hlubokého týlu nepřítele, což je omezeno jednak **vzdáleností výchozího prostoru pro vysazení** (zejména vyčkávacího prostoru) od linie fronty, jednak předpokládanou **hloubkou vysazení**, čímž je dána **dálka vysazení**, která je bezprostředně ovlivněna **rychlostí** přepravy vzduchem.

Za předpokladu, že vzdálenost výchozího prostoru pro vysazení bude v prvním případě 50 až 70 km nebo ve druhém případě 100 až 120 km od čáry dotyku a vysazení by mělo být uskutečněno do hloubky 80 km, potom **dálka vysazení dosahuje** v prvním případě celkové hodnoty **130 až 150 km** a ve druhém případě již **80 až 200 km**. S využitím **dopravních výsadkových vrtulníků** je možné překonat tyto vzdálenosti při rychlosti letu 200 km . h⁻¹ (250 km . h⁻¹) v prvním případě za 39 (31,2) až 45 (36) minut a ve druhém případě za 54 (43,2) až 60 (48) minut.

Oproti tomu při využití **dopravních výsadkových letounů** o rychlosti 550 (700) km . h⁻¹ by bylo zapotřebí pro překonání vzdálenosti vysazení v prvním případě jen 14,18 (11,14) až 16,36 (12,85) minut anebo ve druhém případě pouze 13,63 (15,42) až 21,81 (17,14) minut.

Za situace, kdy výchozí prostor pro vysazení a v něm vyčkávací prostor úderného výsadku bude rozmístěn podstatně blíže k linii fronty, což je závislé na konfiguraci a pokrytosti terénu, který umožňuje skryté rozmístění výsadku, jakož i způsoby přepravy do týlu nepřítele (dopravními výsadkovými vrtulníky s využitím přízemního letu a provedení skrytého manévru), pak lze dosáhnout dalšího zkrácení této doby o třetinu až polovinu.

5. Schopností úderného výsadku splnit požadavek jeho vysazení za 15 až 20 minut do prostoru vzdušného jaderného úderu nebo bezprostředně (tzn. od 1 do 5 minut) po palběm ničení nepřítele konvenčními zbraněmi, prakticky v době, kdy nepřítel bude dostatečně demoralizován a nebude způsobit organizovat odpor.

Vycházíme-li z prostorových a časových norem, pak by úderný výsadek mohl být přepraven vzduchem v dopravních výsadkových vrtulnících a v **malé výšce** (100 až 300 km), neboť v době výbuchu by byl vzdálen od epicentra jaderného výbuchu 50 až 66 km. Zatímco k naplnění požadavku bezprostředního vysazení

by úderný výsadek prováděl bojovou přepravu vzduchem zejména v **přízemní výšce** (10 až 50 m), protože bude vzdálen od přistávacích ploch v prostoru vysazení v rozmezí 3 až 15 km.

Přesto, že jaderné a palebné údery konvenčními prostředky mají velkou ničivou sílu a mohou působit do velké hloubky, tak stále dochází k určité disproporcii mezi objektivními možnostmi těchto zbraní a schopnostmi mobilních pozemních vojsk v co nejkratší době anebo dokonce bezprostředně využít těchto výsledků. Oproti tomu úderný výsadek může na základě vzniklé situace a povětrnostních podmínek být přepraven vzduchem různými prostředky a plně využít těchto výhodných podmínek. Proto vedle jaderných a konvenčních zbraní má **úderný výsadek největší význam** nejen pro přenášení bojové činnosti do týlu nepřítele, ale i pro vedení útoku ve vysokém tempu a do velké hloubky.

Význam úderného výsadku spočívá dále v tom, že je schopen ve velmi krátké časové lhůtě uskutečňovat nutný manévr silami a prostředky, střídát různé druhy boje, přenášet úsilí do hloubky nebo z jednoho směru či prostoru na druhý, vést směle obchvaty nebo obejít k zasazování náhlých a nečekaných úderů z různých směrů do boků a týlu nepřítele nebo vstřícné protizteče na směru čelně útočících vlastních pozemních vojsk, vykonávané formou **výsadkové přepadové činnosti**, která může být vedena v týlu nepřítele do hloubky 50 až 100 km.

V neposlední řadě význam úderného výsadku v soudobém vševojskovém boji a operaci je bezprostředně dán i úlohou a místem v rámci ozbrojených sil, jakož i vlivem na bojovou činnost pozemních vojsk.

Úloha a místo úderného výsadku je zdůrazněna v Bojovém řádu pozemního vojska ČSLA v článku 26, kde je uvedeno, že: „... pozemní vojsko se skládá z motostřeleckého, tankového a **výsadkového vojska**, raketového vojska a dělostřelectva...“ Tvoří **samostatný druh vojska** v rámci ozbrojených sil a v článku 28 Všeob-R-1 je zdůrazněno, že: „... výsadkové vojsko je vysoce mobilní druh pozemního vojska je určeno k obchvatu nepřítele ze vzduchu a k plnění úkolů v jeho týlu“.

Přitom v organizační struktuře výsadkového vojska došlo k další modernizaci, ke kvalitativnímu skoku, kdy vedle tradičních výsadkových svazků, brigád, padákových výsadkových pluků a padákových výsadkových praporů byly vytvořeny nové a progresivní **úderné výsadky**, které zahrnují úderné výsadkové svazky (úderné výsadkové brigády), úderné výsadkové útvary (úderné výsadkové pluky) a úderné výsadkové jednotky (úderné výsadkové prapory či roty).

Tím byl vytvořen nový prostředek **frontového a armádního velení**, který vychází z organizační struktury výsadkového vojska, kde má pevné místo, čímž se podstatně rozšiřují dosavadní možnosti bojového použití vzdušných výsadků ve vševojskovém boji a operaci.

Soudobá organizační struktura úderného výsadku má bezprostřední vliv na možnosti rychlého doplnění úderných výsadkových rot z počtu motostřeleckých jednotek, popřípadě k vytvoření dalších zárodků úderných výsadků. Tento zájem je přímo ovlivněn počtem padákových výsadkových rot a úderných výsadkových rot. Vycházíme-li ze současné organizace úderného výsadkového praporu a zejména názvu, kde je zdůrazněno předurčení a zaměření tohoto výsadku (úderný), tak vzniká dojem, že z celkového počtu začleněných rot bude nejvíce úderných výsadkových. Opak je pravdou, neboť **v současné organizaci je**

pouze jedna úderná výsadková rota a tři padákové výsadkové rotý. Právě toto složení zabezpečuje možné vytvoření dalších úderných výsadků, kdy k jedné padákové výsadkové rotě budou začleněny tři motostřelecké rotý a další jednotky druhů vojsk od motostřeleckého praporu nebo i pluku, čímž dojde k vytvoření následujícího úderného výsadkového praporu a jeho potřebného stíhání ve velmi krátké době.

Právě tento záměr **postupného doplňování** z počtu motostřeleckých praporů a pluků je bezprostředně ovlivněn zásadou, že zpravidla jedna **padáková výsadková rota** bude vysazena do týlu nepřítele s cílem jeho zničení v prostoru vysazení a zabezpečení přistávací plochy pro **úderné výsadkové rotý**, které se nejčastěji budou přepravovat pomocí dopravních výsadkových vrtulníků a provádět vysazení přistáním, popř. vysazením. V této souvislosti je nutné docenit skutečnost, že příslušníci padákové výsadkové roty jsou vycvičeni v seskoku padákem, a proto mohou být vysazováni všemi způsoby. V tom je přednost úderného výsadku pro univerzální použití v závislosti na charakteru bojového úkolu, hloubce vysazení, situaci v prostoru vysazení a na povětrnostních podmínkách v plánované a skutečné době.

Tímto záměrem se podstatně rozšiřují reálné možnosti **postupného a opakovaného** vysazení úderných výsadků v rámci armádních a frontových operací.

Úloha a místo úderného výsadku jsou podmíněny i mnohem většími schopnostmi a rozsahem plnit různorodé bojové úkoly v týlu nepřítele v úzké součinnosti s motostřeleckými a tankovými svazky. Ovlivňují je možnosti nenadálého se objevení ve zvoleném prostoru v týlu nepřítele, využití momentu překvapení, rychlého a energického se zmocňování objektů, prostorů, výhodných čar nebo ničení důležitých cílů, objektů, zařízení nepřítele, které mohou podstatně snížit stabilitu obrany a jeho bojeschopnost.

Vývoj v oblasti vzdušných výsadků jednoznačně potvrzuje, že význam, úloha a místo vzdušných a zejména úderných výsadků v soudobém boji a operaci neustále narůstají. Přispívá k tomu i skutečnost, že úderný výsadek z hlediska jeho univerzálnosti se stává moderním prostředkem, který má uplatnění nejen v obraně, ale i útoku. Proto se oprávněně stává spojovacím článkem mezi palbou konvenčních zbraní a jadernými údery vedenými na nepřítele a mezi vlastními pozemními vojsky.

Pokud v minulosti bylo použití vzdušných výsadků jen epizodou v operacích pozemních vojsk, tak v soudobých podmínkách budou vzdušné výsadky různého druhu a zejména úderné výsadky tvořit stálý a neoddelitelný prvek každého boje a operace.

PŘESKUPENÍ A VYSTŘÍDÁNÍ PŘI ÚTOKU Z PŘÍMÉHO DOTYKU

Tímto příspěvkem chci navázat na svůj článek uveřejněný ve Vojenské mysli čís. 3/1988, ve kterém jsem popsal zásady útoku zahajovaného z přímého dotyku s nepřítelem.

Přeskupení a vystřídání je s tímto způsobem přechodu do útoku **nerozlučně spjata** a bez nadsázky lze konstatovat, že patří k velmi náročným úkolům, které velitelé, štáby a vojska mají plnit.

● **Přeskupení**, které je možné uskutečňovat jak před zahájením operace (boje), tak i v jejím průběhu, a to z hloubky k frontě, podél fronty nebo z fronty k týlu, je druhem manévru, při němž dochází k přemístění vojsk z jednoho prostoru do druhého **s cílem**:

- vytvořit **nové uskupení**; je tomu tak především v případech, kdy byla divize v obraně (a můžeme hodnotit, že úspěšně) a obdržela úkol pro přechod do útoku, nebo
- zaujmout **výhodnější bojovou sestavu** ke splnění stanoveného (tzn. již předtím útočného) bojového úkolu; je tomu zejména v případech, kdy divize předpokládá obnovit zteč z chodu, která nebyla dříve úspěšná.

Přeskupení divize, která je v obraně a obdržela úkol připravit se k útoku z přímého dotyku, je prováděno proto, aby byla vytvořena **potřebná převaha sil a prostředků**, a to jak v celém útočném pásmu, tak zejména na směru hlavního úderu divize (v úseku průlomů), a vojska včas zaujala určené místo ve stanoveném výchozím prostoru pro útok.

Divize při něm přechází z obranného pásma širokého 30 až 45 km do útočného pásma o šířce 10 až 20 km, ve kterém se však nerozvinuje rovnoměrně, ale koncentruje síly a prostředky do úzkého pásma průlomu (obvykle v šířce do 4 km). Je tedy zřejmé, že přeskupení **se dotýká všech prvků bojové sestavy, bojového zabezpečení i míst velení**, přičemž pro některé jednotky a útvary půjde o manévry na vzdálenost 20 i více kilometrů.

Přeskupení je v tomto případě **kombinací střídání a přesunů**, které mají tři základní období: nejprve jsou útvary a jednotky divize v úloze střídány (ve většině případů vojsky cizí divize), v dalším — po zaujetí shromaždišť — se přesunují do výchozího prostoru k vystřídání, aby ve třetím období vystřídaly vlastní vojska, která se dosud bránila.

Proto patří přeskupení ke složitým úkolům. Navíc je uskutečňováno především v průběhu noci, za omezené viditelnosti, mnohdy i ve vypjatých časových lhůtách (letní noci jsou obzvlášť krátké) a vždy v dotyku s nepřítelem, který až dosud útočil a jemuž by měl být připravován a realizován manévry co nejdříve (až do zahájení útoku) utajen.

Pro úspěch přeskupení je potřebné dodržet některé obecně platné zásady. Ve všech případech musí být jeho záměr co nejjednodušší, i za cenu, že divize nedosáhne nejvýhodnějšího uskupení bojové sestavy pro přechod do útoku. Zvlášť složité je přeskupení zejména bojové techniky na předním okraji obrany, takže v některém případě bude (vzhledem k požadavkům na utajení) výhodnější ponechat ji v původních opěrných bodech a přeskupení dokončit až v průběhu palebné přípravy zteče. V nejzávažším případě je možné techniku přemístit za svým plukem po zahájení zteče; obvykle přitom bude určena do druhého sledu (pluku, praporu).

Dále k těmto zásadám patří požadavek na štáb divize, aby přeskupování organizoval z hlediska zabezpečení trvalé **pohotovosti** (větší části vojsk) k odrazení možného nepřátelského útoku v době plnění tohoto úkolu.

Důležitou zásadou přeskupování, jejíž plnění má značný význam, je **zachování předcházejícího režimu života v obraně**. Znamená to, že velitel divize je povinen věnovat pozornost jak dodržování palebného režimu, tak osvětlování terénu, hlídkování, používání spojovacích prostředků apod. Na druhé straně z toho vyplývá, že velitel přeskupujícího se pluku (praporu) musí již před plánovaným opatřením postupně upravit režim tak jak bude nepravděpodobněji probíhat v období přeskupování (především zahájit startování a pohyb techniky různými směry).

Přípravu a samotné přeskupení neprozradí jen pohyb techniky, protože slyšitelnost startování a chodu motorů je daleko vyšší než ve dne, ale také zvýšená velitelská činnost v terénu, zesílená aktivita průzkumných orgánů, odtarasování komunikací, opatření pořádkové služby, větší provoz na spojovacích prostředcích a další úkoly spojené přímo s přípravou útoku.

K významným opatřením přináleží i naplnění zásady, že **do zahájení přeskupení** (stejně jako při vystřídání) je zapotřebí **rozvinout všechna místa velení** útočících vojsk. To však znamená, že velitelské stanoviště i předem stanovené velitelské stanoviště je od prostoru přeskupení značně vzdáleno; VS navíc bude plně zaměstnáno přípravou útoku. Aby mohl velitel divize nebo jím pověřený funkcionář (např. ZV, NOSK) osobně ovlivnit průběh přeskupení, je žádoucí zřídit **pomocné velitelské stanoviště** v takovém místě (třeba v prostoru VS pluku, který z této části obranného pásma odchází), odkud může stanovené úkoly splnit.

Přeskupení **divize, které se nezdařilo splnit útočný záměr z chodu**, a to zpravidla ani po opakování, je uskutečňováno z obdobných důvodů — vytvořit požadovanou převahu na novém směru útočného pásma nebo původní směr hlavního úderu podstatně posílit. Protože však při něm nedochází ke změně šířky tohoto pásma a pokud ano, pak jen v omezeném rozsahu, znamená to, že půjde zpravidla **jen o dílčí přeskupení**, které nebude zahrnovat všechny prvky bojové sestavy a míst velení. Ostatně doba vyčleněná pro přípravu nového útoku — obvykle 6 až 8 hodin — rozsáhlé přeskupení sil a prostředků útočící divize neumožňuje.

Složitost přeskupení v tomto případě je dána nejen krátkostí času k jejímu vykonání, ale i tím, že nelze využívat noci nebo omezené viditelnosti (pokud nebyl útok zastaven v podvečerních hodinách).

Je tedy zřejmé, že půjde především o přeskupení druhých sledů, záloh, dělostřelctva rozmístěných v hloubce bojové sestavy divize, a to do zahájení palebné přípravy zteče, zatímco přeskupování rot a praporů prvního sledu pluků prvního sledu bude řešeno až po zahájení palebné přípravy zteče. Protože na stupni divize zahrnuje toto období palebného ničení obvykle dva palebné přepady, půjde o časový interval v rozmezí 20 až 30 minut, což při rychlosti $8 \text{ km} \cdot \text{h}^{-1}$ (samozřejmě, že ve výhodných podmínkách nebo v některých úsecích může být i vyšší) představuje vzdálenost 2 až 4 km. Je tedy zřejmé, že ve většině případů bude tato doba umožňovat jednotkám prvního sledu včasné zahájení zteče v určených prostorech.

● **Vystřídání** je obdobný druh manévru jako přeskupení, jehož **cílem je poskytnout:**

— **střídáním vojskům** nutný odpočinek, podmínky k obnově bojovosti, doplnění osob, materiálu a bojové techniky, nebo možnost přeskupit síly a prostředky k přechodu do útoku.

— **střídajícím vojskům** možnost zaujetí určeného výchozího prostoru a k přípravě útoku využít dosud vybudovaná obranná i ochranná ženíjná zařízení, získané prvky k vedení palby, informace o nepříteli, terénu apod.

Rovněž vystřídání je zapotřebí řešit jednoduše, skrytě a rychle, zabezpečit maximálně možné utajení. Základní podmínkou úspěšného vystřídání je jeho velmi promyšlená a pečlivá příprava co do nejmenších podrobností, odpovědné propočítání veškerých časových údajů (s ponecháním i určité časové zálohy k vyřešení nepředpokládaných vstupů — zejména nepříteli — do střídání). Střídající i střídaná vojska musí prokázat vysokou kázeň, přesné dodržování stanovených úkolů, zejména opatření k maskování, zachování režimu vojsk v průběhu střídání i po vystřídání, časové lhůty jeho zahájení a skončení, pochodové osy apod.

Plánujeme-li, že přeskupení proběhne ve třech obdobích, pak u vystřídání půjde o splnění dvou úkolů — především předsunout střídající divizi co nejbližší k výchozímu prostoru (jde o útok z přímého dotyku) a v dalším splnit rozhodující úkol, tj. vystřídání vojska v dotyku. Podle úkolu mohou tato vojska po vystřídání a soustředění v prostorech shromaždišť buď pokračovat v přeskupení, nebo odejít do týlu a zaujmout prostor odpovídající (obnova bojeschopnosti apod.).

K organizovanému vyjití k úsekům střídání určujeme střídajícími (divizi, plukům, popř. i praporům) **výchozí prostory k vystřídání** a vystřídáním motostřeleckým a tankovým jednotkám **shromaždiště**.

Je nutné předpokládat, že divize, která má převzít od dosud bránící se (a nyní přeskupující se) divize část jejího obranného pásma, bude v hloubce vlastního území, např. ve druhém sledu vševojskové armády, tj. 60 až 80 km od předního okraje obrany, v prostoru soustředění po obnově bojeschopnosti (vzdálenost může být ještě větší) apod. Náročnost střídání však vyžaduje přisunout střídající divizi co nejbližší k výchozímu prostoru určenému k přípravě útoku do výchozího prostoru k vystřídání.

Rozhodně nebude moci tento prostor zahrnout obranné úseky pluků prvního sledu, tj. překročit vzdálenost **10 až 12 km** od předního okraje. Tuto vzdálenost je třeba považovat za nejzazší, a to v tom případě, že na směru střídání není rozmístěn (nebrání se) pluk druhého sledu (vševojsková záloha) střídané divize. Pokud tomu tak bude, pak je zapotřebí — aby nedošlo ke značnému nahromadění vojsk a ke ztížení vystřídání — přední okraj výchozího prostoru k vystřídání zvolit už před třetím (čtvrtým) postavením, tzn. ve vzdálenosti **20 až 25 km** od předního okraje obrany.

Výchozí prostor pluků prvního sledu může dosahovat až šířky jejich útočného pásma (tj. do 5 km). Jeho vzdálenost od předního okraje obrany je závislá na vzdálenosti výchozího prostoru k útoku divize. V něm se rozmístí postupně (na základě časového plánu střídání) jednotky pluku, obvykle v praporech pochodových proudch a odtud jsou (opět přesně podle stanovených časových relací) podle svého určení připraveny **motostřelecké jednotky** zaujmout ve výchozím prostoru **východiště k útoku**, **tankové prapory vyčkávací postavení**, dělostřelectvo palebná postavení, PTZ a POZ prostory soustředění atd.

Shromaždiště střídaných jednotek bude vhodné stanovit každé četě a rotě. Když předpokládáme přesun v rámci přeskupení v praporech proudch nebo odchod do týlu, pak je určíme i každému praporu, a to tak, aby vzdálenost shromaždiště nepřekročila šířku opěrného bodu čtyř rot, popř. obranného rajónu praporu. Zkušenosti ze cvičení potvrzují, že přechod z bojové do pochodové (předbojové) sestavy lze na tuto vzdálenost uskutečnit bez potíží a v krátké době. Prakticky to tedy znamená, že nejprve se jednotky soustředí do četových proudch ve vzdálenosti do 400 m za svými opěrnými body, odsud se přesunou do rotního shromaždiště vzdáleného až 1500 m od opěrného bodu roty a bude-li to nutné, pak i do praporech shromaždišť určených ve vzdálenosti až 5 km za obrannými rajóny, prakticky v mezeře mezi 1. a 2. obranným postavením. Pro ostatní prvky bojové sestavy (dělostřelectvo v palebných postaveních, PTZ v prostoru soustředění) půjde o běžný manévř do nových palebných postavení (prostoru soustředění).

Tyto prostory musí být skryty před pozemním a vzdušným pozorováním, chráněny proti úderům ze vzduchu, mít skryté cesty příchodu a odchodu a zabezpečovat rozptýlení jednotek. Je zapotřebí, aby byl uskutečněn i vzájemný dohovor mezi střídajícími a střídajícími s cílem nedopustit hromadění vojsk obou divizí ve stejném prostoru, vzájemné křížení pochodových os apod. Pobyt v nich je třeba omezit na nejnútnejší dobu

potřebnou pro organizaci plánované činnosti. Proto výchozí prostor k vystřídání zaujme divize nejčastěji poslední noc před zahájením střídání a pokud to dovolí situace, pak ještě později.

Vlastní vystřídání se uskuteční během jedné, popř. dvou nocí, které předcházejí zahájení útoku. Rozhodne o tom nejen délka noci, ale i požadavek na dosažení pohotovosti a zahájení útoku. Pokud bude střídání rozloženo do dvou nocí, pak zaujetí východiště k útoku motostřeleckými jednotkami se uskuteční až poslední noc před útokem.

Střídání obvykle uskutečňujeme v několika obdobích. Jako **prvé** jsou přesunovány do určených prostorů průzkumné orgány a místa velení. **Druhou** skupinu tvoří raketový útvar a dělostřelectvo, které musí dosáhnout pohotovosti k vedení úderů či palby ještě do zahájení střídání hlavních sil divize. S nimi se mohou přesunovat i určené baterie protiletadlového pluku s úkolem bránit jak raketový útvar a dělostřelectvo, tak i přesunující se první sledy divize, které tvoří **třetí**, početně nejsilnější část divize. Jako **poslední** zaujímají určené prostory druhý sled (vševojsková záloha), zálohy a tyl divize.

Zvláštní opatření si vyžádá rozhodnutí velitele divize, která střídá po přesunu z hloubky, použít **v prvním sledu tankový pluk**. Protože se rozmísťuje ve vyčkávacím prostoru ve vzdálenosti 12 až 15 km od předního okraje, bude nutné, aby si zabezpečil do zahájení zteče čáru přechodu ke zteči alespoň motostřeleckou rotou. Může to být rota praporu druhého sledu sousedního motostřeleckého pluku prvního sledu, která se po překročení tankovým plukem soustředí a připraví k přesunu za svým organickým praporem. Obdobně bude povinen řešit tuto situaci velitel motostřeleckého pluku prvního sledu, který se rozhodl použít celý tankový prapor do prvního sledu.

Raketový útvar, dělostřelectvo a baterie PVO střídané divize, pokud nejsou přibírány k vedení jaderných úderů, palebné přípravě a podpoře zteče, zůstávají v zaujatých prostorech bojového rozmístění a palebných postaveních do té doby, dokud přicházející motostřelecké a tankové pluky prvního sledu neuskuteční vystřídání, nezaujmou svá postavení a nezorganizují palebný systém a případně i velení.

Pro **zaujetí míst velení** platí při vystřídání obdobné zásady jako u přeskupení. Je nutné, aby střídající divize zaujala místo velení už do zahájení střídání. Tato skutečnost nebrání úspěšnému průběhu vystřídání. Pro velitele divize a jeho štáb vytváří výhodné podmínky pro velení podřízeným vojskům z velitelského a předsunutého velitelského stanoviště, i když už v této době bude potřebné velmi intenzivně pracovat (končit) na přípravě útoku.

Odpovědnost za bezpečný průběh střídání a velení v době plnění tohoto úkolu má **velitel střídané divize**. Je proto povinen učinit všechna opatření k odvrácení nenadálého napadení nepřítelem a k odražení jeho zteči. Při přechodu nepřítele do útoku velitel střídané divize, přičemž se mu podřizují i střídající útvary.

Na ukončení vystřídání považujeme hlášení velitele střídající divize veliteli armády a splnění tohoto úkolu.

Stručně naznačená problematika přeskupení a vystřídání svědčí o tom, že úspěch této činnosti závisí především na schopnostech velitele a jeho štábu zorganizovat přeskupení (vystřídání) sice jednoduše, ale přitom podrobně a přesně.

Článek na téma organizace přeskupení a vystřídání uveřejníme v našem časopise v některém z příštích čísel.

ÚLOHA VELITELE PŘI ORGANIZACI VŠESTRANNÉHO ZABEZPEČENÍ BOJOVÉ ČINNOSTI

V podmínkách soudobého ozbrojeného zápasu má velkou úlohu v činnosti vojsk jejich všestranné zabezpečení. Je uskutečňováno za každé situace, ať se vojska nacházejí v prostorech rozmístění, za přesunu, nebo v boji (operaci). Největší význam má, aniž bych snižoval význam přesunů a působení vojsk v prostorech rozmístění, bojová činnost, která představuje organizované použití sil a prostředků k plnění stanovených bojových úkolů útvarů, svazky a svazy všech druhů ozbrojených sil. To znamená k ničení nepřítele a ovládnutí (udržení) území. Proto je v řádech a předpisech věnována největší pozornost zabezpečení bojové činnosti.

V RMNO na tento výcvikový rok je upřesněno na skutečnost, že velitelé a štáby nedoceňují bojové zabezpečení, operační maskování a radioelektronický boj. Současně je stanoven úkol věnovat pozornost při přípravě a vedení obrany zabezpečení všeho druhu, zvláště průzkumu, ženiijnímu zabezpečení, maskování včetně operačního a OPZHN.

Sovětská vojenská encyklopedie vymezuje je **zabezpečení bojové činnosti jako systém opatření zaměřených na udržení vojsk (sil) ve vysoké bojové pohotovosti, vytvoření výhodných podmínek k organizování a včasnému zahájení boje a úspěš-**

nému vedení bojové činnosti a také ke zmaření nebo předejití nečekanému napadení nepřítelem a snížení efektivity jeho úderů na vojska (síly).

Z této definice vychází v podstatě i další vymezení uváděná v ostatních vojenských odborných materiálech, řádech a předpisech, která jsou aplikována na konkrétní organizační stupeň (taktický, operační), nebo se týkají určitého druhu ozbrojených sil.

Podle charakteru plněných úkolů a uskutečňovaných opatření dělíme všestranné zabezpečení na **operační (bojové), speciální technické (technické) a týlové**. Kromě těchto hlavních druhů zabezpečení jsou i speciální druhy organizované a vykonávané v příslušných druzích ozbrojených sil.

Současné vymezení i dělení zabezpečení bojové činnosti je výsledkem historického vývoje, složitosti ozbrojeného zápasu jako celku, jeho jednotlivých částí i určité nerovnoměrnosti a samostatnosti rozvoje oddělených částí vojenského umění. Tento stav se projevil ve vydání Bojového řádu pozemního vojska ČSLA pro taktický stupeň, v němž je všestranné zabezpečení přehledně a jasně vymezeno.

V Bojovém řádu pozemního vojska ČSLA pro taktický stupeň, který vede boj jako

konkrétní formu bojové činnosti, je zaveden a používán pojem **všestranné zabezpečení boje**. Na operačním stupni je používán název **zabezpečení bojové činnosti** (Oper-1-1, čl. 36) a zejména v několika posledních letech název **všestranné zabezpečení operace**, což podle mého názoru lépe a konkrétněji vymezuje stupeň, který zabezpečení organizuje, i formu bojové činnosti, k níž se bezprostředně váže.

V současném boji a operaci má všestranné zabezpečení bojové činnosti charakter principu taktiky i operačního umění. To je objektivně působící pravidla, jehož tvůrčím uplatňováním současně s dalšími principy jsou vytvářeny podmínky k dosažení úspěchu při plnění úkolů.

O významu všestranného zabezpečení bojové činnosti svědčí zkušenosti z Velké vlastenecké války a lokálních válek poválečného období, proto je nutné, aby mu byla věnována pozornost při přípravě boje i operace. Toto je zakotveno především v Bojovém řádu pozemního vojska ČSLA (tj. pro taktický stupeň), kde je všestranné zabezpečení boje nedílnou součástí jeho organizace (viz Všeob-R-1, čl. 121 a 372) a na operačním stupni (viz Pomůcka k přípravě frontové, armádní, obranné a útočné operace — návrh).

Rozhodující úlohu v organizaci boje a přípravě operace má vševojskový velitel a tato jeho úloha se promítá i do organizace a řízení zabezpečení bojové činnosti. Tento závěr je i v souladu s principem nedílné velitelské pravomoci, podle kterého je velitel osobně zodpovědný za splnění stanoveného bojového úkolu. Proto je zapotřebí, aby aktivně ovlivnil všechny faktory, které mají na plnění bojového úkolu vliv, včetně všestranného zabezpečení bojové činnosti.

Na taktickém stupni (pluk — divize) je povinnost velitele usměrnit všestranné zabezpečení boje stanovena řádem Všeob-R-1, část 1, v čl. 59, podle kterého musí v rozhodnutí stanovit **hlavní otázky všestranného zabezpečení boje**.

Obdobná povinnost je vymezena i pro velitele na operačním stupni, i když zatím ne formou řádu. Ale např. v uvedeném Pomůcce, která byla široce oponována u vojsk a vznikla jako výsledek řešení vědeckého úkolu, je uvedeno, že v textové části rozhodnutí je nutné stanovit **hlavní úkoly operačního, technického zabezpečení (TEZ) a úkoly týlu**. Při zpracování textové části rozhodnutí pro **obranou operaci** je navíc určeno uvádět způsob plnění hlavních úkolů **ženijního zabezpečení**, což vyplývá z důležitosti tohoto druhu zabezpečení při přípravě a vedení obranné operace.

Lze předpokládat, že při vydání nového operačního řádu bude do něho zahrnuto i příslušné ustanovení o povinnostech velitelů, ale i ostatních náčelníků k organizaci zabezpečení bojové činnosti a stanoveny dokumenty, v nichž uvádět nejdůležitější úkoly v této oblasti.

Smyslem činnosti velitele při organizaci všestranného zabezpečení se musí stát přimknutí jednotlivých opatření a soustředění úsilí speciálních vojsk k plnění rozhodujících úkolů v boji, operaci, na směru hlavního úderu, do prostoru rozhodující činnosti, ve prospěch hlavního uskupení vojsk apod.

Problémem zůstává, a jsou různé názory na jeho řešení, jakou formu by měly mít hlavní otázky (úkoly) všestranného zabezpečení. Podle mého názoru by to měly být **stručné a jasné úkoly, které vyjadřují to nejpodstatnější, co je nutné, aby bylo v určitém druhu zabezpečení vykonáno**, aby byly vytvořeny co nejvýhodnější podmínky pro splnění bojového úkolu.

Velmi dobře jsou tyto úkoly rozpracovány na taktickém stupni velení (pro pluk — divizi), kde Bojový řád pozemního vojska ČSLA (Všeob-R-1, část 1) v hlavě 10 uvádí nejobecnější úkoly, které je povinen příslušný velitel řešit při zabezpečení boje. V určitém druhu boje a za různé situace je nutné tyto obecné úkoly konkretizovat. Možný způsob jsem uvedl pro zasažení druhého sledu vševojskové armády ve VM č. 1/1986.

V praxi na stupních **prapor — pluk** může tyto úkoly stanovit **osobně velitel**, na vyšších stupních, především **operačních**, vzhledem k rozsáhlosti zabezpečení by je měli navrhnout **příslušní odpovědní náčelníci**, např. v návrhu na použití podřízených sil a prostředků. Úkolem velitele bude posouzení jejich účelnosti, schválení a vydání v rozhodnutí jako závazného úkolu.

Zůstává otevřenou otázkou, zda bude velitel hlavní otázky (úkoly) všestranného zabezpečení **vyhlašovat v rozhodnutí** nebo budou jen **písemně formulovány** v jeho textové části, případně vyhlásí jen nejdůležitější z nich. Myslím, že na tuto otázku nelze dát jednoznačnou odpověď. Bude záležitostí konkrétní situace, dostatku času, zkušeností velitele, štábu apod. Obecné závěry by bylo možné vyvodit především na základě konkrétní praxe. V žádném případě by se však řešení tohoto úkolu nemělo odrážet v nějakém administrativním nářezu dokumentů nebo jen mechanickým rozšíření jejich obsahu. Je nutné sledovat především hledisko účelnosti a potřeby.

Význam úlohy velitele je i v tom, že schvaluje příslušné plány, v nichž jsou detailně rozpracovány způsoby plnění jednotlivých úkolů všestranného zabezpečení, stanoveny síly a prostředky, místo a doba jejich použití i další údaje.

Při organizaci **součinnosti** velitel slaďuje činnost vojsk včetně těch, která zabezpečují plnění úkolů, a současně při řešení variant činnosti stanovuje i požadavky na zabezpečení nebo vyslechne a schválí návrhy zástupců a náčelníků na zabezpečení.

V průběhu **vedení boje a operace** velitel v souladu s upřesňováním svého rozhodnutí vymezuje, případně stanovuje nové úkoly ke všestrannému zabezpečení a vykonává jejich kontrolu.

Kromě velitele má významnou úlohu při organizaci zabezpečení bojové činnosti i **náčelník štábu**. Tato jeho role vyplývá z místa, které mu náleží při řízení práce štábu a je zakotveno v bojových a operačních řádech a předpisech. Jeho **povinnosti** lze shrnout takto:

- organizuje a odpovídá za bojové (operační) zabezpečení, zejména za průzkum,
- slaďuje jednotlivé druhy zabezpečení bojové činnosti,
- uskutečňuje operativní řízení a organizuje kontrolu.

Výrazem jeho práv i povinností je ta skutečnost, že podepisuje plány zabezpečení a odborná nařízení pro vševojskové svazky (útvary) spolu s příslušnými osobně zodpovědnými náčelníky speciálních vojsk a služeb. Touto činností bezprostředně napomáhá veliteli v plnění jeho povinností.

V článku jsem především upozornil na úlohu velitele při organizaci všestranného zabezpečení bojové činnosti a na některé problémy spojené s touto činností. Při rozvíjení uvedené problematiky by bylo výhodné **vyměnit si zkušenosti** z praktické činnosti velitele při cvičení a naplňování základních ustanovení řádů a předpisů v této oblasti a tak přispět k upřesnění jednání velitele v jedné z důležitých oblastí přípravy boje a operace.

Spolu s vývojem boje a operace se rozvíjí i jejich všestranné zabezpečení. Na základě prognóz jejich vedení je možné předpokládat v nejbližší době **vznik nových druhů zabezpečení** bojové činnosti, ale především **změny jejich obsahu**. To souvisí jednak se změnami v boji a operaci a dále se zdokonalováním sil a prostředků, které uskutečňují všestranné zabezpečení.

Jako tendence se projevuje růst úlohy všestranného zabezpečení bojové činnosti už před zahájením konfliktů. Zkušenosti z lokálních válek svědčí o tom, že dlouho před střetnutím ozbrojených sil je: veden zejména průzkum, vykonáváno operační maskování, připravován REB, organizováno technické a týlové zabezpečení. Se zahájením války a v jejím průběhu jsou zpravidla realizovány všechny druhy zabezpečení, přičemž se potvrzuje rozhodující úloha průzkumu a stále rostoucí význam REB. Současně se projevuje, že některé druhy zabezpečení, především REB, častěji a zejména i chemické zabezpečení, ale i průzkum budou mít některými svými opatřeními podíl na ničení nepřítelů. Nebudou mít tedy jen úlohu zabezpečující.

Taktéž se můžeme domnívat, že v oblasti všestranného zabezpečení boje a operace budou nalezena některá opatření, jež přispějí k ochraně vojsk proti vysoce přesným zbraním nepřítelů, které jsou prosazovány do výzbroje vyspělých kapitalistických armád a svými účinky se mohou přibližovat, zejména při ničení techniky, účinkům jaderných zbraní.

Tendence naznačují, že může dojít ke zvýšení úlohy všestranného zabezpečení v boji a operaci a tím i úlohy velitele a současně příslušného náčelníka při jeho organizaci a řízení.

OCHRANA A OBRANA MÍST VELENÍ

Navazuji na článek, uveřejněný ve Vojenské mysli č. 6/1986, ve kterém jsem se zabýval zejména možností utajení současných míst velení (MV) divize a pluku před nepřátelským průzkumem, ochranou a obranou proti pozemnímu a vzdušnému nepříteli, organizací opatření OPZHN a poukázal jsem na možnosti ženižního budování MV divize a pluku v soudobém boji.

Místa velení jsou nepřetržitě jedním z hlavních a z hlediska důležitosti rozhodujících objektů nepřátelského působení. V současnosti dochází k trvalému růstu možností nepřítele zjišťovat, rušit, umlčovat a ničit MV. Soustavné zdokonalování nyní nových a vývoj nových technických prostředků k vedení průzkumu, vývoj prostředků rušení a ničení, zavádění zcela nových vysoce přesných zbraní, zbraňových systémů a sdružování prostředků průzkumu a palby do ucelených systémů vytváří pro práci a bezpečnost MV divize a pluku neobyčejně složité a obtížné podmínky. Všestrannost, komplexnost a cílevědomost nepřátelského působení proti nim si vynucuje přijímat odpovídající opatření. To vyžaduje přizpůsobit složení, organizaci a vybavení MV stupni rozvoje a možnostem působení nepřítele s důrazem na jejich ochranu a obranu. Jedním z nejdůležitějších úkolů v soudobém boji je **vztah oblasti radioelektronického boje, především radioelektronické ochrany (REO) k místu velení.**

Opatření REO lze rozdělit na **aktivní a pasivní.** Mezi aktivní opatření REO patří

průzkum sil a prostředků REB nepřítele a jejich ničení bezprostředně po zjištění. Tato opatření mají navíc význam pro bojeschopnost divizí a pluků. K místům velení se více vztahují **pasivní** opatření REO. Mezi ně patří utajení počtu, prostoru, kmitočtového rozsahu a provozních charakteristik radioelektronických prostředků, na nichž závisí velení vojskům a řízení zbraní. Proto je nutné realizovat kmitočtová, prostorová, směrová, časová a početní omezení a změny u techniky a objektů, které vyzařují elektromagnetickou energii. Dále je to vytváření více možností, způsobů a linií velení vojskům a řízení zbraní, vytváření záloh, zdvojování radioelektronických prostředků pro případ jejich vyřazení z provozu nebo zničení.

Důležité je i zabezpečování elektromagnetické koexistence a ochrany proti elektromagnetickým účinkům jaderných výbuchů. **Elektromagnetickou koexistenci** je nezbytné zabezpečovat výběrem optimálních kmitočtových pásem, normalizací přijímacích a vizařovacích charakteristik, volbou metod a způsobů ochrany proti rušícím signálům. Rovněž sem patří rozbor kmitočtové situace vlastních vojsk i pravděpodobného nepřítele, vhodné rozmístění různých elektronických zařízení podle kmitočtové selekce a dislokace, časové vymezení provozní doby jednotlivých radioelektronických prostředků, stanovení signálů a povelů pro operativní řízení vysílačů času těchto zařízení. Je nutné mít připraveny změny pracovních kmitočtů, omezit

dobu vysílání na jednom kmotočtu s přechodem na další.

Z hlediska spojovacích prostředků je účelné volit provozní režim omezující možnosti nepřítele zjišťovat druh a stupeň místa velení i jeho přesné rozmístění. U míst velení, zejména u VS divize, volit rádiová vysílací střediska mimo jejich prostor rozmístění na technicky co největší vzdálenost, v závislosti na dálkovém ovládnutí i na časových možnostech rozvíjení a svinování. Zpravidla ve vzdálenosti **jeden až dva kilometry u divize** a pohyblivé vysílací středisko ve vzdálenosti **do jednoho kilometru u pluku**. K ukrytí spojovací techniky lze využít stínících účinků listnatého lesa, vodorovných masek a materiálů pohlcujících tepelné záření. Správné rozmístění radioelektronických prostředků v terénu a nepřetržitá organizace jejich ochrany proti rušení spolu s včasnou změnou prostorů rozmístění zvyšují ochranu proti nepřátelskému radioelektronickému působení.

Ochrana MV je možné zefektivnit i **manévrováním**, s rychlým (neúplným) rozvíjením v jednotlivých prostorech rozmístění. Také používání **dýmu a aerosolů** má i přes krátkodobý účinek svůj význam. Můžeme jím např. maskovat opuštění určitého MV s tím, že odchod nebude zpozorován a v tomto prostoru bude dále plnit svou funkci klamné místo velení.

Velmi důležitá bude i ochrana dalších citlivých míst systému velení, jako jsou spojovací uzly, vysílací střediska apod. U nich bude důraz položen rovněž na pasívní ochranu, vzhledem ke snadné zranitelnosti, slabému zajištění a malému počtu obránců.

Už v míru je nutné zaměřit důsledný a náročný výcvik obsluh v podmínkách rušení na dodržení všech opatření utajeného provozu. Kromě práce za podmínek rušení je zapotřebí věnovat pozornost zvláštnostem vysílání jednotlivých obsluh, a to tak, abychom nepříteli znemožnili nebo alespoň ztížili rádiové klamání a jednotlivé obsluhy měly důvěru a pocit jistoty ve stanici korespondenta při vedení provozu.

Radioelektronický boj vyžaduje sladěnou a pohotovou reakci obsluh a osádek na vzniklou situaci. Radioelektronickou ochranu míst velení i celého jeho systému je nutné v různých variantách připravit a navštívit již v míru.

Na efektivnost ochrany a obrany má vliv také **prostor rozmístění MV**. Z jeho hlediska mohou být MV rozvinuta v terénu, osadě nebo kombinovaně. Myslím, že nejvhodnější je kombinovaný způsob rozmístě-

ní, při kterém část MV využívá vhodné objekty v osadě a druhá část je rozmístěna v terénu. Jde o menší osady s přilehlým porostem, lesíky, zahradami a sady. Budovy umožňují vhodné rozmístění a maskování, sklepní objekty vytvářejí podmínky pro ukrytí osob bez rozsáhlých ženiálních úprav. Kromě toho, že rozmístění MV v osadách je z hlediska ženiálního budování efektivní, protože až šestkrát snižuje průměrnou dobu ženiálních úprav oproti budování polních úkrytů, má i řadu dalších výhod. Je možné ihned využívat odolné sklepní místnosti, do kterých lze po dílčích úpravách instalovat filtrační ventilační zařízení a po obložení zeminou jsou i výhodné proti účinkům neutronových zbraní. Osady mají obvykle dostatek vhodných komunikací jak k zaujetí, tak i k rychlému opuštění prostoru. Je v nich většinou dostatek vodních zdrojů, jsou vytvořeny lepší podmínky pro práci a odpočinek a rozsah protipovážných opatření je menší.

K nevýhodám rozmístění míst velení v osadách patří různorodost objektů, složitost rekognoskace i nutnost případné izolace místního obyvatelstva. Rovněž v nich může dojít k závalům a neprůjezdnosti komunikací po použití ZHN. V mírových podmínkách nemůžeme prakticky tento způsob rozmístování v plném rozsahu procvičovat.

Pro ochranu a obranu MV jsou také důležitá **protipovážná opatření**, i když nejsou v současných rádech a předpisech samostatně rozpracována. Místa velení jsou v dosavadní struktuře vybavena protipovážnými prostředky jen omezeně. Přitom požáry doprovázejí v podstatě každou bojovou situaci vojsk v boji a ovlivňují činnost MV. Požáry v prostorech jejich rozmístění jsou značným nebezpečím pro živou sílu i techniku. Současná technika a vybavení MV skýtá množství zranitelných míst a hašení je obtížné. Jsou-li navíc u vozidel staveny přístřešky, zvyšuje to zranitelnost a ztěžuje možnosti manévru.

Přemístování MV může být narušeno nejen přímým zásahem zápalnými látkami nepříteli, ale i tím, že budou nucena překonávat nebo obcházet hořící prostory. Nebezpečí požárů spočívá i v tom, že nepřítel může zápalnými a ohňometnými prostředky zapálit porosty nebo budovy v plánovaných či budovaných prostorech rozmístění MV a tím je nutit k rozvíjení v jiných, méně vhodných prostorech.

Z hlediska rozmístění je místo velení nejzranitelnější v lese a v prostorech s množstvím lehce zápalných předmětů. Proto není vhodné je volit uvnitř rozsáhlých lesních masivů, v místech s dřevěnými stavbami

a maskovat lehce zápalnými materiály. Proto je nejvýhodnější využívat sklepních místností ve zděných budovách.

Vliv požárů lze do určité míry vyloučit kromě vhodného rozmístění MV a jeho vybavení i ženijní úpravou prostoru rozmístění. Pro nedostatek času bude většinou možné vykonat jen základní úpravu kolem vozidla proti šíření požáru, jako je odstranění hořlavín, lehce zápalných předmětů a budování ochranných příkopů a pásů. Dalším opatřením je rozptylování jednotlivých vozidel a skupin uvnitř MV na vzdálenost 50 až 150 m. Základním způsobem protipožární ochrany míst velení je v současnosti odstraňování hořlavých látek z prostoru rozmístění, využívání místních zdrojů při lokalizaci požárů a často bude nejvýhodnější manévr mimo zasaženou oblast, zejména při rozsáhlejších požárech.

Jsem toho názoru, že by bylo účelné vybudovat MV speciálními protipožárními prostředky, vyvinout ochranné nátery a plachty z nehořlavých materiálů, které by mohly sloužit i jako maskovací síť. Dále je nutné cvičit jednotky, které zabezpečují místa velení a všechny jeho příslušníky, v plnění opatření protipožární ochrany a v likvidaci požárů.

Ochranu a obranu VS organizuje náčelník štábu zpravidla prostřednictvím správce štábu, na TVS důstojník štábu týlu nebo týlové skupiny podle pokynů zástupce velitele pro týl a na PVS divize zpravidla zástupce velitele divize s vyčleněným důstojníkem operační skupiny. Správce štábu na VS a na ostatních MV určených důstojníci (funkcionáři) odpovídají (podle Oper-2-1, čl. 62) za včasné a organizované rozvíjení, svinování a přemísťování VS, jeho ochranu, obranu a maskování, za dodržování stanoveného pořádku a za organizaci regulace v prostoru jeho rozvinutí, za chod služby velitelského stanoviště a za materiální vybavení všech MV.

Z toho vyplývá, že správce štábu odpovídá za ochranu a obranu VS a na ostatních místech velení určení funkcionáři. Vzhledem k tomu, že správce štábu má dále za povinnost zpracovávat Plán ochrany a obrany VS (PVS, TVS) a zabezpečit proniknutí jeho opatření k vykonavatelům, je nutné věnovat obsazování této funkce a jeho přípravě zvláštní pozornost. Možnou variantu Plánu ochrany a obrany VS... msd — viz. obr.

Grafický plán je nutné doplnit textovou přílohou. Zejména jde o zapracování některých opatření k ochraně MV, jako je využití radioelektronických prostředků k vy-

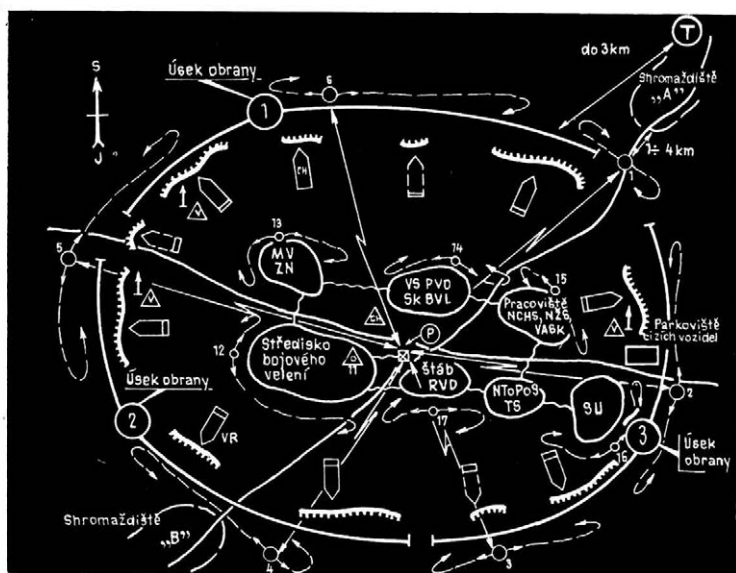
tváření rádiových clon i radiolokačnicku maskování a rušení, organizace vnějšího spojení, provozní režim spojovacích a aktivních radiolokačních prostředků, stanovení pracovního režimu zdrojů tepla, úkoly kontroly stavu dodržování vstestraného maskování a další. I když tyto značným způsobem ovlivňují ochranu jednotlivých míst velení, nebude praktické je do Plánu ochrany a obrany zahrnovat, ale spíše je vydávat formou nařízení, která jsou doručována všem vykonavatelům. Tato opatření budou mít i dlouhodobější platnost, kdežto Plán ochrany a obrany je zapotřebí zpracovávat pro každé nově zaujaté MV.

Složitost jeho činnosti vystupuje do popředí zejména v dynamických obdobích boje, kdy dochází k častým změnám prostorů rozmístění MV. Pro každé nově zaujaté místo je nezbytné znovu zpracovat Plán ochrany a obrany a řešit opětovně celou řadu součinnostních otázek. Jde především o činnost na vyhlášené signály při různých variantách napadení, rozdělení sil a prostředků na jednotlivé úseky obrany, seznámení všech jeho příslušníků s opatřeními ochrany a obrany a nácvik činnosti. Při napadení místa velení řídí jeho obranu a upřesňuje součinnostní otázky podle pokynů náčelníka štábu, popřípadě určeného funkcionáře.

Správce štábu na VS je podřízen dozorcí VS, určeným funkcionářům na TVS, PVS pak příslušní dozorcí, kteří mají rovněž řadu úkolů k ochraně a obraně MV. Kromě vyhlášení varovných signálů je to především povinnost znát způsob ochrany a obrany daného místa velení a v případě potřeby řídit jeho obranu. Dále jde o kontrolu výkonu strážní a pořádkové služby, výkon služby chemických pozorovacích a požárních hlídek, maskovací a světelné kázně a řady dalších opatření, která směřují ke zkvalitnění jeho ochrany a obrany.

Mimo zabezpečovacích a vyčleňovaných jednotek realizuje některá opatření ochrany a obrany i pořádková služba. Bezprostředně před prostory rozmístění i přímo na MV je k zabezpečení úkolů pořádkové služby určována pořádková hlídka (jedna i více), podřízená dozorcímu příslušného místa velení. Kromě kontroly maskovacích opatření, dodržování stanoveného režimu a pohybu zabraňuje, aby nepovolané osoby pronikly do prostorů MV. Dále jde o zamezení pohybu techniky a osob, dodržování vyhrazených prostorů pro cizí vozidla.

Při kontrole maskovacích opatření je zapotřebí zvláštní pozornost (zejména v obraně a při rozmístění mimo boj) věnovat

Složení a povinnosti strážě

Složení	Úsek	Úkol	Poznámka
1			
2			
3			

Plán obrany

Úsek	Velitel	Jednotka	Vyčleněné	
			síly	prostředky
①				
②				
③				

Signály

Druh	Signál	Činnost

Tabulka spojení

Prvek	Hlavní VZ	Záložní VZ
1		
2		
3		
frekvence		

Obr.

maskování stop techniky, aby nedocházelo k porušování rostlinného porostu a pohybu osob a techniky na volném prostranství. Důležitá je rovněž kontrola světelné kázně, zabraňování v rozdělování ohňů a osvětlení na pozorovatelných místech. Zřizovat závory a jiná zařízení či zhotovovat označení a nápisy, které demaskují rozmístění MV, je zakázáno. Ukazatelé je možné vyznačovat místo stanice polní pošty, operačního dozorcího, dozorcího daného MV, dozorcího spojení, ošetrovny, úkrytů pro živou sílu, stanoviště dopravních prostředků a úseky terénu, kde je zakázán pohyb osob a techniky.

V prostorech rozmístění VS a PVS divize **organizuje** (podle Všeob-P-31, čl. 50 a 64) pořádkovou službu náčelník operační skupiny, na VS pluku zástupce náčelníka štábu, na TVS divize náčelník organizačně plánovací skupiny a na TVS pluku zástupce velitele pro týl. Je účelné, aby tato činnost navazovala a byla spojována s ochranou a obranou míst velení. Proto by bylo vhodné, aby obdobně jako ochrana a obrana byla i pořádková služba v blízkosti a přímo na daném MV **organizována stejným funkcionářem** (náčelníkem štábu, zástupcem velitele pro týl) zpravidla prostřednictvím správce štábu místa velení.

Pro rozvíjení, svinování a rychlé opuštění MV divize a pluku platí normy podle Zásad organizace míst velení uvedené v **tabulce 1**.

Tabulka 1

Činnost	Místa velení	
	divize	pluku
Rozvinutí (min)	do 60	do 30
Svinutí (min)	do 60	do 30
Rychlé opuštění (min)	do 30	do 20

Tyto normy platí pro úplné rozvinutí MV a lze je považovat za maximální. Je nutné vyvinout snahu, aby tyto časy byly dále zkracovány, za útoku velet ze zastávek jen s částečně rozvinutými místy velení, se zabezpečením vnitřního spojení pomocí kabelů a tak zkrátit časy řádově na minuty.

To je důležité z hlediska rychlosti opuštění prostoru rozmístění, které je např. pod palbou nepřátelského dělostřelectva, při napadení pozemními nebo výsadkovými jednotkami, při radičním a chemickém napadení atd.

Varianta činnosti při rychlém opuštění určitého MV na stupni divize — viz **tabulku 2**.

Je zapotřebí, aby manévru a zaujetí nového prostoru rozmístění vždy předcházely průzkum, zejména radiční, chemický, biologický, ženijní apod. V případech, kdy bude relativně dostatek času a bude výhodné vysílat rekognoskační skupiny s ženijními jednotkami a stroji do nových (plánovaných) prostorů rozmístění MV, lze orgány průzkumu začlenit do této skupiny.

Možné složení rekognoskační skupiny divize:

- velitel (zpravidla důstojník velitelské roty, případně důstojník operační skupiny),
- důstojníci:
 - štábu spojovacího praporu,
 - PVO,
 - skupiny náčelníka ženijní služby,
 - skupiny náčelníka chemické služby,
- dva automobily (např. UAZ) pro velitele a polní poštovní spojení,
- prostředky pro spojení,
- obrněný transportér (OT-65) pro radiční a chemický průzkum,
- ženijní jednotka s ženijními stroji, elektrocentrálou a nákladním automobilem (PV3S) na materiál.

Do rekognoskační skupiny je vhodné začlenit jednotku v síle zpravidla družstva k zabezpečení ochrany a obrany při přesunu a rekognoskaci nového prostoru rozmístění MV.

Úkoly rekognoskační skupině pro VS vydá náčelník štábu, pro TVS zástupce velitele pro týl a pro PVS zástupce velitele divize. **Pokyny pro rekognoskační skupinu** mohou obsahovat:

- vyčleněné síly a prostředky,
- osu přesunu,
- hlavní a záložní prostor rozmístění,
- opatření k ženijní úpravě místa velení,
- organizaci spojení,
- organizaci ochrany a obrany,
- dobu splnění těchto úkolů atd.

Tabulka 2

PVS (TVS)	OSK (velitel, zástupci a odborní náčelníci)	Činnost VS	Činnost správce štábu, rekognoskační skupiny
Zaujetí VS			
Předá velení VS, informuje o svých rozhodnutích a poslední situaci vojsk	Přebírá velení, zakresluje situaci vojsk podle informace PVS (TVS)	Náčelníci seznámí oddělení a skupiny s organizací rychlého opuštění (signál, činnost, pořadí vozidel, kam, kdo atd.)	Uskutečňuje rekognoskaci os a nejméně dvou prostorů shromaždišť pro rychlé opuštění, seznamuje s návrhem rychlého opuštění prostoru NS a oddělení, skupiny i jednotky s organizací a pořadím rychlého opuštění
Činnost na signál „OTOČKU PŘIPRAVIT“ — vykonat do 20 minut			
Převezme velení za VS, prověří spojení s útvaru a TVS (PVS), vytčí přistávací plochu pro vrtulníky	Nařídí převzít velení (PVS, TVS), je-li velitel na VS, skupina, která vyjíždí s velitelem na PVS, se ihned shromáždí ve stanoveném prostoru	Dispečink vyhlásí signál „OTOČKU PŘIPRAVIT“, dohovorem o dalším VS a seznámit s ním štáb včetně času přesunu, vydání pokynů pro rekognoskační skupinu, informace TVS (PVS) o přesunu, příprava vozidel k rychlému opuštění VS, rychlé svinutí pracovišť apod.	Vyhlášení signálu u zabezpečovacích jednotek, vyslání regulace do výchozího místa, vyslání zástupce k seřazení proudu VS v určeném prostoru, odjezd rekognoskační skupiny, příprava vozidel zabezpečovací jednotky k odjezdu
Činnost na signál „OTOČKA A (B)“ — vykonat do 10 minut			
Získat ucelený přehled o situaci divize, řídit boj do příchodu velitele divize	Odlétá vrtulníkem nebo se přesune se skupinou, která vyjíždí s velitelem na PVS, přebírá velení na tomto místě velení	Vyhlásí signál, vozidla opouští po skupinách pod velením náčelníků prostor VS a odjíždějí do stanovených shromaždišť A (B), zde se řadí do proudu a zahajují organizovaný přesun do nového prostoru rozmístění VS	Překontroluje opuštění prostoru VS, organizuje jeho proud, poučí řidiče a velitele vozidel, hlásí pohotovost k zahájení přesunu NS

V článku jsem věnoval pozornost především potřebě nepřetržitě radioelektronické ochrany u všech míst velení divize a pluku a možným způsobům jejího zabezpečení. Vliv na zvýšení možností ochrany a obrany má i volba prostoru rozmístění jednotlivých míst velení, která vyplývá z ustanovení Bojového řádu pozemního vojska ČSLA. Zaměřil jsem se také na protipožární ochranu, místo správce štábu při ochraně a obraně míst velení, problematiku pořádkové služby a rychlé opuštění prostoru rozmístění. Soustavný růst možností nepřítele působit proti místům velení divize a pluku i snahy urychlit vývoj a vybavit tato místa velení silami a prostředky, jež odpovídají potřebám soudobého boje, budou postupně vyžadovat hlubší zkoumání jednotlivých opatření a způsobů jejich ochrany a obrany.

SKÚSENOSTI Z BOJOVÉHO STMELENIA

Pri plnení rozhodujúcich úloh bojovej a politickej prípravy vystupuje stále viac do popredia problematika bojového stmelenia ako jeden z rozhodujúcich predpokladov zvyšovania úrovne bojovej a mobilizačnej pripravenosti vojsk.

Skúsenosti získané pri plnení úloh bojového stmelenia u zväzkov, útvarov a jednotiek dokazujú, že akékoľvek nedocenenie týchto otázok sa obzvlášť negatívne odráža v kvalite pripravenosti vojsk na plnenie bojovej úlohy. Naopak vysoká organizácia a každodenné efektívne plnenie výcvikových úloh bojového stmelenia má pozitívny vplyv na stúpajúcu úroveň a kvalitu bojovej pripravenosti vojsk.

Z ustanovení predpisu Mob-1-4/1 vyplýva, že **bojové stmelenie je súhrn opatrení vykonávaných v mieri a v priebehu zmobilizovania s cieľom pripraviť jednotky a útvary na úspešné splnenie bojových úloh.**

Z formulácie zároveň vyplýva, že **základ úspechu** bojového stmelenia pri zmobilizovaní sa vytvára už v mierovom živote pri plnení každodenných úloh bojovej a politickej prípravy, v príprave veliteľov, štábov a vojsk. Rozhodujúci vplyv na organizáciu, obsah a pripravenosť na plnenie výcvikových úloh bojového stmelenia má aj kvalita spracovanej základnej dokumentácie pre riadenie a všestranné zabezpečenie bojového stmelenia. K tomu sa na jednotlivých stupňoch velenia spracúvajú **Plány bojového stmelenia** so stanoveným obsahom, ktoré sú zároveň súčasťou plánov zmobilizovania a uvádzania zväzkov a útvarov do vyšších stupňov bojovej pohotovosti.

Pri spracúvaní týchto plánov treba sústrediť úsilie na prípravu reálnych podkladov. Na základe skúseností vystupujú ako limitujúce podklady z priestorových možností rozmiestnenia vojsk, z potrieb predpokladaných presunov, materiálneho a technického zabezpečenia a najmä z kapacity a možností učebnej a výcvikovej základne.

Vychádzajúc z toho, že ciele bojového stmelenia, formy výcviku a prostriedky na ich dosiahnutie sú pre všetky mobilizované zväzky a útvary v základných princípoch prakticky rovnaké, rozdiel sa javí práve v priestorových a kapacitných možnostiach učebnej a výcvikovej základne, z hľadiska dislokácie útvarov.

Z týchto príčin treba spracovateľov viesť k dôslednej príprave podkladov a prepočtov možností učebnej a výcvikovej základne s potrebami výcviku vojsk.

Pre organizované splnenie úloh bojového stmelenia útvarov a zväzkov so zníženými a rámcovými počtami pri prechode z mierového na vojnový stav sa musí venovať osobitná pozornosť účelnému rozdeleniu okruhu, armádnej a zväzkovej výcvikovej základne a jej efektívnemu využitiu.

Nácviky a cvičenia v rámci bojového stmelenia sa pritom plánujú vykonávať na posádkových, tankových a delostreleckých strelniciach, cvičištiach vedenia bojových vozidiel a ďalších objektoch učebnej a výcvikovej základne, ktoré sa včas pripravujú s ohľadom na potrebnú plánovanú kapacitu a priechodivosť.

Ak je to nepostrádateľné, predpokladá sa aj využitie dodatočne vyčlenených pozemkov a ich potrebné vybavenie, ktoré sa plánuje vopred vnútri, alebo v blízkosti priestorov zmobilizovania (sústredenia) útvarov. Pritom treba uvažovať s najzložitejším variantom skrytého doplnenia vojsk, kde vystupuje do popredia aj požiadavka maximálneho utajenia plnenia výcvikových úloh vojskami. Pre tento variant treba prakticky väčšinu výcviku vykonávať na stávajúcej učebnej a výcvikovej základni, preto je reálny výpočet potrieb a možností prípravy vojsk na výcvikových zariadeniach, jedným z dôležitých a limitujúcich predpokladov kvalitného spracovania plánov bojového stmelenia.

Pri vlastnom plánovaní jednotlivých výcvikových úloh treba maximálne zladit prípravu veliteľov a štábov s výcvikom vojsk a pridelením učebnej a výcvikovej základne. Pritom treba vychádzať zo zachovania metodickéj postupnosti v príprave jednotiek a zabezpečenia komplexného precvičenia stanovenej tematiky.

Tieto otázky v metodike spracovania základnej dokumentácie bojového stmelenia boli aj obsahom ukážkového spojeneckého zamestnania jeseň-86.

Názory na obsah jednotlivých etáp bojového stmelenia boli ujednotené a ukázané na konkrétne spracovanej dokumentácii bojového stmelenia v podmienkach tankového zväzku a jeho motostreleckého útvaru.

Forma a obsah týchto dokumentov boli odporúčané pre ďalšie využitie vo vojskách a zahrnuté v **Pomôcke** organizácie druhej etapy bojového stmelenia vydanej SBP/FMNO (č. j. 0070724), ktorá rieši skúsenosti z vojskovej praxe a uvádza príklady spracovanej dokumentácie bojového stmelenia na stupni útvaru a zväzku.

Jej realita bola preverená aj na ostatnom mobilizačnom cvičení tankového zväzku, kde stanovené princípy plne zodpovedali cieľom bojového stmelenia v príprave vojsk na plnenie stanovených úloh.

V súlade so základnými ustanoveniami Mob-1-4/1 je spracovanie úloh bojového stmelenia časovo určené nástupom prvých záloh s jeho pokračovaním až do začatia bojovej činnosti. Pritom sa vzhľadom na stanovené ciele a dosiahnutie lehoty pohotovosti útvarov a zväzkov **delí na prvú a druhú etapu bojového stmelenia s príslušnou charakteristikou plnenia výcvikových úloh.**

K rozhodujúcim úlohám **prvej etapy** bojového stmelenia patria:

- prijatie záloh a techniky z národného hospodárstva, ich zaradenie a vytvorenie jednotky,
- prevzatie a zvládnutie pridelených zbraní a techniky, funkčných povinností podľa predurčenia a opatrení bojového zabezpečenia,
- príprava zbraní, techniky a materiálu na bojové použitie s dôrazom na zvládnutie obsluhy, najmä novej techniky,
- overenie pripravenosti vojakov zo zálohy na plnenie funkčných povinností a kontrola doplnenia jednotiek vojakmi, technikou a materiálom formou poradových prehliadok v rámci práporu (oddielu).

V súlade s týmito úlohami, treba pri plánovaní prvej etapy bojového stmelenia brať do úvahy kádrové, materiálne, technické a iné podmienky útvaru, na základe ktorých plánovať metódu a postup pri plnení jednotlivých opatrení.

V rámcových jednotkách je spravidla u rotý predurčený veliteľ roty s malým počtom poddôstojníkov a vojakov. Tvoria jadro budúcej jednotky, ktorú musia v priebehu mobilizácie vytvoriť. Od nich závisí, ako bude jednotka v prvých počiatkoch plniť stanovené úlohy. Preto treba plánovať plnenie prvých opatrení za ich riadenia.

Aj keď základným spôsobom bojového stmelenia je výcvik v jednotkách, treba do ich naplnenia a príchodu veliteľov zo zálohy plánovať a uskutočňovať výcvikové opatrenia na pracoviskách.

Prvopočiatočné pracoviská veliteľa roty na prijatie vojakov zo zálohy a výkonného praporčíka na dostrojenie a vyzbrojenie podľa funkčného zaradenia majú rozhodujúci predpoklad organizovaného vytvárania jednotky. Na ďalších pracoviskách, bez ohľadu na príslušnosť k jednotke, pod vedením kádrového poddôstojníka alebo vojaka, sa v pracovných skupinách zoznamujú s trvale platnými signálmi, prispôbujú si výstrojné súčiastky, odkonzervujú zbrane s rozbornou a zbornou, plnia opatrenia OPZHN a ďalšie druhy príprav.

Príchodom veliteľov zo zálohy prechádza plnenie výcvikových opatrení z výcviku na pracoviskách do výcviku v družstve, čate a rote. Pritom treba, aby títo najnižší velitelia zo zálohy mali vopred pripravené pokyny pre svoju činnosť a písomné prípravy na vedenie plánovaných zamestnaní vo svojej jednotke.

Osvedčilo sa tieto opatrenia zapracovať do pracovných plánov a pokynov pre činnosť týchto veliteľov, ktorí na ich základe a krátkej príprave veliteľom jednotky, sa pomerne rýchlo orientujú v plnení úloh.

Takýmto spôsobom organizovaný začiatok plnenia počiatočných výcvikových opatrení má rozhodujúci význam pre úspešné plnenie ďalších a zložitejších úloh bojového stmelenia, čo vyplýva zo zachovania metodickéj postupnosti v príprave veliteľov a jednotiek.

V závere plnenia úloh prvej etapy bojového stmelenia sa ukázalo potrebným vykonať poradové prehliadky, s cieľom náročnej preverky organizácie a predpísanej vybavenosti jednotiek. Spravidla sa uskutočňujú v prápore (oddiele), pod vedením veliteľa útvaru a jeho štábu.

Poradovou prehliadkou sa v podstate prvý raz komplexne preverí naplnenosť a vybavenosť jednotky s možnosťou pomerne rýchleho odstránenia nedostatkov. Okrem toho sa zisťuje dosiahnutý stupeň bojovej stmelenej jednotiek na základe splnenia stanovených opatrení. Z výsledkov možno vyhodnotiť kvalitu splnenia opatrení prvej etapy bojového stmelenia a upresniť ďalší priebeh plnenia úloh v druhej etape bojového stmelenia so zameraním výcviku na odstránenie zistených nedostatkov.

Po splnení všetkých opatrení prvej etapy bojového stmelenia musí **útvár dosiahnuť pohotovosť na vykonanie manévru pre vyvedenie pred možnými údermi nepriateľa do menej ohrozených priestorov**. Zároveň musí byť **prípravený na presuny a plnenie bojových úloh v zostave jednotiek**.

Na plnenie týchto opatrení bezprostredne nadväzujú výcvikové úlohy **druhej etapy bojového stmelenia s cieľom pripraviť útvary a zväzky pre úspešné plnenie bojových úloh**.

Úlohy druhej etapy bojového stmelenia sú stanovené pre útvary v rozsahu **siedmich výcvikových dní**, nehľadiac na ich rozličný čas mobilizačných pohotovostí. Z toho vyplýva, že u útvarov s neskorším časom pohotovosti sa stanovené úlohy prvého alebo ďalších výcvikových dní plnia v rámci výcvikových opatrení prvej etapy bojového stmelenia. Pritom je sledovaný cieľ dosiahnuť rovnakú hodnotu útvarov, splnením plného rozsahu stanovenej prípravy veliteľov, štábov a vojsk.

K rozhodujúcim úlohám **druhej etapy** bojového stmelenia patria

v prvom dni:

- ostré streľby z pridelených zbraní,
- zladenie družstiev a čiat na vedenie boja,
- vodenie bojových vozidiel,
- začatie zladenia rôt formou takticko-poradových cvičení;

v druhom dni:

- skončenie zladenia rôt formou taktických a odborne taktických cvičení,
- dokončenie strelieb z bojovej techniky,
- vykonanie nácvikov rádiové prevádzky;

v nasledujúcich dňoch:

- bojové stmelovanie práporov (oddielov) na takticko-poradových a taktických cvičeniach s bojovou streľbou,
- príprava plukov na takticko-poradových, taktických a odborno taktických cvičeniach,
- stmelovanie štábov formou štábnych nácvikov v teréne so spojovacími prostriedkami,
- bojové zladenie štábu zväzku so štábnymi útvarov formou dvojstupňových veliteľsko-štábnych cvičení so spojovacími prostriedkami v teréne.

Po splnení opatrení prvej etapy bojového stmelenia v posádkach a vykonaní poradových prehliadok sa nám osvedčilo, najmä pri práporných stmelovacích cvičeniach, vyvádzať jednotky do VVP. Tam plánujeme v plnom rozsahu vykonať výcvikové úlohy druhej etapy bojového stmelenia. Tento spôsob prípravy sa maximálne približuje mobilizačným podmienkam a zabezpečuje intenzívny výcvikový proces s plným využitím zariadení učebnej a výcvikovej základne, ktoré tento priestor poskytuje.

Pri výcviku v posádkach v rámci plnenia úloh prvej etapy bojového stmelenia, precvičujeme základné výcvikové opatrenia v streľbách, vodení bojových vozidiel a OPZHN s cieľom počiatočného zladenia družstiev, osádok, obslúh a čiat. Dôraz taktikou kladieme na mobilizačný príjem záloh a formovanie jednotky v súlade so základnými mobilizačnými opatreniami, vrátane uskutočnenia poradových prehliadok na záver prípravy v posádkach.

Pri presunoch po železnici sa nám darí na pomerne dobrej úrovni precvičiť plnenie úloh prípravy a vykonávania vojenských prevozov pod taktickým námetom.

Rozhodujúca oblasť prípravy vojsk je však plnená vo VVP. Tu postupne formou takticko-poradových a taktických cvičení čiat a rôt, ako i ďalších komplexných zamestnaní dosahujeme bojové stmelenie čiat a rôt.

Vyvrcholením poľnej prípravy stmelovacích jednotiek sú práporné takticko-poradové a taktické cvičenia s bojovou streľbou, čím dosahujeme plnohodnotné stmelenie práporov. Najväčším kladom týchto cvičení je kvalitné precvičenie a zdokonalenie vojsk v činnosti pri zbraniach a technike, s dosiahnutím pomerne hodnotných znalostí veliteľov vo velení jednotkám v boji.

V ďalšom **po návrate do posádok** prebieha sústredené ošetrovanie a ukladanie techniky podľa osobitného plánu.

V závere stmeľovacieho cvičenia velitelia vyhodnotia každého príslušníka stmeľovacieho celku, jeho schopnosti plniť úlohy podľa predurčenia, ktoré sa zakladá a slúži pre konkrétnu tvorbu jednotiek rozvíjaného alebo vytváraného útvaru.

Pri VŠC zväzkov a útvarov s čiastočným vyvedením vojsk, je príprava jednotiek obdobná s tým rozdielom, že po splnení úloh druhej etapy bojového stmeľovania a vykonaní taktických cvičení s bojovou strelbou, sa v ďalšom jednotky plne zúčastňujú cvičení v súlade s taktickým námetom.

Hlavné úsilie pri týchto cvičeniach sústreďujeme na praktické splnenie cieľov zdokonalenia vedomostí a návykov veliteľského zboru pri práci v teréne a skutočnému vedeniu jednotiek v boji.

Taktická činnosť veliteľov štábov a vojsk je riadená a plnená v súlade s rozhodnutiami cvičiacich veliteľov a k tomu prispôsobených rozohľadov operačných a taktických situácií. Činnosť nepriateľa je značkováná v maximálnych možnostiach, čo vytvára v súhrne podmienky pre kvalitné precvičenie a zvládnutie stanovených cieľov. Dôležitým prvkom je aj praktické riadenie jednotiek veliteľmi, s využitím spojovacích prostriedkov v zložitých bojových situáciách a terénnych podmienkach. Týmto veliteľia získavajú tie najpotrebnejšie praktické skúsenosti vo vedení a vojská schopnosť plniť bojové úlohy v súlade s taktickou situáciou a rozhodnutím veliteľov.

V obsahu a organizačných zásadách takto plánovanej a uskutočňovanej prípravy veliteľov, štábov a vojsk, sú v plnom rozsahu zapracované organizačno-metodické princípy, ktoré boli stanovené na ukázkovom spojeneckom zamestnaní Jeseň-86.

Zároveň sme u veliteľského zboru zväzkov a útvarov nadobudli dostatok potrebných poznatkov a skúseností organizovať výcvik podľa zásad a požiadaviek bojového stmeľovania s maximálnym priblížením bojovým podmienkam.

Kritériom posúdenia správnosti praxe uplatňovanej v mierovom výcviku vojsk bola aj previerka bojovej pohotovosti a mobilizačné cvičenie tankového zväzku, ktoré prakticky preverili pripravenosť veliteľov, štábov a vojsk z plnenia úloh bojovej a mobilizačnej pohotovosti.

Dosiahnuté výsledky potvrdili, že je možné v praxi plne realizovať závery a odporúčania z ukážky Jeseň-86.

Spracovaná a upresnená dokumentácia bojového stmeľovania podľa uvedených zásad, vytvorila potrebné podmienky na preverovanie zväzku a podriadených útvarov pre kvalitné splnenie stanovených úloh. Zároveň potvrdila aj skutočnosť, že mierová príprava veliteľov, štábov a vojsk s maximálnym uplatňovaním výcvikových princípov bojového stmeľovania vytvára veľmi dobré predpoklady pre kvalitné zvládnutie úloh bojovej a mobilizačnej pohotovosti.

Pri praktickej činnosti vojsk na mobilizačnom cvičení sa preukázalo, že jednotky, v ktorých bol predošlý stmeľovací výcvik uskutočňovaný podľa nových zásad, dosahovali o stupeň lepšie výsledky vo všetkých druhoch príprav. Podmienila to aj lepšia pripravenosť týchto veliteľov organizovať a riadiť bojové stmeľovanie v stanovených normách. Stupeň ich mierovej prípravy umožňoval plniť výcvikové úlohy efektívnejšie s potrebnou znalosťou a skúsenosťami už precvičovanej problematiky.

Potvrdilo sa, že premysleným plánovaním tematiky a úmerným rozdelením času na výcvik, ošetrovanie techniky, prípravu zamestnaní a odpočinok sa vytvárajú podmienky pre organizované a rovnomerné plnenie úloh. Ako optimálne sa osvedčilo cvičiť 10 hodín denne, okrem záverečných taktických cvičení s prechodom na noc a zvyšok pracovného času vyčleniť na všestrannú prípravu plnenia úloh budúceho dňa.

Jedna z rozhodujúcich podmienok kvalitného každodenného výcviku jednotiek, ktorá vystupovala do popredia, bola cieľavedomá príprava veliteľského zboru na všetkých stupňoch vedenia.

Táto požiadavka vyplynula najmä z nedostatkov v teoretickej a praktickej príprave veliteľov a odborných funkcionárov zo zálohy, ktorí sa v dlhšom období nezúčastnili žiadnych vojenských cvičení. Taktiež pri štábných nácvikoch a veliteľsko-štábnom cvičení sa u časti funkcionárov štábu zväzku a útvarov prejavovali slabé znalosti pri praktickej veliteľskej činnosti v teréne, najmä však pri organizácii a vykonávaní súčinnosti, k čomu bolo treba prijímať zásadné opatrenia. Výraznejšie sa tieto problémy prejavovali u dôstojníkov zo zálohy zaradených na štábne funkcie.

Pre odstránenie týchto nedostatkov treba v pravidelnej veliteľskej príprave všetkých kategórií veliteľského zboru rozhodnejšie učiť funkcionárov plniť úlohy vyplývajúce z predurčených funkcií s dôrazom na prácu v teréne. Vo všetkých formách prípravy záloh podstatne kvalitnejšie s veliteľským zborom precvičovať problematiku ich prípravy na vedenie poľného výcviku u podriadených jednotiek.

Výsledky mobilizačného cvičenia taktiek potvrdili, že rozhodujúci vplyv na bojovú zladenosť jednotiek majú **taktické cvičenia s komplexne precvičovanými otázkami všestranného zabezpečenia boja s vyvrcholením v práporných taktických cvičeniach s bojovými streľbami**. Pri ich vykonávaní veliteľia nadobúdajú potrebné skúsenosti v riadení paľby a pohybu jednotky, aj keď pri týchto cvičeniach sa vyskytovali nedostatky v riadení paľby, najmä u veliteľov zo zálohy. Z toho vyplýva požiadavka, že pri streleckých nácvikoch a taktických cvičeniach, najmä na stupni čaty a roty treba podstatne dôslednejšie precvičovať riadenie paľby najnižšími veliteľmi. Zároveň treba k týmto otázkam zamerať veliteľskú prípravu a organizovať inštruktáže a nácviky s veliteľským zborom na plastických stoloch a v teréne.

V priebehu plnenia úloh bojového stmelenia bola pripravenosť vojsk a zladenosť jednotiek hodnotená podľa všetkých ukazovateľov bojovej a politickej prípravy v súlade s platnými predpismi a výcvikovými dokumentami, čo zabezpečilo náročnosť v prístupe na plnenie výcvikových úloh.

Úspešné plnenie stanovených cieľov bojového stmelenia bolo pozitívne ovplyvňované aj každodenným cieľavedomým organizovaním a uskutočňovaním **straníckopolitickej práce**, ktorá bola zameraná na mobilizáciu ľudí pre kvalitné vykonanie každého zamestnania. To sa prejavilo v efektívnom plnení úloh bojovej prípravy a pri upevňovaní organizovanosti života a disciplíny jednotiek. Osobitne efektívnou sa preukázala pravidelná individuálna práca s veliteľmi jednotiek, pre zvýšenie ich schopnosti riadiť vojenské kolektívy s dôrazom na rozvoj iniciatívy a rast pocitu zodpovednosti cvičiacich.

Straníckopolitická práca s vysokou konkrétnosťou a presným zameraním na ovplyvnenie rozhodujúcich oblastí prípravy vojsk **významne prispela pre úspešné splnenie stanovených úloh**.

Patričná pozornosť bola venovaná aj **materiálnemu a technickému zabezpečeniu poľného výcviku**. Bol navedený režim v ubytovaní, stravovaní, doplňovaní PHM a zabezpečení služieb pre vyvedenie vojska. Nedostatky sa prejavovali v malých skúsenostiach a návykoch najmä dôstojníkov a práporčíkov zo zálohy v riadení tylových jednotiek a služieb. V počiatočnom období bolo na nižšej úrovni riadenie čiat tylového zabezpečenia náčelníkmi štábov práporov, čomu sa v mierovej službe a vo veliteľskej príprave venuje malá pozornosť. To zároveň umocňuje potrebu viac diferencovať prípravu aj tejto kategórie veliteľského zboru na plnenie funkčných povinností podľa predurčenia.

Ošetrovanie techniky v priebehu bojového stmelenia bolo zahrnuté do plánov cvičiacich jednotiek a bolo pravidelne vykonávané pod vedením veliteľov, k čomu technické orgány efektívne využívali dielenské prostriedky. Táto denná starostlivosť o techniku sa kladne prejavila v jej minimálnej poruchovosti a spoľahlivosti pri výcviku.

Aj tým sa pozitívne potvrdilo riešenie úmerného rozdelenia času na výcvik a jeho dokonalú všestrannú prípravu, čo vytváralo základné predpoklady pre každodenné efektívne plnenie úloh bojového stmelenia.

Náročnosť pri plnení týchto úloh bola spojená so **starostlivosťou o ľudí** v materiálnom zabezpečení a pri riešení ich osobných potrieb.

Plnenie týchto základných otázok v riadiacej a organizátorskej práci veliteľov, v ich dokonalej príprave, s cieľavedomou rozvíjanou straníckopolitickou prácou a všestranným materiálnym zabezpečením malo vysoko pozitívny **vplyv na morálny a politický stav cvičiacich vojsk**.

Potvrdilo sa, že len činnosť, ktorá je riadená plánovite a premyslene na všetkých stupňoch velenia, zabezpečí vo všetkých oblastiach organizované a kvalitné plnenie stanovených úloh.

Skúsenosti dokázali, že príprava veliteľov, štábov a vojsk v mieri maximálne približná bojovým podmienkam a úlohám bojového stmelenia vytvára reálne predpoklady pre získanie potrebných návykov riadiť a plniť výcvikové úlohy bojového stmelenia s požadovanou úrovňou.

V tomto spôsobe prípravy vojsk príslušníci VVO získali dostatok skúseností, čo potvrdzujú aj výsledky dosiahnuté pri mobilizačnom cvičení tankového zväzku.

Pozitívne možno hodnotiť aj uplatnenie poznatkov a záverov ukázkového spojenecského zamestnania jeseň-86, ktorých zapracovaním do dokumentácie a využitím vo výcviku vojsk došlo k podstatnému zlepšeniu plnenia úloh bojového stmelenia.

Zároveň však bojové stmelenie ako každú inú činnosť treba aj v našich podmienkach pravidelne vylepšovať s tvorivým využitím nových názorov a skúseností tak, aby plnilo stále efektívnejšie svoj cieľ zvyšovania úrovne bojovej a mobilizačnej pohotovosti štábov, zväzkov a útvarov, s ich dokonalou prípravou na úspešné plnenie bojových úloh.

SHROMAŽDOVÁNÍ A ZPRACOVÁNÍ PRŮZKUMOVÝCH ZPRÁV ŠTÁBY RVD V PASUV

V současné době jsou polní štáby vybavovány prostředky automatizace velení nejrozličnějšího druhu. Ve svém článku chci seznámit čtenáře se změnami, které automatizace přináší v jedné z oblastí činnosti štábů RVD, dále s některými poznatky získanými při praktickém provozu prostředků automatizace štáby na taktickém stupni.

Zavedení polních automatizovaných systémů velení se závažně promítá i do dělostřeleckého průzkumu, jako nejdůležitějšího druhu bojového zabezpečení RVD. Dosavadní způsob, v němž náčelník průzkumu dělostřeleckého štábu přímo shromažďuje a zpracovává průzkumové zprávy na místě řízení průzkumu s využitím prostředků mechanizace štábních prací, nezabezpečuje dodání průzkumových údajů pro plánování jaderného a palebného ničení nepřítele v požadovaném čase a kvalitě. To je i jedním z hlavních důvodů, proč sběr a zpracování údajů o objektech nepřítele je jednou z nejdůležitějších funkcí polních automatizovaných systémů velení.

V současné době je v ČSLA typickým představitelem polního automatizovaného systému velení motostřelecké (tankové) divize komplet 9S743, nazývaný ne zcela správně PASUV — polní automatizovaný systém velení vojskům. Nedílnou součástí tohoto systému je podsystém raketového vojska a dělostřelectva.

S cílem racionalizovat práci náčelníka a štábu RVD, optimalizovat získání podkladů pro raketové údery a palbu dělostřelectva je součástí speciálního matematického a programového zabezpečení podsystému RVD i operačně taktická úloha, pojmenovaná **Sběr, zpracování a výdej údajů o objektech nepřítele**.

V každém polním automatizovaném systému velení lze řešit technicky tuto problematiku v podstatě dvěma způsoby:

— automatizovaný systém obsahuje jeden informační masív, ve kterém se ukládají údaje o nepříteli, a jednotliví uživatelé z něho čerpají potřebné údaje,

— každý podsystém si vytváří vlastní informační masiv objektů nepřítele s tím, že podstatné údaje jsou mezi podsystémy přenášeny.

Každé řešení má své výhody a nevýhody. V systému 9S743 je přijato druhé řešení, které je z hlediska současné úrovně výpočetní techniky pro podsystém RVD přijatelnější.

Zpracování údajů o objektech nepřítele probíhá nezávisle i ve vševojskovém podsystému. Vzhledem k tomu, že matematické, programové a informační zabezpečení celého systému 9S743 je tvořeno podle jednotných zásad, pak je i dána možnost účelového propojení operačně taktické úlohy podsystému RVD s úlohou vševojskového podsystému **Sběr, zpracování a shromažďování informací o nepříteli**.

Vytvoření univerzální úlohy pro oba podsystémy nebylo na současné úrovni možné. Na rozdíl od vševojskového podsystému má podsystém RVD jiné požadavky na obsah zpráv o nepřátelském objektu. Ty plynou ze specifiky a hlavního poslání RVD, a to že nepřátelské objekty jsou zjišťovány jako předpokládané cíle pro úderý raket a palbu dělostřelectva.

Program příslušné operačně taktické úlohy podsystému RVD, mimo svého hlavního určení, tj. sběru a zpracování průzkumových zpráv, je dále určen k:

- výměně průzkumových zpráv mezi podsystémem RVD a vševojskovým podsystémem, prostřednictvím počítačů podsystémů,
- výdeji průzkumových zpráv na automatizovaná pracovní místa funkcionářů štábu RVD divize,
- přípravě podkladů pro řešení výpočtových úloh RVD.

Shromažďování průzkumových zpráv

Zprávy o nepříteli mohou přicházet sítí přenosu dat do počítače podsystému RVD z těchto zdrojů:

- velitelsko-štabních vozidel podsystému RVD,
- počítačů podřízených oddílů vybavených automatizovaným systémem řízení palby,
- pozemních a vzdušných prostředků dělostřeleckého průzkumu, přímo řízených štábem RVD divize, pokud jsou tyto prostředky vybaveny zařízením pro vstup do sítě přenosu dat,
- podřízených a spolupracujících štábů dělostřeleckých útvarů, skupin a jednotek, pokud je na tomto místě velení jakékoli koncové zařízení sítě přenosu dat kompatibilní s kompletem 9S743.

Jak ukazují poznatky z nácviků a zkušebního cvičení, jsou dosud rozhodujícím prvkem, odkud přicházejí zprávy zjištěné dělostřeleckým průzkumem, velitelsko-štabní vozidla podsystému RVD systému 9S743. Tato situace není optimální, bude však ještě určitou dobu přetrvávat. Jednou z příčin je prozatím nedostatek automatizovaných prostředků dělostřeleckého průzkumu, které umožňují vstup do sítě přenosu dat. Jednotka dělostřeleckého průzkumu, která zjistila nepřátelský objekt, podává hlášení cestou přímé podřízenosti tradičním způsobem až ke stupni, který je vybaven zařízením, jež umožňuje vstup do sítě přenosu dat. V našem případě je to obvykle velitelsko-štabní vozidlo typové řady MP 24 (ND msp, štábu RVD divize apod.). Funkcionář, který převezme toto hlášení, je musí sestavit do tvaru formalizovaného sdělení a odeslat do počí-

tače podsystemu RVD. Při intenzivním toku průzkumových zpráv tato činnost zvyšuje pracovní zatížení příslušného náčelníka nebo operátora ve vozidle. Má to ale i jednu pozitivní stránku, a to, že příslušný důstojník má průběžný přehled o výsledcích práce podřízených prvků dělostřeleckého průzkumu.

Dalším podstatným faktorem, který má vliv na efektivnost shromažďování zpráv, jsou propojené počítače dělostřeleckých oddílů. Z těchto počítačů jsou na štáb RVD divize automaticky předávány výsledky dělostřeleckého průzkumu. V podmínkách ČSLA se prozatím může počítat s propojením dělostřeleckých oddílů vybavených kompletem 1V12. Zkušenosti z tohoto propojení jsou prozatím minimální a je nezbytné je přebírat od svazků a specialistů Sovětské armády, kde jsou tyto poznatky na vyšší úrovni. Již nyní je však jasné, že vybavení dělostřeleckých oddílů automatizovanými komplety 1V12 (1V17), popřípadě jinými možnými prostředky automatizace kompatibilními s kompletem 9S743, bude společně s automatizací prostředků zjišťování cílů rozhodujícím opatřením k zefektivnění sběru průzkumových zpráv.

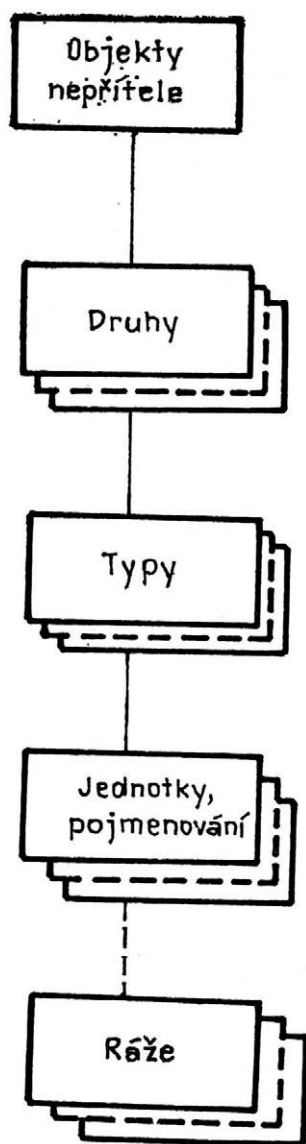
Nedílnou součástí procesu shromažďování zpráv je i **stanovení pořadí jejich vyhodnocení**. Při vyhodnocení pomocí počítače speciálního vozidla podsystemu RVD jsou shromažďované zprávy o nepříteli zpracovávány v pořadí podle jejich příchodu. Existuje pouze jedna důležitá výjimka, a to jsou zprávy, které obsahují informaci o použití prostředku jaderného napadení. Ty jsou zařazeny k vyhodnocení v prvním pořadí, před dalšími požadavky. Funkcionář, který odesílá zprávu obsahující údaje o použití nepřátelského prostředku jaderného napadení, je povinen tuto zprávu sestavit do předepsaného sdělení.

V zavedeném plném automatizovaném systému velení RVD je možné v případě potřeby zvýhodnit vyhodnocení i jiných druhů nepřátelských objektů. S tím je spojena úprava, vyžaduje ale udělat zásah do tabulky normativních údajů nepřátelských objektů v paměti počítače. Zavedení speciálních instrukcí vyžaduje mít větší praktické zkušenosti s přípravou systému k práci. Jde o výjimečné řešení a jak ukazují zkušenosti, tyto zásahy mají pouze menší praktický význam.

Závěrečným úkonem procesu shromažďování zpráv je jejich **roztřídění**. V neautomatizovaných systémech se používá klasického způsobu v **deníku evidence průzkumových zpráv**, kde se třídí zprávy podle charakteru zjištěných objektů. V plném automatizovaném systému velení je třídění uskutečňováno automaticky a deník evidence průzkumových zpráv je v podstatě určitá část paměti počítače.

V podsystemu RVD kompletu 9S743 třídí příslušná informační operačně taktická úloha veškeré nepřátelské objekty podle trvale platného klíče. Třídění objektů je totožné se strukturou uspořádání trvale platných údajů o typových nepřátelských objektech, které jsou uloženy v paměti počítače podsystemu RVD. O každém takovém objektu jsou zde uloženy nejrůznější údaje, jako je jeho rozměr, doba pobytu na jednom místě, počet jednotných výpočtových hlavni a střeliva k jeho zničení (umlčení) apod. Pro přiblížení mechanismu třídění uvádím **obr.**, na kterém je uspořádání údajů o objektech nepříteli.

V počítači podsystemu RVD jsou veškeré objekty předpokládaného nepřítele rozděleny do pěti skupin, pro které se používá výrazu **druh objektu** (přeloženo z ruštiny).

Druhy objektů jsou např. tyto:

- prostředky jaderného napadení,
- polní místa velení,
- vojska,
- polní a protiletadlové dělostřelectvo,
- týlové a ostatní objekty.

Jednotlivé objekty se dále dělí na typy. Například druh, **prostředky jaderného napadení** se dělí na typy:

- řízené střely,
- dělostřelecké (neřízené) rakety,
- protiletadlové řízené střely,
- jaderné dělostřelectvo,
- polní sklady jaderné munice.

Příslušní funkcionáři štábu RVD, kteří dosud pracovali s jiným systémem klasifikace, jsou nuceni si rychle osvojit rozdíly a zvláštnosti v polním automatizovaném systému velení. Např. jak vyplývá z uvedené klasifikace nejsou mezi **typy** letouny — nosiče jaderných zbraní. Poznatky ze zkušebních zaměstnání potvrzují, že tento objekt není cílem pro RVD divize, nezabírá tedy v paměti počítače místo. Pro lepší představu uvedu ještě rozřídění druhu **vojska** na typy:

- tankové vojsko,
- mechanizované (motorizované) vojsko,
- pěší vojsko.

Vzhledem k tomu, že třídění je uskutečňováno zejména z hlediska požadavků palebného ničení, jsou zahrnuty pod typ **pěší vojsko** i průzkumné, vzdušné výsadekové a horské jednotky.

Typy objektů se dále rozdělují na **jednotky**. Například typ **řízené střely** je rozdělen na:

- odpalovací zařízení řízených střel,
- palebné baterie,
- oddíl řízených střel.

U těch objektů, kde není vhodné používat výrazu **jednotka**, se adekvátně používá výrazu **pojmenování**. Je to zvláště u polních míst velení, radioelektronických prostředků apod. Štáb RVD však pro svou činnost nevystačí pouze s tímto hrubým dělením. Zejména pro potřebu palebného plánování je nutné dále jednotky třídit podle ráží, charakteru činnosti nepřátelského objektu a popřípadě podle stupně ukrytí.

Při provozu příslušné úlohy se ukazuje, že autoři programu v podstatě vyčerpali veškeré varianty. Pro budoucí činnost štábu je však třeba ještě udělat některé drobné zásahy. Např. zařadit do programu další údaje, jako bojový vrtulník na přistávací ploše. Se zásahy tohoto druhu se počítalo a zkušený pracovník je může příslušnou instrukcí udělat. Doporučuji, aby tato činnost byla ale řízena centrálně, vzhledem k budoucímu propojení různých štábů v jednotný polní automatizovaný systém velení.

Zajímavá je i skutečnost, že automatizovaný podsystém RVD jde při rozřívání mnohem dál, než klasický systém. Netřídí průzkumné zprávy pouze z hlediska charakteru objektu, ale i podle druhu průzkumného prostředku, který objekt zjistil, doby zjištění, hodnověrnosti zprávy a dalších faktorů.

Zpracování průzkumových zpráv

Proces zpracování průzkumové zprávy probíhá v návaznosti na předchozí operaci.

Automaticky je uskutečněna jedna z nejdůležitějších operací zpracování průzkumové zprávy, a to **analýza přijaté zprávy**. Zpráva je v počítači porovnána s již dříve získanými údaji, s cílem potvrdit údaje o již známém objektu nebo zjistit, zda jde o nový nepřátelský objekt. K tomu program úlohy využívá stálých údajů uložených v počítači, zejména minimálních a maximálních vzdáleností objektů stejného typu v bojové sestavě nepřítele. Vlastní matematický model analýzy je poměrně složitý a není předmětem tohoto článku. Vzhledem k tomu, že se pracuje v počítači i s počtem pravděpodobností, mohou být některá řešení chybná. V nerozhodných případech přenechá počítač rozhodnutí náčelníkovi průzkumu štábu RVD; na jeho automatizované pracovní místo jsou ale doručeny již předběžné výsledky analýzy. V praxi se tak projevuje jedna ze zákonitostí využívání automatizovaných systémů velení — rozhodující úloha lidského faktoru.

V průběhu analýzy musí člověk zasáhnout ještě jednou. Podsystem RVD kompletu 9S743 není vybaven kreslicím zařízením, jak je to např. ve vozidle velitele divize, NS divize apod., a proto příslušný operátor musí nepřátelský objekt zakreslit na mapu nebo schéma cílů ručně.

Jak potvrzují zkušenosti, bylo by zapotřebí, aby alespoň jedno automatizované pracovní místo na štábu RVD automatizované kreslicí zařízení mělo. Optimálním řešením v modernizované verzi velitelsko-štábního vozidla je, podle mého názoru, elektronické zobrazovací zařízení taktické situace.

Průběžně s analýzou zprávy probíhá i **vyhodnocení zprávy** o nepřátelském objektu. Příslušnou částí programu uvedené operačně taktické úlohy je posuzován stupeň hodnověrnosti zprávy, určují se konečné hodnoty souřadnic, rozměr a charakter činnosti nepřátelského objektu. Ani zde nemůže počítač ve všech případech vydat konečné rozhodnutí. Když to není jednoznačné, tak počítač předloží řešení příslušnému funkcionáři štábu RVD s tím, že ve formalizovaném tvaru zobrazí na displeji doporučené řešení. Pokud je toto řešení akceptováno, je příslušným povelům uloženo do „formuláře“ příslušného objektu v paměti počítače.

V konečném výsledku jsou **závěry** z analýzy a vyhodnocení nepřátelského objektu **průzkumovými údaji** pro plánování jaderného a palébného ničení nepřítele štábem RVD motostřelecké či tankové divize.

Průzkumové údaje se realizují v podstatě dvojím způsobem. Pokud se týkají nepřátelských prostředků jaderného napadení, je automaticky vydán povel k řešení výpočtové úlohy k plánování jaderného úderu a výpočtové úlohy k plánování palby dělostřelectva. Údaje, které se týkají ostatních nepřátelských objektů, jsou ukládány do paměti počítače a slouží jako podklady pro jaderné a palébné plánování a pro přípravu návrhu NRVD divize veliteli.

Operace zpracování průzkumových zpráv by nebyla úplná bez **shrnutí průzkumových zpráv**. V podsystemu RVD polního automatizovaného systému velení nenásleduje shrnutí automaticky za každým vyhodnocením zprávy. V závislosti na potřebě štábu může příslušný funkcionář, pomocí formalizované žádosti do počítače, vyžádat nejruznější varianty přehledů nepřátelských objektů. Výsled-

ných variant shrnujících průzkumové zprávy je mnoho. Jejich vhodné využití pro práci štábu RVD vyžaduje získání určitých (delších) zkušeností z práce na automatizovaných pracovištích.

Aby uvedený automatizovaný systém shromažďování a zpracování průzkumových zpráv mohl plynule pracovat, musí být, kromě jeho technické pohotovosti, přísně dodržen požadovaný obsah průzkumové zprávy. Každá zpráva o nepřátelském objektu, která je předávána v polním automatizovaném podsystému velení RVD, musí obsahovat:

- číslo cíle,
- pojmenování objektu v souladu s výrazy určenými příslušným „slovníkem“ operačně taktických pojmů,
- úplné pravoúhlé souřadnice objektu zaokrouhlené na desítky metrů,
- nadmořskou výšku objektu,
- typ prostředku průzkumu, který objekt zjistil,
- smluvené označení stupně spolehlivosti informace.

Pokud jen jeden z těchto údajů chybí, je hlášení považováno za neúplné a v síti přenosu dat je vráceno odesílateli. Pro doplnění dodávám, že formalizované hlášení může obsahovat řadu dalších, nepovinných informací, které jsou z určitého hlediska důležité. Např. rozměr objektu, charakter činnosti, státní příslušnost apod.

Z požadavků na dodržení předepsané formy hlášení o nepřátelském objektu je vidět, že pro celý podsystém RVD u divizí vybavených polními automatizovanými systémy velení je důležitý závěr. Všechny podřízené stupně dělostřeleckého průzkumu, nezávisle na to, jsou-li v síti přenosu dat, musí získat trvalý návyk v novém způsobu zpracování průzkumových hlášení.

Pokud jde o **konečné závěry z hodnocení nepřítele**, slouží různé varianty výsledků zpracování průzkumových zpráv připravených počítačem pouze jako podklad ke konečným závěrům. Technické a programové prostředky zavedeného polního automatizovaného systému velení nejsou schopny tyto závěry připravit. Nebude tomu tak ani u modernizované verze. Jak ukazují soudobé poznatky, musí závěry ze zhodnocení nepřítele připravit příslušný funkcionář štábu RVD. Proto i nadále zůstává v platnosti zásada, že obecné závěry ze zhodnocení nepřítele přebírá štáb RVD od ZN divize.

Výměna průzkumových zpráv mezi podsystémem RVD a vševojskovým podsystémem

Jak jsem již uvedl, zabezpečuje komplet 9S743 výměnu průzkumových zpráv mezi podsystémem RVD a vševojskovým podsystémem. Na podkladě poznatků z nácviků a cvičení s polním automatizovaným systémem velení můžeme konstatovat, že proces výměny zpráv je zatížen značnými nedostatky a štáby mu nevěnují takovou pozornost, jakou tato důležitá oblast vyžaduje. Podle standardního modelu, vytvořeného autory programového vybavení polního automatizovaného systému taktického stupně, má být průzkumová zpráva předána z velitelsko-štabního vozidla zpravodajského náčelníka divize do počítače vševojskového podsystému a automaticky je pak předána tímto počítačem ke zpracování do počítače dělostřeleckého podsystému. Naopak nepřátelský objekt, zjištěný dělostřeleckým průzkumem, má být po zpracování v počítači RVD předán auto-

maticky na automatizované pracovní místo zpravodajského náčelníka, který rozhodne o jeho uložení v počítači vševojskového podsystemu. Celý proces výměny může mít i různé varianty, kdy se mohou předávat jen určité zprávy nebo může být předána zpráva i jiným funkcionářům. **Při praktické práci se systémem mnohdy tento proces neprobíhá.** Pokud jsou technické prostředky systému bez závad, je chyba pravděpodobně v počáteční přípravě kompletu k bojové činnosti. Tato počáteční příprava vyžaduje od příslušných důstojníků velkou pečlivost a znalost nejen svého podsystemu, ale i určité praktické zkušenosti s prací na automatizovaném pracovním místě. Podle mého názoru dochází někdy k narušení automatizované výměny průzkumových zpráv, zejména neúplným nastavením adres v tomto období činnosti. Jsou-li zprávy předávány náhradním způsobem, např. z jednoho velitelsko-štábního vozidla do druhého, bez využití počítačů speciálních vozidel, je zdrženo jejich zpracování a dochází pak ke zbytečné zátěži příslušného důstojníka, který musí převést zprávu do formalizovaného tvaru vhodného pro jeho podsystem. Je nutné, aby v další činnosti věnovali funkcionáři, kteří pracují v plném automatizovaném systému velení, této otázce zvýšenou pozornost.

Jaké jsou perspektivy? Po vybudování plního automatizovaného systému velení operačního stupně bude výměna průzkumových zpráv a průzkumových informací probíhat automaticky mezi počítačem štábu RVD divize a počítačem štábu RVD armády. Teprve pak toto propojení postaví do kvalitativně jiné roviny získávání podkladů pro jaderné a palebné ničení.

Dále je třeba soustavnou pozornost věnovat zavádění automatizovaných systémů řízení palby dělostřeleckých oddílů a dbát na to, aby počítače štábů oddílů byly kompatibilní s kompletem 9S743 a dalšími modernizovanými prostředky plního automatizovaného systému velení vojskům. V tom vidím hlavní prostředek rychlého a efektivního sběru průzkumových zpráv od podřízených stupňů dělostřelectva.

PLÁNOVÁNÍ BOJOVÉHO POUŽITÍ LETECTVA FRONTU V HROMADNÝCH ÚDERECH PRVNÍ VZDUŠNÉ OPERACE

Sovětská vojenská věda tvůrčím způsobem řešila otázky operačně strategického použití letectva v operacích, ale i celkově ve válce. Byla uskutečněna řada velkých vzdušných operací a sražení, v jejichž průběhu bylo rozhodujícím způsobem ničeno fašistické letectvo, vybojována strategická nadvláda ve vzduchu, a tím byly vytvořeny základní podmínky pro úspěšné vedení velkých strategických útočných operací. K řešení těchto otázek přistupovalo sovětské velení tvůrčím způsobem. Přitom vždy bylo přihlíženo ke konkrétní situaci na bojišti. Z toho byl vyhodnocen správný závěr, že jenom hromadné použití letectva na hlavním směru, v rozhodujícím okamžiku dovolí dosáhnout největších výsledků. Jako příklad je možné uvést leningradský směr, kde bylo přijato rozhodnutí — uskutečněním vzdušné operace oslabit nepřátelské letectvo a zamezit tak náletům nepřátelského letectva na Leningrad. Ráno 25. června 1941 uskutečnilo 236 letounů bombardovacího a 224 stíhacího letectva Severního frontu, Baltského a Severního námořního letectva hromadný úder na 19 nepřátelských letišť. V průběhu úderu bylo zničeno 41 letounů, přičemž sovětské letectvo nemělo žádné ztráty. V další dny nálety sovětského letectva pokračovaly. Celkem za šest dní byl uskutečněn úder

na 39 letišť nepřítele a zničeno na nich celkem 130 letounů. Je třeba vidět, že tyto první úspěchy sovětského letectva měly rozhodující význam, protože se snížila intenzita náletů nepřátelského letectva na Leningrad a bylo dokázáno, že sovětské letectvo i přes velké ztráty na počátku války je bojeschopné a může plnit rozhodující úkoly.

Vzdušná operace zaujala významné místo v operačním umění sovětského letectva a stala se jednou z hlavních forem jeho použití.

Celkem v průběhu Velké vlastenecké války sovětské letectvo uskutečnilo 9 vzdušných operací s cílem zničit letecké uskupení nepřítele — viz **tabulku 1**. Mezi nejzajímavější patří vzdušné operace, které byly uskutečněny v době od 6. do 8. května a od 8. do 10. června 1943. Byly zahájeny na začátku bitvy u Kurska. První vzdušné operace se zúčastnilo šest leteckých armád (1., 15., 16., 2., 17. a 8. letecká armáda) od Západního, Brjanského, Středního, Voroněžského, Jihozápadního a Jižního frontu.

Ve druhé vzdušné operaci působily tři letecké armády (1., 15., 2.LA) a svazky dálkového letectva. Po uskutečnění těchto vzdušných operací bylo nepříteli zničeno 750 letounů.

Vzdušné operace byly vždy zahajovány na začátku velkých útočných operací sovětských ozbrojených sil a měly rozhodující vliv na jejich průběh a výsledek. Úspěchy, kterých bylo dosaženo při jejich vedení, měly i rozhodující úlohu při vybojování strategické nadvlády ve vzduchu.

Zkušenosti ze vzdušných operací uskučených v květnu roku 1943 ukázaly na výjimečnost utajeného plánování a organizace bojové činnosti letectva, dosažení překvapení při vedení prvních hromadných úderů. Po vyhodnocení výsledků vzdušné operace byly však přijaty i praktické závěry.

Analýza bojové činnosti letectva potvrdila, že efektivnost úderu se dosahovalo v těch případech, kdy byly přesně a zodpovědně rozpracovány otázky současného zničení nepřátelského letectva jak na letištích, tak i ve vzduchu při přesném centralizovaném řízení skupin letectva ve vzduchu z velitelských stanovišť sovětského letectva.

S vybojováním strategické nadvlády ve vzduchu se vzdušné operace, vedené ke zničení nepřátelského letectva, neprováděly. Činnost leteckých svazků a útvarů se soustřeďovala především na podporu a obranu pozemních vojsk a úkoly spojené s udržením převahy ve vzduchu se pak úspěšně řešily vedením samostatných hromadných úderů, vzdušných sražen a bojů v průběhu frontové operace nebo samostatně.

Vedení bojové činnosti frontu na začátku Velké vlastenecké války ukázalo na nízkou efektivnost letecké podpory pozemních vojsk. **Podřízení svazků a útvarů letectva frontu do pozemních divízi** (neznalost velitelských útvarů pozemních vojsk při plánování palebného ničení nepřítele letectvem a soustředění úsilí letectva na vedení úderů na přední okraj nepřítele) **nepřineslo požadované výsledky**, což se projevilo i nesplněním některých úkolů vojsk frontu.

Druhá světová válka nám ukázala řadu zvláštností v metodách, jak dosáhnout útočnickem stanoveného cíle — zničit nepřátelské letectvo.

Nejdůležitější z nich byla snaha útočnicka již na samém počátku války způsobit rozhodující ztráty sovětskému letectvu, ve velmi krátké době vybojovat nadvládu ve vzduchu a vytvořit si tak výhodné podmínky pro úspěšné uskutečnění prvních útočných operací na válečnici.

Z bojové činnosti k vybojování nadvlády ve vzduchu jak ze strany Německa, tak ze strany Japonska, lze vyvodit řadu specifických závěrů.

Hlavními z nich byly:

1. Prakticky ve všech případech bylo dosaženo překvapivého úderu proti nepříteli na počátku války. Výjimku tvořil pouze Anglie, která v té době měla v systému PVO zařazené radiolokátory.

Závislost průběhu operací na válečnici k vybojování a udržení nadvlády ve vzduchu určovala zákonitost udržení a zvyšování aktivity letectva, a to i v následující roky po ukončení druhé světové války.

3. Vysoká výslednost a účinnost bojové činnosti při úderech na letiště a pozemní vojska.

4. Maximální využití bojového úsilí letectva v průběhu vedení bojové činnosti s cílem dosáhnout převahy ve vzduchu. K vyřešení tohoto úkolu útočník potřeboval od jednoho až dvou dnů do několika dnů. Výjimku tvořila sovětsko-německá fronta, kde hlavnímu stanu fašistických vojsk i přes nenadálý a překvapivý útok a velké ztráty sovětského letectva zařazeného v okruzích jako letectvo frontu s decentralizovaným velením, se nepodařilo splnit úkol narušení bojeschopnosti sovětského letectva.

Odpor sovětského letectva zlomen nebyl, o čemž svědčí zvýšená aktivita ve vzdušných bojích, uskutečnění řady plánovaných úderů na německá letiště a zvýšené působení na útočnické německé vojska. Tomu přispělo okamžité zrušení letectva frontu, především vytvořením leteckých armád s centralizovaným velením.

Závislost průběhu operací na válečnici k vybojování a udržení nadvlády ve vzduchu určovala zákonitost udržení a zvyšování aktivity letectva, a to i v následující roky po ukončení druhé světové války.

Události na Blízkém východě v červnu 1967 plně potvrdily, že i v současnosti, v konkrétních podmínkách situace útočník může prakticky v plném rozsahu při řešení problému vybojování nadvlády ve vzduchu zopakovat zkušenosti z druhé světové války.

To znamená, že **problém vybojování nadvlády ve vzduchu má velký význam i v současných podmínkách.**

I dnes lze vycházet ze zkušenosti vedení bojové činnosti letectva při vybojování nadvlády ve vzduchu v období druhé světové války, dále pak z teorie i praxe řešení tohoto problému v letech poválečných. Přitom můžeme formulovat některá doporučení:

1. Nejdůležitější podmínkou zmenšení možnosti útočnicka k nenadálému napadení je udržení vysoké bojové pohotovosti útva-

rů a svazků letectva s cílem jejich včasného vyvedení zpod úderu nepřítele.

2. Rozhodující význam ke snížení efektivity prvních úderů letectva nepřítele má PVO. Proto ještě v míru tento systém musí být plně rozvinut, doplněn lidmi, bojovou technikou, palebnými průměry podle tabulek mírových počtů a musí být udržován ve stálé bojové pohotovosti k odražení náletů vzdušného nepřítele.

3. Nutnou podmínkou zvýšené odolnosti vlastního letectva se jeví utajené zaujetí operační sestavy, kterého může být dosaženo především pečlivým maskováním míst skutečné dislokace letectva, využitím klamných letišť a systematickým manévrem letectva na operačních letištích, zvláště pak v době zvýšeného nebezpečí zahájení války.

4. V případech přezbrojování útvarů a svazků letectva, v přípravě leteckého personálu na novou leteckou techniku je vhodné toto uskutečňovat postupně samostatnými letkami ve speciálních střediscích přípravy, které se nacházejí v hlubokém týlu. Přitom je vhodné nepřerušovat výcvik na starých typech letounů.

5. V situacích, kdy nepřítel zostřuje mezinárodní situaci, nebo při provádění velkých cvičení v blízkosti státních hranic, potom mimo zvláštních opatření v bojové pohotovosti letectva je třeba řešit další úkoly, které povedou ke zneškodnění jakéhokoli pokusu nepřátelské země k vedení průzkumu všeho druhu.

6. S cílem organizace nutné k rozptýlení letectva na záložní letiště při vzniklé možnosti vedení úderů nepřítelem ze vzduchu je zapotřebí ještě v míru mít pečlivě rozpracovaný a prověřený praktický plán letištního manévru útvarů a svazků. Přitom letiště rozptýlu musí být již v míru vybavena letištními technickými prostředky, prostředky spojení, aby byly plně schopny zabezpečit bojovou činnost letectva z těchto letišť.

7. Vážnou úlohu při ochraně letectva na letištích, jak potvrzují zkušenosti z druhé světové války, ale i lokálních válek, má okamžité vyrozumění útvarů a svazků letectva o vzdušné situaci, průzkumu a správné využití prostředků REB. Je třeba vidět, že přesné organizovaná a uskutečněná opatření těchto prostředků v souladu s pečlivým operačním maskováním nám umožní snížit efektivnost působení prostředků ničící nepřátelským letectvem o 50 až 70 procent.

Vzdušná operace se uskutečňuje s cílem rozhodného zničení hlavního leteckého a raketového uskupení nepřítele a k vybojo-

vání nadvlády ve vzduchu. Pravděpodobná doba konání operace bude v rozmezí 3 až 5 dní. Plánování, ale i vedení této operace se zpravidla uskutečňuje ve třech nebo i více obdobích, v průběhu kterých se může uskutečnit 1 až 2 a na hlavním směru do třech hromadných úderů.

1. období — v průběhu 1 až 2 dní se většinou plánuje vést dva hromadné údery s cílem zničit PVO nepřítele v pásmu průletu dálkového letectva.

Úkol se zpravidla stanoví takto:

- zničit objekty prvního pořadí v pásmu frontu,

- umlčovat a ničit prostředky PVO nepřítele v pásmu průletu hlavních sil úderného letectva; v ostatních částech pásma frontu zničit PVO na 50 %,

- minovat letiště, rozrušit VPD a ničit letectvo nepřítele ve vzdušných bojích a sraženích ve vzduchu,

- zjistit a ničit RJP nepřítele, celý systém velení letectva a PVO nepřítele,

Šířka pásma průletů bude zpravidla 80 až 120, ale i více km. Hloubka se plánuje do 200 až 250 km, jestliže bude působit dálkové letectvo.

2. období — jeho obsahem je:

- ničit taktické letectvo na letištích, ve vzdušných sraženích a bojích,

- ničit RJP nepřítele,

- pokračovat v boji s PVO nepřítele a se systémem velení PVO a letectva.

V tomto období se zasazují hlavní síly letectva na válčičích. Letectvo frontu zasazuje své hlavní síly k plnění úkolů ve prospěch dálkového letectva. Jsou uskutečněny 2 až 3 hromadné údery ve dvou dnech.

3. období — jeho cílem je dokončit zničení uskupení taktického letectva a RJP nepřítele, leteckých záloh.

Uskutečňují se 1 až 2 hromadné údery s cílem vybojovat nadvládu ve vzduchu a vytvořit tak podmínky pro strategickou účinnou operaci na válčičích.

Charakteristické zásady vzdušné operace:

- rozhodnost cílů vzdušné operace,
- hromadné použití letectva, sil a prostředků PVO a vojsk frontu,

- velký prostorový rozmach — celé válčičské a velké zatížení při vedení bojové činnosti letectvem,

- různorodý způsob vedení operace,
- složitost v organizaci součinnosti mezi operačními svazy, svazky, zvláště ve vzduchu,

— zřízení velení velkému množství různých prostředků,

— těžkosti v získání velkého množství informací na velitelském stanovišti na zemi v krátkém časovém období a rozpracování těchto informací pro vedení bojové činnosti letectva,

— rychlé rozvinutí a prudké změny vzdušných situací,

— ohraničená doba délky operace,

— složitost přípravy letištního zabezpečení letectva a velká spotřeba materiálních prostředků.

Plánování bojového použití letectva

První vzdušná operace na válčišti se uskutečňuje s cílem zničit letecké, raketové uskupení nepřítele a vybojovat nadvládu ve vzduchu. Tato operace se zpravidla plánuje před zahájením bojové činnosti — tedy i v míru. Přitom se letectvu úkoly na válčišti stanovují v odpovídajícím operačním nařízení frontu. To obsahuje:

— celkový zámysl,

— bojový úkol a další rozhodující údaje, na základě kterých velitel frontu určuje úlohu a místo frontu v operaci, konkrétní úkoly jednotlivým druhům vojsk a zbraní a určuje, kdo odpovídá za plánování (zpravidla velitele letectva frontu), protože splnění cíle vzdušné operace na válčišti se dosahuje společným úsilím všech druhů ozbrojených sil při rozhodující úloze letectva frontu.

Po získání nejdůležitějších výchozích údajů, spolu se štábem RVD a PVO a také s odpovídajícími důstojníky ze štábu frontu, štáb letectva frontu organizuje plánování bojového použití letectva. Při plánování jsou brány v úvahu plány použití RVD, PVO, sil a prostředků průzkumu, v některých případech i vzdušných výsadkových útvarů, na základě kterých je rozpracován **Plán účasti letectva frontu ve vzdušné operaci**. Ten zahrnuje:

● operační část,

● vysvětlivkový spis,

● plán — grafikon součinnostních sil a prostředků v prvním i druhém hromadném úderu letectva a RVD,

● plány a nařízení v oblasti velení, spojení, radiotechnického zabezpečení, leteckého průzkumu, letovodského, meteorologického, vyhledávacího, záchranného a inženýrského leteckého zabezpečení a operačního maskování.

1. Celková operační část se rozpracovává na mapě měřítka 1 : 500 000. Na ní se zakreslují uskupení letectva a PVO, raket-

ové uskupení, pozemní vojska do divize v to, objekty průzkumných a úderných (palebných) kompletů, prostředky REB a jiné zákresy, nutné pro zničení objektů nepřitele.

Na této mapě se zakresluje též uskupení vlastních vojsk, jeho operační sestava, určená pro útočnou vzdušnou operaci a také rozhodnutí velitele k účasti vojsk frontu ve vzdušné operaci na válčišti.

Dále se rozpracovává plán — grafikon hromadných úderů letectva a RVD, operačně taktická sestava letectva v prvním a druhém hromadném úderu, pásma průletu vlastního letectva, jeho objekty a prostory činnosti, prostory vzdušných sražení, zóny prostředků rušení a také hlavní ukazatele poměru sil vlastního a nepřátelského letectva — kvalitativní i kvantitativní poměry sil.

Pro organizaci součinnosti se zakresluje zámysl použití RVD, vojsk PVO i způsob odražení hromadných úderů letectva nepřítele. Jestliže jsou v operaci použity vzdušné výsadkové jednotky, určují se jim prostory vysazení, úkoly a způsob zabezpečení.

Celkovou operační část podepisuje náčelník štábu a velitel letectva frontu.

2. Ve vysvětlivkovém spisu se zpravidla řeší ty otázky, které není možné zakreslit na mapě.

Podrobně se rozvedou závěry ze zhodnocení raketového, leteckého i protivzdušného uskupení nepřítele, možný charakter činnosti, objekty prvního pořadí i pravděpodobný charakter prvních hromadných úderů ve vzdušné útočné (obránné) operaci nepřítele.

Stanoví se:

— zámysl vytvoření uskupení vlastních vojsk (sil) pro účast ve vzdušné operaci, jejich operační sestava,

— zámysl, cíle a pořadí splnění úkolů vojsky frontu po obdobích operace,

— pořadí uskutečněných hromadných úderů leteckých, raketových i dělostřeleckých,

— odůvodněné propočty podle rozhodnutí a očekávané výsledky bojové činnosti letectva frontu,

— výsledky různých variant modelů hromadných úderů s použitím výpočetní techniky,

— úkoly leteckých svazků, útvarů a jednotek,

— organizace součinnosti a velení.

3. **Plán — grafikon součinnosti zúčastněných sil a prostředků frontu** je hlavním pracovním dokumentem, podle kterého

všechny druhy vojsk stanovují organizaci přípravy a způsob plnění svých úkolů v prvním a druhém HÚ a v raketových a dělostřeleckých úderech.

V tomto plánu se stanoví:

- vyčleněné síly a prostředky,
- rozdělení letového úsilí,
- objekty ničení,
- množství sil a prostředků nutných ke zničení těchto objektů,
- časy vzletů letounů, doba uskutečnění úderu, začátek a konec zapnutí prostředků REB, letovodské rozpočty přiletu skupin k objektům a způsob úderu.

Plán musí obsahovat způsob zabezpečení letů úderného letectva od cíle na vlastní území přes první a druhou zónu nepřátelské PVO, součinnost stíhacího letectva s úderným letectvem, s vojskem PVO fronty v zónách odpovědnosti a v předpokládaných rajónech vzdušného sražení a bojů.

Je zapotřebí, aby plán řešil způsob činnosti zálohy stíhacího letectva frontu a vojsk PVO při zvyšování letového úsilí při odrážení hromadných náletů letectva nepřítele a také zálohy úderného letectva, vyčleněného pro zničení nově objevených raketových sil a soustředění letectva nepřítele na letištích.

V současné době je žádoucí vyčlenit zvláště síly a prostředky, stanovit plnění součinnostních úkolů při ničení objektů systému AWACS PLSS, Assault Breaker a také RS s plochou dráhou letu i raket středního doletu.

Plán — grafikon součinnosti podepisuje velitel letectva, RVD a PVO.

4. Všechny plány a nařízení podle druhu operačního týlového a speciálního technického zabezpečení se rozpracovávají ve štábu letectva frontu, jsou částí plánu účasti letectva frontu ve vzdušné operaci. Podepisuje je náčelník štábu letectva a odpovídající náčelník služby.

Konečnou etapou plánování je zpracování bojových rozkazů (nařízení) leteckým svazkům, útvarům a samostatným jednotkám. Jeví se jako správné, aby přílohou k rozkazu byla reprodukce Plánu — grafikonu součinnosti, a to ta část, která se bezprostředně dotýká svazku nebo útvaru, a hlavní nařízení k bojovému a speciálnímu zabezpečení.

Jakmile svazky a útvary dostanou bojový rozkaz (nařízení), uskutečňují obdobná opatření, která směřují k přípravě a vedení bojové činnosti ve vzdušné operaci.

Takovýto je požadavek pro splnění úkolů včasného plánování bojové činnosti letectva

frontu v první vzdušné operaci na válčišti.

Úloha štábu letectva frontu v procesu plánování

Všekerou práci v procesu plánování bojového použití letectva, RVD, vojska PVO, sil a prostředků REB uskutečňuje štáb letectva za celkové řízení štábu frontu. Tento koordinuje plánování oddělení a služeb letectva, štábu RVD a PVO, průzkumu a REB frontu.

Skupina vytvořená podle nařízení náčelníka štábu frontu, kterou řídí velitel (náčelník štábu) letectva, připravuje návrhy a předkládá je veliteli frontu. Velitel frontu přijímá rozhodnutí a vyhlašuje je. Tímto rozhodnutím jsou vytvořeny všechny výchozí podmínky pro plánování.

Před zahájením plánování určuje štáb letectva spolu se správou průzkumu frontu přehled objektů, jejich celkové množství a kategorie (první pořadí, objekty raketových, leteckých a protivzdušných uskupení). Na základě rozpočtu předpokládané efektivity ničení rozpracovávají se pak optimální varianty počtu nutných letounů na všechny cíle nebo nejdůležitější z nich. Výsledky propočtu se doloží veliteli letectva frontu pro jeho rozhodnutí a určení konkrétních vykonavatelů.

Hlavním kritériem přesnosti propočtu k přijetí rozhodnutí musí být:

- všestranné propočty pro překonání PVO nepřítele,
- rozpočty nutné pro stanovení modelu úderu spolu s rozpočty výpočetní techniky, bojové efektivity použitých sil a prostředků ničení.

Na základě toho je možné vyvodit, že správně postupuje ten štáb, který ničení objektů PVO v pásmu průletu úderného letectva v prvním a druhém HÚ předá RVD, pro větší pravděpodobnost ničení nejnebezpečnějších a pohyblivých objektů (baterie Patriot, zlepšený Hawk) a také znovu zjištěné palebné prostředky PVO. V sestavě zabezpečujícího sledu letectva plánuje skupinu stíhacího bombardovacího letectva se speciálními řízeními prostředky ničení PVO vysoké přesnosti a efektivity. Z toho je zřejmé, že takové propočty mohou připravit a informovat pouze specialisté letectva.

Při umlčení PVO nepřítele RVD může plnit tyto úkoly:

1. Ničit objekty PVO uskupení nepřítele v pásmu průletu našeho letectva cestou zničení a umlčení jeho palebných baterií, především Hawk a Patriot, PLRS a hlavního

vých PVO baterií vojskové PVO nepřítel s cílem zabezpečit proniknutí vlastního letectva nepřátelskou PVO.

Přitom hlavní pozornost je nutné soustředit na baterie PLRS Patriot, protože ty jsou v současnosti nejnebezpečnějším prostředkem PVO, neboť mají schopnost ničit vzdušné cíle s vysokou pravděpodobností zničení.

2. Ničit objekty nepřítel, jeho systémy řízení a radiolokační prostředky s cílem dezorganizovat PVO. Přitom objektem úderu RVD mohou být velitelská stanoviště od brigády výše, jeho střediska velení a navedení, střediska i stanoviště velení a vyhledávání taktického letectva, radiolokační stanoviště LARS a útvary REB.

3. Ničit letecké útvary nepřítel na letištích, a to především stíhací letectvo. Tento úkol bude plněn údery raket s konvenčními hlavicemi ničení, údery na letiště, ničením letounů na stojánkách a též prvků systému letištního zabezpečení s cílem znemožnit vzlety letounů do přiletu úderných skupin vlastního úderného letectva k těmto letištím.

4. Ničit raketová uskupení i vysoce přesné pozemní prvky, systémy zbraní nepřítel v celém pásmu bojové činnosti a také jeho dělostřelecké jednotky v pásmu průletu vlastního letectva.

Úspěšné řešení tohoto úkolu snižuje jaderný potenciál nepřítel a jeho možnosti uskutečnit úder raketami s konvenčními prostředky ničení, zvláště vysoce přesnými systémy a vést paubu dělostřelectva s cílem dezorganizovat velení našim vojskům.

Realnost plánování

Plánování není jen předvídání možné situace na základě všestranné analýzy stavu a možností proti sobě stojících uskupení vojsk, ale především to je detailní rozpočet všech možných variant a vybrání nejlepších a nejvýhodnějších způsobů vedení úderů, které zabezpečí nejefektivnější způsoby bojové činnosti s maximálním využitím letounů a zbraňových systémů. Tento výběr se uskutečňuje na základě srovnání všech informací a rozpočtů daných počítačem (nebo vypočítanými). Přitom je nutné brát v úvahu i stupeň výcviku letajících personálů, faktické bojové efektivnosti zbraňových systémů na letounu, zkušenosti pilotů a v některých situacích i výsledky experimentů na stělicích.

Rozšířený objem úkolů, které řeší RVD ve vzdušné operaci, a také hromadné použití vysoce přesných zbraní třídy vzduch —

země z velkých vzdáleností, umožňuje nám opravit naše názory na rozdělení úsilí letectva podle úkolů v hromadných úderech.

Projevuje se tendence ke snížení počtu letounů ke zničení PVO nepřítel na jedné straně a zvýšení možnosti vedení úderu již v prvních vzletech přímo na letiště a raketové prostředky nepřítel na straně druhé.

Změny v taktice úderného letectva, vynucené novým použitím řízených prostředků z velkých vzdáleností, vytvářejí nutnost zlepšit způsoby zabezpečení úderného letectva od útočících stíhacích letounů nepřítel. To znamená vyčištění vzdušného prostoru, vytlačení stíhacích skupin z prostorů střehu. Přitom je nutné vidět, že úder na letiště stíhacího letectva PVO nepřítel musí řešit raketové vojsko.

Plánování společného použití různorodých sil letectva — dálkového, stíhacího bombardovacího s vysoce přesnými řízenými raketami a pumami, letouny i vrtulníky REB — umožňuje skutečné snížení ztrát bojového letectva od PVO nepřítel.

Všechny tyto faktory se několikrát ujasňují, přepočítávají se odpovídající počty letounů a prostředky ničení, vyčleňují se nutné zálohy pro případ okamžitého zničení znovu objevených a oživených objektů. To všechno se vkládá do základního plánu.

Z uvedeného je zřejmé, že toto je přístup, který zabezpečuje realnost plánování, což samo o sobě je garantem úspěchů při plnění stanovených úkolů.

Operačně taktická sestava

Ukazuje se jako nejzávažnější faktor k dosažení neočekávanosti a největší efektivnosti úderu. Proto i k rozpracování všech prvků v operačně taktické sestavě je třeba přistupovat se zvláštní pečlivostí.

Přesně se musí určit:

- kdy, v jaké době, s jakým úkolem, v jaké sestavě, v jakých výškách provést vypouštění bezpilotních prostředků,
- způsob vyvedení letectva do zón,
- jakými prostředky a v jakém čase zahájit rušení systémů PVO nepřítel vrtulníky systému REB — rušiči,
- v jakých bojových sestavách, vzdálenostech od bezpilotních prostředků, v jakých výškách a rychlostech přeletět linie fronty stíhacím bombardovacím letectvem, vyzbrojeným raketami třídy vzduch — RLS a v jaké vzdálenosti od nich poletí letouny palebného ničení prostředků PVO,
- místo a úkoly stíhacího a průzkumného letectva, rušičů, způsob jejich obrany skupinou ochrany,

Tabulka 1

Termín	Svazy a svazky letectva	Doba trvání (dny)	Počet letounových vzletů	Počet letišť, na která byly vedeny údery	Zničené letouny	
					celkem	z toho ve vzduchu
25.—30. 6. 1941	Letectvo Severního frontu, letectvo Baltského a Severního námořnictva	6	1000	39	130	7
11.—18. 10. 1941	Letectvo Severozápadního, Západního, Brjanského, Jihozápadního a Jižního frontu, dálkové letectvo hlavního velitele	8	934	30	500	—
5.— 8. 11. 1941	Letectvo Kalininského, Západního, Brjanského frontu, letectvo Moskevské zóny obrany	4	693	28	111	51
31. 5. až 4. 6. 1942	Letectvo Brjanského, Jihozápadního a Jižního frontu	5	550	19	62	13
27.—29. 9. 1943	8. LA, dálkové letectvo	3	502	13	23	—
19.—27. 4. 1943	4., 5., 17., 8. LA, letectvo Černomořského námořnictva, část sil dálkového letectva	8	1010	18	260	—
6.— 8. 5. 1943	1., 15., 16., 2., 17., 8. LA	3	1392	22	506	77
8.—10. 6. 1943	1., 15., 2. LA, svazky dálkového letectva	3	1805	15	250	81
13.—18. 6. 1944	1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8. LA, letecké sbory dálkového letectva	6	1472	8	—	—

Tabulka 2

Termín	Svazy a svazky letectva	Doba trvání (dny)	Počet letounových vzletů	Dosažené výsledky
29. 8.—3. 9. 1941	Letectvo Brjanského, Středního a Záložního frontu, svazky dálkového letectva, 1. průzkumná letecká skupina	6	4000	Sníženo tempo 2. tankové skupiny Guderiana
4.—12. 8. 1943	Letectvo 8., 17., 2., 5. LA, svazky dálkového letectva	9	7100	Zastaven plánovaný pochod záloh nepřítele na belgorodsko-charkovském směru
4.—12. 7. 1944	Osm leteckých sborů dálkového letectva	9	2600	Způsobeny značné škody zálohám nepřítele, skupině armád „Střed“ narušeny silnice

— časový sled a způsob manévru, sestava skupin klamné a demonstrační činnosti.

Všechny tyto úkoly jsou spojeny jednotným zámyslem s cílem zabezpečit volnost manévru a samostatnost taktických skupin při řešení hlavního úkolu — nejbezpečnější ochrany proti prostředkům PVO nepřítele a spolehlivého velení.

Těžko se doceneňuje úloha orgánů REB při rozpracování modelu operačně taktické sestavy. Jistě nebude chybou, jestli všechny prostředky a síly REB, to znamená i prostředky palebného ničení RLS nepřítele, v operačně taktické sestavě nazveme tím „stěžejním“, na základě kterého se rozpracovává zámysl a docílí se úspěchu každého úderu.

Otázky velení

Je třeba vycházet z toho, že nejzávažnějším požadavkem, který se musí spojit s operačně taktickou sestavou letectva při úderu je požadavek spolehlivého velení.

Velká vzdálenost objektů úderu od pozemních míst velení, malé výšky letů, složitá situace při rušení, nemožnost použití radiolokační kontroly — to vše vytváří situaci, při které samostatnost, rozumná iniciativa a rozhodná činnost každé úderné skupiny v operačně taktické sestavě určuje úspěch celého úderu. To vše nás nesmí vést k tomu, abychom ztratili, třeba jen částečně, velení letectvu z pozemních míst velení.

Proto i v procesu plánování se musí předvídat použití všech těch prostředků, které nám zabezpečí nepřetržité velení v různých situacích s použitím:

- retranslátorů na vrtulnících,
- vzdušných míst velení,
- dlouhověkých radionavigačních systémů,
- záložních kanálů spojení,
- signálních tabulek atd.

Je třeba vidět, že plánování účasti sil a prostředků frontu ve vzdušné operaci z hlediska objemu i obsahu potřebuje velké zásloby a tyto určují charakter činnosti vojsk frontu v průběhu 4 až 5 dní (doba trvání vzdušné operace na válčišti). To znamená, že i sám **Plán bojového použití letectva** nemůže být jednotným dokumentem.

Protože činnost podle plánu vzdušné operace je těsně spojena s řešením hlavních úkolů frontové útočné operace, je zřejmé, že i plány účasti druhů vojsk ozbrojených sil (tzn. i letectva) a druhů vojsk frontu ve vzdušné operaci budou mít formu dílčí části v jednotném plánu použití druhů vojsk frontu ve frontové operaci. Nejpodrobněji jsou rozpracovány otázky použití vojsk frontu v plánu použití letectva ve vzdušné operaci. Ten je zpracováván samostatně a řeší otázky použití, součinnosti a velení všem silám a prostředkům frontu ve vzdušné operaci.

Proto i podle tohoto plánu bojového použití letectva organizuje velitel frontu přípravu vojsk k účasti v operaci a přes velitele letectva uskutečňuje součinnost a velení.

Vysoké požadavky při plánování bojového použití letectva ve vyšší formě jeho bojového použití — vzdušné operaci — jsou určeny nutností udržovat stálou vysokou bojovou pohotovost letectva a orgánů velení k okamžité a rozhodné činnosti, která směřuje ke zničení leteckých, raketových i protivzdušných uskupení, vybojování a udržení nadvlády ve vzduchu v jakýchkoli podmínkách zahájení války. Proto je třeba, aby štáby letectva zachovávaly obě pravidla, a to:

— zámysl použití letectva ve vzdušné operaci musí zabezpečovat neočekávanost a maximální efektivnost použití letectva v prvním hromadném úderu,

— plán bojového použití letectva se musí neustále doplňovat a upřesňovat.

Plánování bojového použití letectva frontu v první vzdušné operaci je pevně spojeno s hlubokými znalostmi jejího charakteru a vyžaduje tvůrčí, vědecky podloženou předvídavost pravděpodobné činnosti nepřítele a pravděpodobného průběhu bojových událostí. Proto velitelé a štáby musí používat nejhodnějších a neefektivnějších opatření k organizaci součinnosti pro splnění těch nebo i jiných konkrétních úkolů ve vzdušné operaci.

MOMENT PŘEKVAPENÍ A BOJOVÁ POHOTOVOST PROSTŘEDKŮ PVO

Protivzdušný boj ještě výrazněji než kterýkoli druh soudobého boje sleduje rozhodné a nekompromisní cíle. Rozšíření bojových možností protivzdušné obrany a prostředků vzdušného napadení pravděpodobného nepřítele mělo podstatný vliv na změny v protivzdušném boji, pro který jsou dnes charakteristické prvky, jako je například prostorový rozmach, rychlý průběh boje, náhlá a neočekávaná změna situace. Velké množství různorodých a současně působících sil a prostředků, schopných uskutečňovat široký manévry v celém rozsahu výšek, směrů a rychlostí mělo za následek, že protivzdušný boj získal mnohem více na dynamičnosti a intenzitě. Ztěžuje ho dále mj. i široké použití různých druhů rušení palebných a radiolokačních prostředků, systémů velení a dále též použití průzkumných palebných systémů, vysoce přesných zbraní a zbraní hromadného ničení útočící stranou. Toto vše vede k dalšímu růstu úlohy momentu překvapení.

Snaha o boj za dosažení překvapení je objektivní zákonitostí soudobé protivzdušné bojové a operační činnosti. Překvapení znamená neočekávaně z hlediska prostoru, času a použitých sil zahájit a rozhodným způsobem vést bojovou činnost co nejučinnějším uskupením sil a prostředků a nejefektivnějšími způsoby vedení boje s cílem zničit hlavní síly nepřítele v daném prostoru a náletovém směru, dezorganizovat činnost jeho sil a vytvořit pro něho krajně nevýhodné podmínky a situace tak, aby nebyl schopen dosáhnout svých záměrů.

Překvapení, jako princip vojenského umění, se vztahuje na vojenskou činnost jakéhokoli stupně a rozsahu na boj, sražení, operaci i válku jako celek. Historie válek a zvláště pak Velká vlastenecká válka přesvědčivě ukazuje, jak velký význam má uskutečnění překvapivých úderů. Jako poučné příklady taktického překvapení široce používaných vojsky protivzdušné obrany státu v letech Velké vlastenecké války je možné např. uvést použití protiletadlových děl k boji s fašistickými tanky na podzim 1941 u Tuly a Moskvy a v létě 1942 u Stalingradu, činnost sovětských stíhacích letounů ze zálohy, činnost kočujících protiletadlových baterií, použití protiletadlových světlometů k oslepení nepřítele v bitvě o Berlín, dovedné vedení boje v nočních a složitých meteorologických podmínkách. Také příklady z lokálních válek a konfliktů ukazují, že překvapivé použití prostředků PVO a letectva dokázalo vytvořit podmínky k dosažení operačních cílů pozemními vojsky a naopak způsobilo neúspěch obranných operací protivníka.

Umění dosahovat překvapení je určitým měřítkem úrovně operačního a taktického mistrovství i důkazem vysoké vojenské odbornosti. Zavádění principiálně nových zbraňových systémů, automatizačních prostředků a elektroniky, růst kvalitativních charakteristik SL, PLRV, RTV a útvarů a jednotek REB i bouřlivý rozvoj všech druhů prostředků vzdušného napadení význam překvapení nejen nesnižují, ale naopak skýtají nové možnosti jeho dosahování.

Využití celého rozsáhlého množství průzkumných prostředků umožňuje získat dostatek hodnověrných údajů o zamýšlené činnosti prostředků vzdušného napadení. Údaje průzkumu vedeného z kosmu, ze vzduchu i ze země lze centrálně shromažďovat i vyhodnocovat a na základě toho i přijímat odpovídající opatření k včasnému a dostatečně silnému úderu prostředků PVO proti vzdušným cílům. Je třeba brát v úvahu i skutečnost, že doba působení momentu překvapení je tím kratší, čím rychleji protivník použije nezbytných protiopatření, v jejichž důsledku dochází k oslabení nebo k úplné ztrátě jeho významu. Úkolem každého velitele, každého důstojníka vojska PVOS proto je hledat za každé situace a všech podmínek řešení, prostředky a způsoby pro přijetí účinných opatření pro včasné zjištění a zmaření zámerů a úsilí vzdušného nepřítele. **Dovednost dosáhnout překvapení je proto zcela právem jedním z ukazatelů mistrovství velitele — organizátora a řídícího boje a vysoká a nepřetržitá bojová pohotovost PVO je nezbytnou podmínkou realizace momentu překvapení v soudobém protivzdušném boji.**

Je zřejmé, že je možnost dosáhnout překvapení v taktickém měřítku, tedy při vedení PVO jednotkami, útvary a svazky PVOS a jeho dosažení se bude promítat do výsledků vedení boje a operace. Projev momentu překvapení v protivzdušném boji má tu zvláštnost, že iniciativa vedení úderu vždy vychází od vzdušného nepřítele, který se snaží maximálně využít této výhody. Úkoly vojska PVOS v součinnosti s ostatními druhy vojsk spočívají v tom, že nepříteli neumožní využít této okolnosti (momentu překvapení), předejde ho a tak dosáhne jeho rozhodující porážky již na vzdálených přístupech k bráněným objektům a prostorům. V tom spočívá zákonitý projev boje za využití momentu překvapení v protivzdušném boji.

Současné možnosti vojska PVOS dovolují v mnohem širším měřítku než kdykoli předtím využít momentu překvapení v boji. Díky možnosti zjištění nepřítele na velké vzdálenosti, vysoké přesnosti a rychlosti zpracování radiolokační informace, manévrovosti a palebné síle stíhacích letounů, širokému rozsahu použití protiletadlových raketových kompletů, jejich velké rychlosti střelby a dosahu má takto velitel, který řídí boj, reálnou možnost využít za jakýchkoli podmínek nejrůznějších způsobů dosažení momentu překvapení.

Mezi podmínky, které zabezpečují úplné využití momentu překvapení, je možné zahrnout:

- překvapivé použití nových, pro nepřitele neočekávaných prostředků a způsobů vedení boje, jak palebných prostředků, tak i prostředků REB,

- využívání zvláštností a vlastností terénu, počasí a denní doby,

- neočekávané zahájení palby v zaručeném prostoru zničení vzdušných cílů a zahájení rušení všeho druhu,

- překvapivé změny bojových sestav, demonstrační činnost a klamná opatření,

- zahájení bojové činnosti v maximálně krátké době, s utajením zámyslu velitele k vedení boje atd.

Spolu s tím jsou vojsku PVOS vlastní i určité zásady, pravidla, principy a podmínky, které vyplývají ze specifiky výzbroje, zvláštností bojových sestav útvarů a svazků druhů vojsk i plněných bojových úkolů.

Dosažení překvapivé činnosti aktivních prostředků PVO není možné bez včasné a kvalitní radiolokační informace. Současné prostředky RTV umožňují získat maximálně možné poznatky o vzdušné situaci, o charakteru úderu i jednotlivých cílů a způsobu jejich činnosti. V budoucnu tomu napomůže rozšíření a zkvalitnění skrytého radiolokačního systému PVOS. Navíc prostředky pasivní radiolokace (např. KRTP 86) dovolují zjistit utajené (bez demaskujících příznaků) všechny cíle v zóně průzkumu, které vyzařují elektromagnetickou energii a tím vytvářejí podmínky pro překvapivý zásah SL nebo PLRV. Použití automatizovaných systémů velení dovoluje podstatně zkracovat doby zpoždění výdeje radiolokační informace, pracovní doby velitelských stanovišť a zvyšuje přesnost při udání cílů protiletadlovým raketovým jednotkám a při navedení SL. Propracovaný palebný systém útvarů a svazků PLRV zajišťuje tvrdý přístup k organizaci protiletadlové raketové palby ve všech výškách v souladu se zámyslem vedení boje. Umožňuje vzít v úvahu zvláštnosti terénu v prostorech palebných postavení i pravděpodobného skrytého přiletu cílů k prvkům PVO, či bráněným objektům a prostorům. V bojovém použití SL PVOS je pro dosažení vysoce efektivních a překvapivých úderů na nepřátelské prostředky vzdušného napadení důležitá takticky účelná a dovedná organizace vzdušného raketového boje, dovedný manévr pro uskutečnění zteče s přihlédnutím k takticko-technickým charakteristikám a vlastnostem cílů, vlastních letounů a jejich výzbroje. Úspěch ve vzdušném boji se zabezpečuje rozhodnou útočnou činností, rychlostí a překvapivostí úderů, čehož je možné dosáhnout skrytým zaujetím výchozího postavení a neoče-

kávaným uskutečněním zteče (zejména z přední polostěry) a v co nejkratším čase. Překvapivost, rychlost i raketová výzbroj, která je schopná ničit vzdušné cíle na středních a velkých dálkách, umožňují zahájit zteč ještě před tím, než se nepříteli podaří zjistit naše přepadové stíhací letouny. Nebo můžeme zabezpečit uskutečnění zteče ještě za situace, kdy nepřátelský letoun nebo skupina letounů jsou časově omezeny pro vyjití zpod zteče nebo odražení zteče.

Vzhledem k tomu, že prostředky PVO při své činnosti v převážné míře vyzařují elektromagnetickou energii, je zřejmé, že pak prostředky průzkumu i vzdušného napadení nepřítelů mohou zjistit jak skutečně vyzařování, tak i samotné jeho zdroje. Tato skutečnost ztěžuje dosažení momentu překvapení při použití prostředků PVO a vyžaduje od velitelů a štábů přijetí speciálních organizačních i technických opatření.

Pro snižování důsledků možného překvapení vzdušným nepřitelem má rozhodující význam vysoký stav bojové pohotovosti sil a prostředků PVO a včasné zjištění zámýslu použití prostředků vzdušného napadení nepřítelů. Stav bojové pohotovosti musí v každém okamžiku odpovídat stupni bojové pohotovosti sil a prostředků vzdušného napadení nepřítelů, zejména z hlediska času a možnosti ničení. Ke splnění tohoto úkolu, s cílem snížit, případně vyloučit účinnost vlivu momentu překvapení ze strany vzdušného nepřítelů, směřuje celý soubor požadavků a opatření. Jde především o:

- znalost vzdušného nepřítelů velitelů, štábů a příslušnými specialisty vojska PVOS,
- včasné vytvoření uskupení sil a prostředků PVO tak, aby odpovídala předpokládanému charakteru bojové činnosti vzdušného nepřítelů,
- předem připravenou organizaci bojové činnosti vojska PVOS,
- vedení nepřetržitého průzkumu vzdušného nepřítelů již v době míru, zhodnocení a upřesňování možných variant jeho činnosti,
- udržování odpovídajícího množství sil a prostředků v pohotovostním systému PVOS, připraveném k včasnému zásahu jak proti narušitelům vzdušného prostoru, tak k odražení prvních nenadálých úderů vzdušného nepřítelů,
- připravenost vojska PVOS ve velmi krátkých časových lhůtách k přechodu do vyšších stupňů bojové pohotovosti, při současném odražení úderů nepřátelských prostředků vzdušného napadení,

— vycvičenost vojska PVOS ve skrytém narůstání bojové pohotovosti,

— dovednost velitelů a štábů řídit bojovou činnost za složitě vzdušné a pozemní situace,

— vysokou úroveň bojové a politické přípravy vojsk, schopných k plnění bojových úkolů za intenzivní činnosti vzdušného nepřítelů,

— dosažení vysokých morálně politických, psychologických a bojových vlastností vojska PVOS,

— pohotovost výzbroje a bojové techniky k okamžitému bojovému použití,

— vytvoření potřebného množství zásob materiálně technických prostředků,

— všestranné zabezpečení bojové činnosti vojsk,

— organizační a materiálně technické zabezpečení odolnosti a životnosti vojsk,

— úzkou součinnost vojsk zúčastněných na plnění společného bojového úkolu,

— neustálé zdokonalování systému bojové pohotovosti.

Z celkového souboru opatření, zaměřených na všestrannou a stálou připravenost vojska PVOS, lze z hlediska vyloučení faktoru překvapení v počátečním období vyčlenit úkoly pro **pohotovostní systém PVOS**, ze kterých za hlavní je nutné považovat:

- rychlý přechod do vyšších stupňů bojové pohotovosti,
- plnění úkolů boje s narušiteli vzdušného prostoru ČSSR.

Vedení boje s narušiteli vzdušného prostoru je dáno současnou činností nepřítelů, který se trvale snaží organizovat provokační akce a lety svých prostředků vzdušného napadení poblíž státních hranic.

Zámysl jejich narušení realizuje s cílem:

- zjišťovat údaje o rozmístění našich obranných prostředků, o jejich bojových možnostech a akceschopnosti systému PVOS,
- postupně vyčerpávat a oslabovat bdělost pohotovostního systému PVOS,
- vhodně modelovanou činností v době míru zastřít okamžik zahájení nenadálého vzdušného napadení a tím využít momentu překvapení k převaze nad bránci se stranou.

Z toho je zřejmé, že v podstatě není hranice mezi činností pohotovostního systému PVOS v době míru a jeho funkcí v prvních okamžicích zahájení překvapivého vzdušného úderu. To znamená, že pohotovostní systém PVOS plní jeden z hlavních úkolů, a to je především zjištění momentu zahájení prvního nepřátelského vzdušného úderu.

Důležitou úlohu ve snižování důsledků momentu překvapení ze strany vzdušného nepřítele a vytváření podmínek pro využití momentu překvapení v soudobém protivzdušném boji má stranickopolitická práce. Musí být zaměřena především na zvy-

šování bdělosti a ostražitosti, na růst osobní odpovědnosti za bojeschopnost techniky, na zvyšování kvality organizace PVO s úvahou kvalitních a opodstatněných závěrů o možnostech a pravděpodobných záměrech vzdušného nepřítele.

V závěru chci konstatovat, že moment překvapení v protivzdušném boji sehrává důležitou úlohu a vyžaduje trvalou snahu o jeho dosažení a na druhé straně činnost, která směřuje ke snížení jeho důsledků, pokud momentu překvapení dosáhne nepřítel. Obojí klade vysoké požadavky na vzdělání i návyky velitelů a štábů vojska PVOS, na schopnost předvídat a organizo-

vat boj rychle a kvalitně, na iniciativu a samostatnost velitelů i umění používat racionálních způsobů organizace a vedení boje v souladu s konkrétními podmínkami bojové situace. Spolu s tím vyžaduje i vysokou úroveň ovládání soudobé bojové techniky a automatizovaných systémů vedení od příslušníků vojska PVOS.

VYUŽITÍ DIGITÁLNÍHO MODELU TERÉNU VE SPOJOVACÍM VOJSKU

Na Vojenské akademii Antonína Zápotockého v Brně se v prosinci 1984 uskutečnil odborný seminář s názvem Digitální model území pro potřeby ČSLA.

Seminář se zabýval možnostmi a přístupy k digitalizaci terénu a území, způsoby jeho využití v praxi vojsk a vymezením požadavků na druhy vojsk při jeho rozvoji.

V článku uvedu poznatky a zkušenosti příslušníků Správy spojovacího vojska Západního vojenského okruhu z práce s digitálním modelem terénu. Dále pak možné přístupy k přípravě digitálního modelu území a k tvorbě aplikačního programového vybavení.

Digitální model terénu a území, současný stav jeho přípravy

Digitálním modelem terénu (DMT) se rozumí souhrn výškových údajů o terénu přináležících příslušným souřadnicím kilometrové sítě ve formě vhodné pro zpracování výpočetní technikou.

Digitálním modelem území (DMÚ) se pak rozumí DMT rozšířený o údaje o topografických a geografických prvcích a objektech. Základním datovým souborem DMÚ v tomto pojetí je DMT doplněný o datové soubory podle specifických požadavků jednotlivých uživatelů.

Idea vytvoření DMÚ se datuje řadu let. Cílem tohoto projektu je zefektivnění práce s mapou a zajištění možnosti komplexní analýzy vlivu terénu na činnost vojsk. Praktická realizace projektu byla a je li-

mitována rozsahem nutných prací a možnostmi dostupné výpočetní techniky.

Výsledkem cílevědomé práce orgánů topografické služby a dalších zainteresovaných organizací a pracovišť, především VTOPÚ Dobruška a n. p. Geofyzika Brno, je DMT 2. generace, který je v současné době v ČSLA k dispozici. Tento model obsahuje datový soubor výškových údajů území ČSSR ve vrcholech čtvercové sítě 100 metrů. V současné době je tímto způsobem popsáno 85 % našeho území. Práce na digitalizaci zbývajících území pokračují.

Současné aplikační programové vybavení

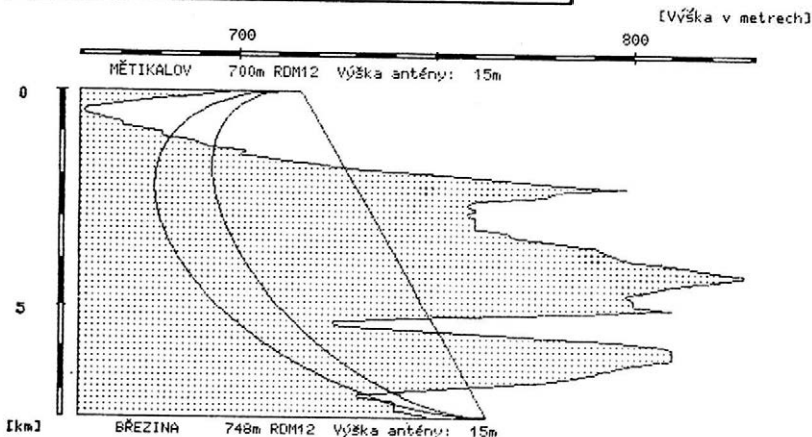
Základní informací datového souboru DMT je nadmořská výška bodů určených souřadnicemi kilometrové sítě. Je tedy možné bezprostředně realizovat programy umožňující grafické zobrazení terénu.

Současné programové vybavení umožňuje jedno, dvou a třírozměrné vyšetření terénu.

Jednorozměrné vyšetření terénu zobrazuje řez terénem mezi dvěma zadanými body — viz obr. 1. V praxi spojovacího vojska je toto zobrazení využíváno k topografické přípravě radioreléového spojení. Z hlediska specifických potřeb spojovacího vojska je výstupní sestava doplněna výpočtem a zobrazením Fresnelovy zóny pro zvolené pracovní kmitočty, výpočtem azimutů směřování antén, délkou spojení, minimální výšky výstavby anténních stožárů, útlumů při šíření volným prostorem a na překážkách.

Označení profilu	MĚTIKALOV	BŘEZINA	Vzdál = 7.5km
Nadm.výš./Azimut	700 m/248	748 m/ 68	Výška 1: 1100
Souřadnice X Y	55661 33719	55633 33649	Vzdál 1: 100000

Útlum	šířením	na překážkách	Celkem
180 MHz	92 dB	36 dB	128 dB
360 MHz	98 dB	38 dB	136 dB

Obr. 1

Doba zobrazení na grafické tiskárně při vyšetření terénu do vzdálenosti 50 km je 20 minut, na obrazovce televizního přijímače 30 sekund.

Vstupními údaji jsou souřadnice kilometrů sítě bodů, mezi nimiž se požaduje zobrazení řezu terénem.

Dvourozměrné vyšetření terénu umožňuje podle zadaných kritérií plošně zobrazit výškové poměry v terénu. Současným programovým vybavením je řešeno vyhodnocení a zobrazení viditelných prostorů ze zadaného bodu v určeném směru — viz obr. 2.

Tento program je využíván k plánování prostorů rozvinutí spojovacích prostředků vyžadujících k zabezpečení spojení přímou viditelností mezi anténními systémy. Výstupním zařízením je grafická tiskárna, doba zobrazení na vzdálenost 50 km, v úhlu $\pm 30^\circ$ je 25 minut. Zobrazení na průsvitný papír v měřítku mapy umožňuje bezprostřední přenesení výsledků na mapu a vyhodnocení z hlediska dalších požadavků (příjezdové komunikace, zalesnění atd.).

Program umožňuje rovněž vyhodnocení kruhového výhledu z určeného bodu (slepením jednotlivých sektorů).

Třírozměrné vyšetření řeší zobrazení tvaru terénu v určeném prostoru. Jeho praktické využití v současnosti není.

Zkušenosti z využití digitálního modelu terénu při plánování spojení

Využití DMT přineslo zásadní změny v kvalitě plánování spojení. Komplexnost vyšetření terénu umožňuje ustoupit od rutinních řešení, které v sobě nesou nebezpečí snadného zjištění spojovacích soustav nepřítelem. DMT umožňuje důslednější respektování stínících vlastností terénu z hlediska vyzařování elektromagnetické energie, rychlý výběr nejvhodnějších prostorů pro rozvinutí prvků spojovacích soustav.

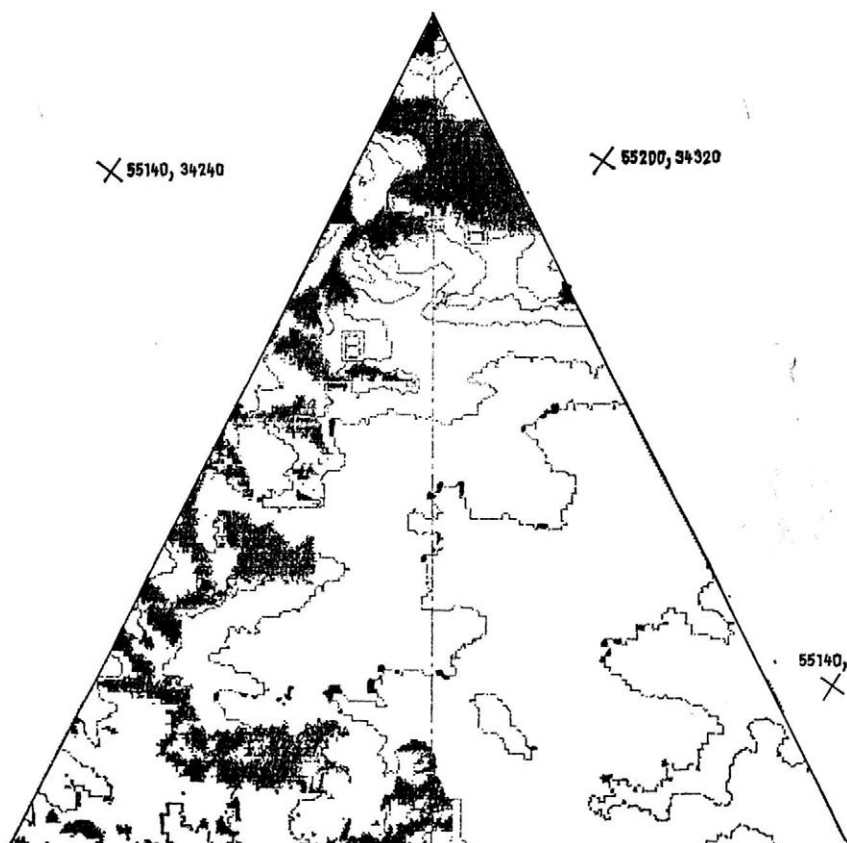
Získané poznatky potvrzují další možnosti tvorby datových souborů k vytvoření DMÚ. V podstatě lze digitalizovat veškeré údaje o objektech a předmětech, které je

Výhled z bodu Plešivec o souřadnicích X=55205 a Y=34273, azimut 144
 Měřítko 1:100000, stanice RDM6, úhel výseče 52 stupňů, vzdálenost 20 km

V prostoru jsou tyto evidované body:

Ozn.	Název	Poloha	Souřadnice X	Y	Výška	Ev.č.
SRS	PISEK	5KM J HOSTOMICE	55175	34307	690.0	671
A	PISEK		55175	34307		672
B	MALÝ CHLUM	2KM SV HLUBOŠ	55140	34300	570.1	646

▲ Federální ministerstvo spojů ▲ Stálá rádiová síť 📡 Televizní vykrývače

Výstupní sestava programu k vyhodnocení viditelnosti ze zaměřeného bodu. Viditelné body jsou zobrazeny černě
 Obr. 2

možné zakreslit na mapu. Z hlediska potřeb spojovacího vojska se připravují datové soubory, které obsahují údaje o:

- stacionárních radioelektronických zařízení (souřadnice objektů, použité pracovní kmitočty, výkony vyslačů atd.),
- objektech, v nichž je možné převzít vedení ze státní spojovací sítě,
- prostorech vhodných k rozvinutí spojovacích uzlů míst velení,
- chráněných územích z hlediska ekologického, památkového, hospodářského apod.,
- prostorech, v nichž je zakázána činnost radioelektronických prostředků (v nichž se předpokládá uskutečnit elektrický roznět náloží) a další.

DMÚ tak omezí (perspektivně vyloučí) nejrušnější kartotéky, evidenční listy v praxi často používané.

Grafické zobrazení výstupních sestav zabezpečuje přitom maximální informační hodnotu a naprostou přehlednost výsledků.

Podle získaných zkušeností víme, že DMT má okamžitou využitelnost, která zásadně vzroste vytvořením DMÚ v různých druhích vojsk. Požadavky spojovacího vojska na vyšetření terénu z hlediska přímé viditelnosti jsou obdobné s požadavky vojska PVO na zobrazení radiolokačního pole nebo požadavky zpravodajských orgánů na hodnocení možnosti radiotechnického průzkumu, ať vlastního, nebo nepřítelů. Obdobným způsobem lze vyhodnocovat rozsah zatopených území při narušení přehradních nádrží apod.

Požadavky na technické vybavení pro práci s digitálním modelem terénu

Datový soubor DMT 2. generace je aplikován na počítač ADT 4700. Jeho objem vyžaduje značnou kapacitu vnějších pamětí. Nejvhodnějšími (vlastně dostupnými) se jeví diskové paměti EC 5061 s kapacitou diskového svazku 29 MB. Na jeden diskový svazek lze uložit údaje o českých zemích.

Uživatelské programové vybavení vyžaduje kvalitní grafické periférie. Uvedené úlohy jsou řešeny v rastrové grafice. Použití vektorové grafiky se ukázalo vzhledem k pomalému zobrazení jako neefektivní.

K dostupným rastrovým perifériím patří především mozaiková tiskárna Consul C 2111-03G a televizní přijímač. Hlavní výhodou televizního přijímače je rychlost zobrazení. Nevýhodou je malá přesnost, malá rozlišovací schopnost a nemožnost následného přenesení výstupních sestav na mapu.

Perspektivy využití digitálního modelu území

Všechny dostupné materiály jednoznačně dokazují perspektivnost projektu přípravy DMÚ.

Omezující faktory, především v technické oblasti, budou v dalším přezkoušeny.

Programy zpracovávající velké množství vstupních údajů a na výstupu produkující grafickou informaci, jsou velmi náročné na paměťovou kapacitu a strojový čas. Bude zřejmě vhodné v budoucnu zpracovávat úlohy DMÚ na specializovaných procesorech a ne na současných univerzálních zařízeních.

Zvýší se požadavky na grafické periférie. Praxe potvrzuje, že grafické výstupy jsou z hlediska informační hodnoty nejvhodnější. Při zpracování výstupních sestav na průsvitný papír v měřítku mapy je možné je použít přímo na mapě a tím získat další informace, které výstupní sestava neobsahuje. K rozlišení výstupních informací jsou nevhodnější vícebarevné grafické periférie. Zatím jedinou běžně dostupnou periférií tohoto druhu je barevný televizní přijímač, který vykazuje uvedené nedostatky.

Vysoké nároky na vnější paměťovou kapacitu budou, a to v nejbližší době, překonány novými typy pamětí s podstatně větší kapacitou, větší odolností a menšími rozměry.

Programové vybavení se bude rozvíjet souběžně s rostoucím obsahem DMÚ.

Úsilí vynaložené k tvorbě DMÚ je vysoce efektivní a perspektivní. Realizace tvorby DMÚ, vzhledem k rozsahům prací a specifickým požadavkům uživatelů, je ale bez přímé účasti druhů vojsk nemožná.

Jsem toho názoru, že je nutné se vrátit k závěrům semináře, které jsem uvedl v úvodu článku, a začít je realizovat v daleko širším rozsahu než v současné době. Realizace projektu DMÚ vytváří velitelům a štábům podmínky pro optimalizaci rozhodovacích procesů a zabezpečí respektování všech omezujících podmínek komplexněji než dosud. Zároveň zkracuje časové požadavky na analýzu situace a přijetí zdůvodněných rozhodnutí, přitom ještě digitální forma výstupních informací umožňuje jejich automatický přenos.

MÍSTO, ÚLOHA, SLOŽENÍ A ZÁSADY ČINNOSTI OPERAČNÍHO TÝLU V SOUDOBÝCH OPERACÍCH

Uplatňování vědeckotechnického pokroku, který se v armádě projevuje zaváděním moderních bojových prostředků a techniky, vyvolalo některé změny v řízení soudobých operací a vedení bojové činnosti vojsk.

Tím vystaly před týlem mimořádně vysoké požadavky a kvalitativně nové podmínky pro organizaci týlového zabezpečení. Především jde o schopnost týlu, jeho svazků, útvarů a zařízení řešit potřeby týlového zabezpečení vojsk v soudobých podmínkách. Za tím účelem je týl na jednotlivých stupních vybaven potřebnými silami a prostředky s odpovídajícími technickými parametry, které umožňují řešit tyto úkoly ve stanovených lhůtách. Dalším požadavkem je stálá připravenost týlu. Mírová organizace a stav týlu zabezpečuje vojska při zahájení bojové činnosti a umožňuje jim přechod z mírové organizace na válečnou. Bojová pohotovost týlu musí odpovídat stupni bojové pohotovosti vojsk.

Operační týl, jeho místo, úloha a úkoly

Jedna z hlavních úloh při zabezpečování bojové činnosti vojsk připadá operačnímu týlu v rámci celkové struktury týlu ČSLA. To proto, že představuje spojovací článek mezi vojskovým týlem a týlem teritoria.

Operační týl v sobě zahrnuje orgány velení, týlové základny se zásobami, týlové svazky, útvary a zařízení frontu a armády určené k týlovému zabezpečení a obsluze vojsk. Činnost těchto týlových prvků při realizaci svých specifických úkolů naplňuje proces týlového zabezpečení. Operační týl navazuje na síly a prostředky týlu teritoria v podřízenosti vojenských okruhů a FMNO/HT — viz tabulku 1.

Úzká vazba operačního týlu na týl teritoria je patrná zvláště v období přechodu na válečný stav, kdy převážná část týlových svazků, útvarů a zařízení operačního týlu se vytváří a zabezpečuje péčí orgánů týlu teritoria (především týlu vojenských okruhů) včetně odpovědnosti za přesun do stanovených prostorů soustředění a jejich předání orgánům velení týlu frontu (armády).

Tabulka 1

Vojskový týl	Operační týl	Týl teritoria
Týlové útvary, jednotky a zařízení útvarů a svazků (čtz, rtz, prnz, zdrpr).	Základny se zásobami, týlové svazky, útvary a zařízení frontu a armády, útvary druhů vojsk a speciálních vojsk určené k týlovému zabezpečení (silb, želb, bpd PH, ab aj.).	Týl vojenských okruhů a hlavní týl — sklady týlového materiálu, — nemocnice, opravárenská a jiná stacionární zařízení, — týlové svazky, útvary a jednotky v podřízenosti okruhů a FMNO/HT.

Z toho vyplývá, že vytvořený operační týl realizuje převážnou část týlového zabezpečení všech vojsk polního sledu, je rozhodujícím článkem dopravně zásobovacího a léčebně odsunového systému ozbrojených sil.

Součástí operačního týlu je i týl frontového letectva organizovaný k zabezpečení speciálních i specifických potřeb svazků a útvarů letectva.

Nižší stupeň operačního týlu představuje **týl armády**, který zahrnuje několik desítek týlových svazků, útvarů a zařízení. Je plně pohyblivý, a proto schopný se včas přemísťovat za vojsky a zabezpečovat je. Tvoří tak spojovací článek mezi vojskovým týlem a týlem frontu.

Týl frontu je nejvyšším stupněm operačního týlu a také základním a rozhodujícím článkem týlu, zahrnuje v sobě několik set TSÚZ. Je schopen zabezpečovat veškerým materiálem (vyjma leteckého materiálu třídy 03) všechny druhy vojsk, speciálních vojsk a služeb frontu. Jeho vybavení a činnost je podmíněna i možnostmi a úrovní ekonomiky státu.

Z místa a úlohy operačního týlu vyplývají jeho hlavní úkoly na úseku týlového zabezpečení, především řešení otázek organizace týlu, uskutečňování včasného a nepřetržitého přísunu materiálových zásob vojskům, příprava a zabezpečení komunikací, obnova poškozené týlové techniky, zdravotnické, veterinární, letištní, finanční zabezpečení, ale také zabezpečení různých druhů odsunů, prodejn, výrobní činnosti, sběr kořisti, péče o zajatce, úklid bojiště a další úkoly spojené s obsluhou vojsk, které vyplývají z konkrétní situace.

Důležitou podmínkou úspěšné činnosti operačního týlu je dále jejich aktivní stranickopolitická práce uskutečňovaná širokým okruhem týlových orgánů, která směřuje především na podporu náročných týlových úkolů.

Složení operačního týlu

Složení a počet týlových svazků, útvarů a zařízení v operačních svazech závisí na jejich uskupení, bojové sestavě, určení, místě a úloze v operaci. Bude pravidlem, že při rozvíjení uskupení operačního týlu na směru hlavního úsilí vojsk bude převažovat množství sil a prostředků týlu, přičemž vedlejší směry budou zabezpečovány omezenými silami a prostředky v rozsahu potřeb reálného týlového zabezpečení vytvořených uskupení vojsk.

V souladu s předurčením a charakterem plnění úkolů může operační týl ve své sestavě zahrnovat:

- **frontové základny** (frontová týlová základna a její oddělení, frontová letecká základna, nemocniční základna),
- **frontové a armádní brigády materiálního zabezpečení,**
- **svazky a útvary vojenské dopravy** (automobilní, silniční, železniční, mostní),
- **zdravotnické útvary** (polní nemocnice, zdravotnické oddíly, zdravotnické autobusové prapory, hygienicko-epidemické oddíly, odřady posilových skupin specialistů aj.),
- **svazky, útvary a zařízení služby zásobování PHM, proviantní a výstrojní služby** (brigády potrubní dopravy, polní jatky, polní pekárny, polní prodejny, polní prádelny a polní sklady materiálu aj.),
- **veterinární útvary a zařízení** (veterinární oddíly),
- **útvary a zařízení letištního zabezpečení** (letištní prapory, letecké stavební prapory, odsunová rota letecké techniky, maskovací prapor aj.),
- **jiné specializované útvary a zařízení týlu,**
- **svazek obrany a ochrany týlu.**

Největší uskupení týlových svazků, útvarů a zařízení tvoří základny.

Frontová týlová základna (FTZ) působí jako svazek frontového týlu a je předurčena k udržování stanoveného množství zásob všech druhů materiálu a také zálohy některých druhů týlové techniky, k provádění oprav této techniky, výroby masa a chleba, praní prádla, odebírání, třídění a prověřování kořistního materiálu, organizaci odsunu nepotřebného materiálu aj.

Rozvinuje se na předurčených železničních úsecích nebo obnovovaných železničních směrech s využitím vykládacích stanic, v jejichž blízkosti se rozvíjejí frontové sklady materiálu.

FTZ je základním článkem frontového týlu, kterým prochází většina materiálových zásob pro postupné doplňování spotřeby bojujících vojsk. To představuje desetitisíce tun materiálu navážených z centrálních skladů a jiných zdrojů z NH a desítky vlaků denně, které je nutné vyložit. K zabezpečení těchto úkolů má odpovídající organizační strukturu, síly a prostředky (např. útvary, obsluhy, pro opravu týlové techniky, sběr kořisti, dále polní pekárny, prodejny, prádelny, jatky, sklady všech druhů materiálu a jiné).

V blízkosti vykládacích stanic a frontových skladů se určují vyčkávací prostory pro automobilní útvary před a po vyložení. Frontová týlová základna je schopna vyčlenit jako organický prvek a přiblížit za vojska zásoby rozvinutím svých oddělení (OFTZ) při využití příslušného železničního směru.

Přemísťování frontové týlové základny při rozvíjení úspěchu operace za operační stavou vojsk se uskutečňuje ke konci frontové operace na obnoveném železničním směru, co nejdříve k vojskům. Svinování a stejně tak rozvinování FTZ si vyžádá 3 až 4 dny. Prostor pro rozmístění FTZ představuje 2 až 3 tisíce km², pro OFTZ 300 až 400 km².

Činnost FTZ je řízena náčelníkem týlu — zástupcem velitele frontu, nebo prostřednictvím štábu týlu frontu. Náčelníci druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb plní úkoly odborného řízení svých speciálních útvarů a zařízení ve FTZ, jako je stanovení způsobů převzetí, skladování, evidence, výdeje zásob, výroba chleba a masa, vedení dokumentace, způsob oprav speciální techniky. Vydávají cestou velení FTZ poukazy a rozdělovníky na materiál atd. Úzce spolupracují se štábem týlu frontu.

Nemocniční základna (NZ) je tvořena polními nemocnicemi různého počtu, typu a určením (profilu), jako jsou chirurgická polní pohyblivá nemocnice (CHPPN), nemocnice pro lehce raněné (NLR), vnitřní polní pohyblivá nemocnice (VPPN), neurologická

(NPPN), infekční (IPPN) aj. V jedné NZ se řádově rozvíjí několik desítek polních nemocnic a dalších zdravotnických útvarů a zařízení. Řízení a zabezpečení chodu NZ zajišťuje velitelství nemocniční základny, které je schopno vyčlenit celkem 2 až 3 oddělení NZ o celkové kapacitě 10 až 15 tisíc lôžek. NZ se rozvíjí zpravidla na směru za každou armádou prvního sledu vždy na vzdálenost, která zabezpečí minimálně jeden koloběh odsunovými prostředky denně a tak doba odsunů z etap odborné lékařské pomoci nebude převyšovat 6 hodin.

Frontové (armádní) brigády materiálního zabezpečení jsou týlovými svazky nového typu, vysoce pohyblivé, určené k příjmu, skladování, kompletaci a udržování stanoveného množství zásob munice, PHM, proviantu, ženijního, chemického, spojovacího, automobilního, tankového, výstrojního a dalšího nomenklaturního materiálu, k zabezpečení jeho přísunu k vojskům, k hromadnému doplňování PHM pásové a kolové techniky, uskutečňování oprav týlové techniky a k plnění ostatních úkolů materiálního zabezpečení vojsk.

Ke své činnosti má v organizaci speciální útvary, jako:

- automobilní (cisternové) prapory,
- polní prodejny,
- polní pekárny,
- sklady materiálu,
- jednotky obsluhy a oprav týlové techniky, hromadného doplňování PHM aj.

Armádní brigáda materiálního zabezpečení se přesunuje na zádi operační sestavy armády a přemísťuje se tak, aby rameno přísunu od praporů materiálního zabezpečení divizí prvního sledu zabezpečovalo možnosti denního přísunu. Frontová brigáda materiálního zabezpečení se obdobným způsobem přemísťuje na směru té armády (abmz), kterou zabezpečuje. Každá brigáda materiálního zabezpečení může také vyčlenit část sil a prostředků pro zabezpečení vojsk (svazků) na druhém (odlehlejší) směru.

Ostatní speciální svazky a útvary týlu, které nevstupují do uskupení (kolektorů) týlových svazků, útvarů a zařízení jako silniční, mostní, železniční, automobilní, potrubní dopravy a jiné týlové svazky a útvary, plní úkoly v celém pásmu frontu (armády) podle svého předurčení.

Časté a rychlé změny situace, které se projevují i ve změnách zabezpečení vojsk, a stále nebezpečí náhlého vyřazení některých týlových svazků, útvarů a zařízení zvýšily úlohu záloh sil, materiálu a ostatních prostředků týlu.

Ty se tvoří pro plnění nenadálých úkolů v zabezpečení vojsk, posílení týlu podřízených svazků (svazků) v průběhu operace atd. Zálohy mohou být materiální, silniční, automobilní, zdravotnické, potrubní a jiné. Do nich se vyčleňují nejpohyblivější síly a prostředky, které jsou schopny se rychle přesunout do určeného prostoru a zahájit činnost podle stanovených úkolů a situace.

Organizace operačního týlu, jeho rozvíjení a přemísťování

Organizace operačního týlu se vytváří v souladu s rozhodnutím velitele k vedení bojové činnosti a konkrétní situaci.

Organizace operačního týlu zahrnuje přípravu, rozvíjení a přemísťování frontových základů, frontových (armádních) brigád materiálního zabezpečení, železničních, silničních, automobilních, potrubních svazků a útvarů, zdravotnických a jiných týlových zařízení k všestrannému zabezpečení vojsk a rovněž opatření k ochraně a obraně týlových objektů proti ZHN. Správná organizace operačního týlu vytváří podmínky pro včasnou realizaci přijatého dopravně zásobovacího a léčebně odsunového systému a dosažení pevného velení týlu.

Rozmístování sil a prostředků operačního týlu v soudobých obranných operacích bude vycházet především ze zásady zabezpečovat vojska prvního sledu, vytvářené zálohy a druhé sledy, ale také z potřeby zabezpečovat všechna ostatní vojska. Dále bude vycházet ze zámyslu velitele pro obrannou operaci a respektovat učenění operační sestavy, jejímž je prvkem. Vytvořená uskupení prvků týlu musí být spolehlivě propojena prostředky velení a spojení a také sítí komunikací. Prvním požadavkem pro práci týlu je jeho včasné doplnění a rozvinutí. Zkušenosti z operačních cvičení ukazují na potřebu mít procento naplněnosti vojskového týlu a dobu jeho pohotovosti stejnou jako zabezpečované útvary a svazky, aby na příslušný signál následoval vojska a řešil jejich zabezpečení. Na stupni operačního týlu vzniká požadavek mít týl armády i frontu poměrně na vysokých procentech plánovaného stavu, což vždy nemusí být prakticky realizovatelné, a bude proto nutné TSÚZ frontu z převážné míry mobilizovat. Do té doby nebude proto možné plně rozvinout polní léčebně odsunový a dopravně zásobovací systém. Proto se jeví účelné organizovat u některých vybraných TSÚZ doplnění již v době zvýšeného nebezpečí na příslušný signál. Tím lze zkrátit lhůty pro organizování jednotlivých uskupení TSÚZ a především pro vývoz a soustřeďování materiálových normativů.

Prvořadou pozornost je nutné věnovat především vytvoření těch TSÚZ, která bezprostředně zabezpečují bojovou činnost vojsk plnících hlavní úkoly. Dále náročnou otázkou se jeví soustřeďování TSÚZ k vytváření odpovídajících „kolektorů“ a při zaujímání místa v operační sestavě. Současné možné způsoby zahájení války si vynucují nutnost řešení zaujímání prostorů TSÚZ v operační sestavě i bez předchozího jejich soustřeďování.

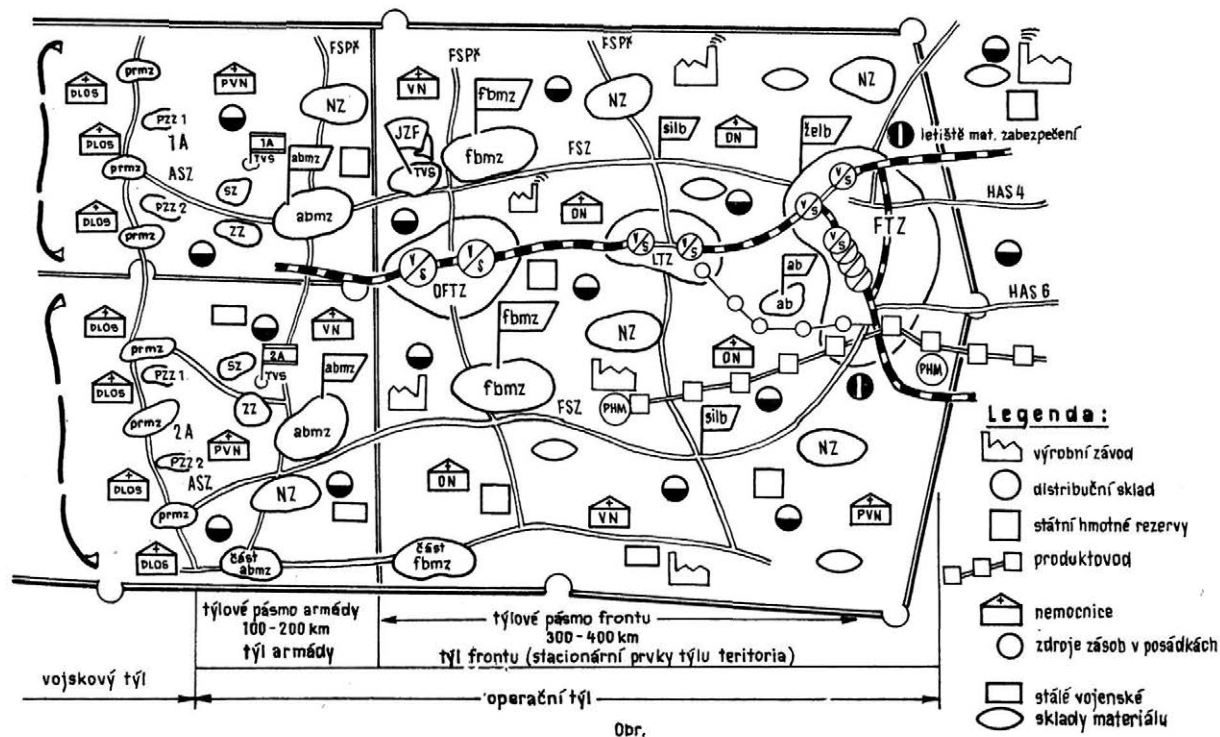
Operační týl se rozvíjí k zabezpečení vojsk v operacích v týlovém pásmu frontu (armády), které se určuje s cílem stanovení odpovědnosti za udržení pořádku a organizovanosti v týlu vojsk.

Při určování frontového (armádního) týlového pásma se berou v úvahu požadavky na rozmístění a zabezpečení činnosti TSÚZ, na organizaci komplexního využití různých druhů dopravy a komunikací při přísunu i odsunu a rovněž na manévr silami a prostředky týlu ve složité situaci — viz **obr. 1**.

Týlové pásmo frontu (armády) zahrnuje území se železničními, automobilními i vodními komunikacemi, letišti, potrubními, spojovacími linkami a množstvím místních zdrojů, nejrůznějších prostředků, zařízení aj. Nejsložitější situace pro operační týl vzniká v počátečním období války při vedení obranné operace, kdy týlové pásmo frontu (armády) je stanoveno na území vlastního státu a působí v něm všechny orgány a organizace rozmístěné na teritoriu. Proto řada úkolů musí být splánována předem v příslušných dokumentech a průběžně upřesňována součinností jednáním v jednotlivých otázkách odpovědnými orgány. Přitom je nutné respektovat prioritu v zabezpečení vojsk polního sledu velení.

Zaváděním nových moderních bojových prostředků a zbraňových systémů dochází ke kvalitativním změnám druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb a dochází i k zásadním změnám ve vedení soudobých operací. Tyto skutečnosti ztěžují i rozšiřují práci týlu v jednotlivých oblastech týlového zabezpečení. Proto je také vybaven soudobým potřebám odpovídajícími silami a prostředky. Složitost týlového zabezpečení je však dána i tím, že se na něm podílí velký počet řídicích i výkonných orgánů. K sladení jejich činnosti je proto nutná nepřetržitá, těsná součinnost zainteresovaných orgánů a vytváření potřebných podmínek pro jejich práci velitelů a štábů všech stupňů.

Použití úderných výsadkových útvarů a motostřeleckých jednotek jako vzdušných výsadků v armádní útočné operaci

Redakčně upravený a zkrácený článek podplukovníka V. V. Bělousova, uveřejněný v „Informačním sborníku štábu Spojených ozbrojených sil států — účastníků Varšavské smlouvy“ č. 33/1987.

Jedním z požadavků soudobé útočné operace je současné působení do celé hloubky obrany nepřítele čelně, z boků a týlu úderů letectva, raketového vojska a dělostřelectva ve spojitosti s bojovou činností operačních manévrovacích skupin a vzdušných výsadků. V průběhu armádní útočné operace mohou být použity jako taktické vzdušné výsadky úderné výsadkové útvary (pluky i samostatné prapory), kromě toho i speciálně připravené motostřelecké prapory a roty. Činnost vzdušných výsadků v týlu nepřítele umožňuje snížit efektivnost velení vojskům a palebných úderů nepřítele, co nejúčinněji využívat výsledků úderů vlastních prostředků ničení a přispívá k udržování vysokých temp útočné operace.

Vzdušné výsadky jsou používány zpravidla na směru hlavního úderu armády při plnění hlavních operačních úkolů, a to:

- překonávání zabezpečovacího pásma,
- průlom hlavního pásma obrany,

- ničení záloh nepřítele,
- pronásledování odcházejícího nepřítele,
- násilném přechodu vodních překážek,
- ovládnutí mezilehlých obranných postavení,
- ničení zvláště důležitých nepřátelských objektů v jeho týlu,
- činnosti ve prospěch operační manévrovací skupiny.

V průběhu útočné operace mohou vzdušné výsadky ničit prostředky jaderného napadení, místa velení vojskům a řízení zbraní, spojovací uzly, pozemní prvky systému vysoce přesných zbraní, sklady a další objekty nepřítele.

Dále plní úkoly spojené s obsazením a udržením letišť, přistávacích ploch, důležitých čar (prostorů), komunikačních uzlů, přeprav i úseků vodních překážek vhodných k násilnému přechodu, průsmyků, horských přechodů, zamezení plánovitého

využití záloh a organizovaného odchodu nepřátelských jednotek z linie fronty.

Zkušenosti z operační přípravy svědčí o tom, že taktické vzdušné výsadky jsou používány jednak centralizovaně a zúčastňují se výsadkových úderných operací podle zámyslu a plánu velitele frontu, jednak decentralizovaně podle plánu velitele armády (sboru) a v některých případech i velitele divize. Např. na manévrech Západ-81 bylo v útočné operaci 1. běloruského frontu plánováno použít celkem 166 vzdušných výsadků, z toho 161 taktických. Armády prvního sledu vysazovaly od 20 do 30 taktických vzdušných výsadků, včetně 2 až 3 v sestavě úderných výsadkových praporů.

Můžeme předpokládat, že intenzita použití výsadků i jejich složení v průběhu útočné operace bude snižována v důsledku ztrát dopravních a dopravních bojových vrtulníků při každém vysazování. Množství, složení a intenzita použití vzdušných výsadků ve značné míře závisí na úloze a místě armády, normách provozu letounů frontového a vojskového letectva ve frontovém podřízení.

Armádě na hlavním směru úderu frontu na vedení armádní útočné operace může být vyčleněno 14 až 18 plukovních vzletů stíhacího bombardovacího, 3 až 6 plukovních vzletů bitevního letectva, 16 až 20 bojových a 5 až 8 plukovních vzletů dopravních vrtulníků. V tomto případě, při vytvoření uskupení dopravních i výsadkových prostředků ve složení 80 až 110 Mi-8, do 20 Mi-6 (Mi-26), do 80 Mi-24, může armáda v souladu s jejich kapacitou vysadit současně jeden samostatný úderný výsadkový prapor nebo zesílený motostřelecký prapor (bez obrněné techniky) a do dvou motostřeleckých praporů (bez minometné baterie a techniky), ve druhé variantě — jeden samostatný úderný výsadkový prapor a do deseti motostřeleckých rot (bez techniky).

Pro armádu je nejtypičtější taktický vzdušný výsadek ve složení zesíleného úderného výsadkového nebo motostřeleckého

praporu, pro divize — ve složení zesíleného motostřelecké rot. V jednotlivých případech k plnění složitých úkolů a s přidělením dvou samostatných výsadkových praporů i více armádě, může být taktický vzdušný výsadek použit v sestavě odlehčeného motostřeleckého pluku. Divizi, která působí jako operační manévrovací skupina, může být přidělen armádní samostatný úderný výsadkový prapor.

Posílení taktického vzdušného výsadku může být různé. Jak potvrzují zkušenosti ze cvičení, je účelný výsadek posílit:

- samostatný úderný výsadkový prapor — 2 až 3 roji Mi-24 nebo letkou Mi-8, ženijní četou, družstvem roty chemického a radiačního průzkumu,

- motostřeleckou rotu — dělostřeleckou (minometnou) četou, četou PTRS, ženijním družstvem, 2 až 3 vojáků chemického a radiačního průzkumu.

Kromě toho, ve prospěch výsadku mohou být použity 1 až 2 vzlety letky stíhacího bombardovacího (bitevního) letectva k vedení úderů na objekty před vysazením a k podpoře bojové činnosti výsadku při plnění dalšího úkolu a do vzletu letky bojových vrtulníků k obraně proudů vrtulníků, zabezpečení vysazení výsadku a k podpoře bojové činnosti při plnění bližšího úkolu.

Obrana taktických vzdušných výsadků stíhacím letectvem je uskutečňována v jednotném systému PVO frontu. Při průletu a vysazení může být zvýšen počet letounů, které hlídají ve vzduchu a jsou v pohotovosti na letištích.

Bojový úkol taktickému vzdušnému výsadku, který se dělí na bližší a další, je nutné stanovit na celé období jeho bojové činnosti v týlu nepřítel. Obsahem bližšího úkolu může být zničení určených objektů nebo ovládnutí stanoveného prostoru (čáry). Další úkol spočívá v udržení obsazeného prostoru (čáry) nebo uskutečnění manévru (přepadové činnosti), dosažení a udržení nového prostoru (čáry) do příchodu vojsk, která útočí čelně.

Každému výsadku se určuje výchozí prostor pro vysazení, průletové pásmo, hlavní

i záložní prostor vysazení a pásmo umlčení nepřátelských prostředků PVO.

Doba trvání vedení samostatné bojové činnosti výsadku bez přímé letecké podpory je až 5 hodin pro prapor a pro zesílenou rotu 2 až 3 hodiny. Z hlediska temp útoku vojsk může být hloubka vysazení vzdušného výsadku ve složení praporu (rotu) následující:

- při průlomu hlavního prostoru obrany nepřítele tempem 2 až 3 km . h⁻¹ — do 15 (10) km,

- za boje o ovládnutí postavení divizních záloh tempem 4 až 5 km . h⁻¹ — do 25 (15) km,

- při pronásledování odcházejícího nepřítele tempem 10 až 12 km . h⁻¹ — do 50 (35) km.

Hloubka vysazování je určována vzdáleností výchozího prostoru pro vysazení od linie fronty. Přitom je nutné počítat s tím, že nepřítel může zjistit pozemním radiolokačním průzkumem (dálka zjištění radiolokátorem AN/TPS dvacet pět pohyblivých cílů do 20 km a AN/TPQ třicet sedm pohyblivých cílů do 50 km) a všemi prostředky vzdušného radiolokačního průzkumu výsadkové jednotky a způsobit jim značné ztráty palbou hlavní části dělostřelectva na vzdálenost 16 až 20 km (s použitím aktivních reaktivních dělostřeleckých střel do 26 až 28 km) a palbou raketometných palebných systémů (MLRS, LARS) do 35 až 40 km. Z hlediska těchto činitelů je účelné výchozí prostor pro vysazení určovat ve vzdálenosti: pro motostřelecký prapor (rotu) — 40 až 45 km, pro samostatný úderný výsadkový prapor — 50 až 70 km od předního okraje. V jednotlivých případech, kdy podmínky terénu dovolují utajit soustředění vrtulníků, je možné výchozí prostor pro vysazení motostřelecké rotu určit i blíže — na vzdálenost 20 až 30 km od předního okraje.

Doba trvání vysazení závisí na vzdálenosti vysazení, rychlosti letu vrtulníků a čase, který je potřebný k vysazení ve stanoveném prostoru. Uvažujeme-li o rychlosti letu vrtulníků Mi-6 a Mi-8 200 km . h⁻¹

a o době potřebné k vysazení rotu — praporu 3 až 10 minut, pak je možné vypočítat dobu trvání vysazení. Pro motostřelecký prapor (rotu) může být 20 až 27 minut a pro samostatný úderný výsadkový prapor 35 až 45 minut.

Velikost výchozího prostoru pro vysazení je určována plochou prostoru soustředění výsadku, počtem přistávacích ploch pro vrtulníky, jejich vzdáleností od prostoru soustředění i mezi sebou, existencí cest a maskovacích podmínek terénu. Praxe přípravy vojsk potvrzuje, že pro každou letku vrtulníků je účelné mít jednu přistávací plochu. Počítáme-li, že při jaderném úderu malé mohutnosti (do 10 kt) na jednu z přistávacích ploch je průměr vyřazení vrtulníků 4,3 km, pak vzájemná vzdálenost mezi těmito plochami musí být kolem 5 km. Přitom prostory soustředění (o ploše do 10 km² pro prapor a do 1 km² pro rotu) s vybudovanými okopy pro ukrytí živé síly musí být vzdáleny od přistávacích ploch 3 až 5 km.

Z hlediska těchto požadavků je nutné, aby plocha výchozího prostoru pro vysazení měla pro:

- samostatný úderný výsadkový prapor se 3 až 4 přistávacími plochami 25 až 40 km²,

- motostřelecký prapor vysazovaný ze tří přistávacích ploch do 25 km²,

- motostřeleckou rotu vysazovanou z jedné přistávací plochy 3 až 4 km².

Šířka průletového pásma vzdušného výsadku, který je přepravován jedním směrem, je většinou 3 až 4 km. Přitom let vrtulníků je uskutečňován nad vlastním územím zpravidla v malé výšce (50 až 200 m) a nad územím nepřítele v malé výšce (Mi-6, Mi-26) 30 až 50 m a v přízemní výšce (Mi-8) 15 až 20 m. V noci se výška letu zvětšuje do 100 m.

Směr letu je zapotřebí volit nad prostory, které nejsou obsazeny vojsky (les, močály, jezera, široká údolí, řeky, členitý terén) nebo nad prostory se slabou PVO nepřítele. Překonání linie fronty se uskutečňuje ve stanoveném průletovém pásmu letectva.

Šířka pásma umlčení prostředků PVO nepřítel zahrnuje šířku průletového pásma a dva parametry střelby nepřátelských prostředků PVO ve zvolené výšce letu výsadku. Při výšce letu vrtulníků 30 až 50 m je nutné prostředky PVO nepřítel umlčet v pásmu: protiletadlových řízených střel Patriot do 52 km, Hawk do 40 km, Roland a Stinger do 15 km, Rapir do 12 km, Charral do 10 km, Vulcan do 7 km.

Zkušenosti ze cvičení a manévrů posledních let svědčí o tom, že k umlčení (zničení) prostředků PVO a narušení velení vojskům i řízení zbraní nepřítel v pásmu 10 až 12 km ve prospěch úspěšného vysazení taktického vzdušného výsadku v armádě je účelné použít stíhací bombardovací a bitevní letectvo (1 až 2 vzlety letky), vojskové letectvo (do jednoho vzletu letky), raketové vojsko (do dvou oddílů), dělostřelectvo (8 až 9 oddílů), chemické vojsko (do roty), jednotky REB (do dvou rot), několik průzkumných skupin speciálního určení.

Umlčení nepřátelské PVO je jednou z nejdůležitějších podmínek úspěšného vysazení a důležitým opatřením velitele a jeho štábu.

Prostory vysazení většinou zahrnují objekty, které je nutné obsadit, a přistávací plochy. Tyto plochy jak ve výchozím prostoru pro vysazení, tak v prostoru vysazení je účelné mít po jedné pro každou letku vrtulníků, tj. pro prapor tří, pro rotu jednu. Rozměry přistávací plochy jsou v průměru pro roj vrtulníků Mi-8, Mi-24 — 200 ÷ 400krát 550 m, pro letku — 350 ÷ 700krát 1860 m, pro oddíl vrtulníků Mi-6, Mi-26 — 300krát 100 m a pro letku 700krát 2000 m. Tyto plochy je nutné volit tak, aby měly rovný povrch a podle možnosti tvrdou půdu. Celkově prostor vysazení praporu má rozměry 5krát 5 i více km, roty 2 až 3krát 2 až 3 km.

Důležitou otázkou je organizace použití taktických vzdušných výsadek, kterou uskutečňuje velitel armády, a zpravidla zahrnuje:

- přijetí rozhodnutí a plánování použití výsadek,

- stanovení bojových úkolů,

- organizaci součinnosti vzdušného výsadku se silami a prostředky, které se zúčastňují zabezpečení vysazení a boje výsadku, se svazky (útvary), které útočí na směr použití výsadku a organizaci bojového, speciálního technického i týlového zabezpečení vysazení a boje,

- organizaci velení výsadku,

- kontrolu a pomoc jednotkám.

Velitel armády při přijímání rozhodnutí na útočnou operaci v závislosti na množství vyčleněných vrtulníků, době jejich vyčlenění, situaci i charakteru činnosti vševojskových svazků a dalších podmínkách stanoví, budou-li taktické vzdušné výsadky prvkem operační sestavy armády nebo prvkem bojové sestavy divize, která využije přidělené normy provozu vrtulníků v souladu s rozhodnutím velitelů divizí. Jsou-li výsadky používány podle pokynů velitele armády, avšak na základě rozhodnutí velitelů divizí, pak velitel armády stanoví: na jakých směrech, kdy, v jaké sestavě, jakými svazky budou použity taktické vzdušné výsadky, jaké síly i prostředky armády a frontu budou zabezpečovat vysazení i jejich boj.

Jsou-li výsadky používány na základě rozhodnutí velitele armády, pak jeho štáb připravuje návrhy s uvedením: nejvýhodnějších prostorů jejich použití, zpráv o nepříteli v pravděpodobných místech vysazení i na směrech letu k nim, existujícího (předpokládaného) složení dopravních (výsadekových) vrtulníků a jejich možností vysazování, potřebného složení letectva k zabezpečení průletu, obrany a podpory výsadku, potřebného stupně palebného ničení nepřítel v prostorech jeho použití i na směrech letu k nim a jaké vytvořit uskupení raketového vojska a dělostřelectva armády ke splnění tohoto úkolu, lhůt i prostorů přípravy úderných útvarů a jednotek k vysazení.

Velitel armády (divize) v rozhodnutí na útočnou operaci (útok divize) k použití taktických vzdušných výsadek navíc stanoví v:

— **zámyslu** — výsadek jako prvek operační sestavy armády (bojové sestavy divize) a cíl jeho použití,

— **bojových úkolech** — úkoly taktickým vzdušným výsádkám, raketovým útvarům, dělostřelectvu, útvarům PVO, REB a letectvu k zabezpečení vysazení i boje vzdušného výsadku v týlu nepřítel a úkoly útvarům vojskového letectva pro vysazení,

— **hlavních otázkách součinnosti a všestranného zabezpečení** — postup vysazování (výchozí prostory pro vysazení, hlavní a záložní prostory vysazení, dobu, útvary, množství a typy vrtulníků k vysazení jednotlivých výsádek), metodu součinnosti výsadku s jinými prvky operační sestavy armády (divize), podpůrným letectvem na období vysazování i boje v týlu nepřítel, zabezpečení průletu výsadku přes linii fronty, způsob součinnosti taktického vzdušného výsadku s útvary operační manévrovací skupiny, operačním nebo operačně taktickým vzdušným výsádkem (působí-li v pásmu útoku armády), postup obnovení bojeschopnosti výsadku a jeho přípravy k opakovanému vysazení,

— **základech velení** — otázky spojené s přípravou výsadku k vysazení a boji, vysazením i vedením boje v týlu nepřítel a obnovením jeho bojeschopnosti po vyvedení z boje.

Na základě rozhodnutí velitele štáb armády zpracuje na mapě **plán použití výsádek**, který zpravidla obsahuje: složení i bojové úkoly taktických vzdušných výsádek, úkoly raketového vojska, dělostřelectva a podpůrného letectva, které plní ve prospěch použití každého výsadku, očekávanou situaci vojsk stran na začátku vysazení, zprávy o nepříteli v prostorech vysazení, dobu i prostory vysazení a boje operačních a operačně taktických vzdušných výsádek, směr činnosti a pravděpodobnou dobu příchodu vojsk, která útočí čelně, do prostoru činnosti výsadku i plánované čáry setkání s nimi, výchozí prostory pro vysazení a dobu jejich zaujetí, průletová pásma vrtulníků do prostoru vysazení a zpět, signály velení a součinnosti.

Textová část může obsahovat: rozdělení vojskového letectva po dnech operace pro každý výsadek (útvary, množství a typ vrtulníků), rozpočet vysazování podle času a sledů, opatření plněná s cílem zabezpečení letu a vysazení výsadku v týlu nepřítel (průzkum, REB, ženíjná, chemická zabezpečení, operační maskování), rozpočet času a další otázky.

Jak potvrzují zkušenosti ze cvičení, velitel armády stanoví úkoly velitelům výsádek osobně na velitelském stanovišti armády nebo na technických spojujících prostředcích s povinností potvrdit je písemným nařízením.

Při vydávání bojového úkolu výsadku velitel zpravidla stanoví: zprávy o nepříteli, možný charakter jeho činnosti v prostoru vysazení a v jeho blízkosti, složení a prostředky posílení výsadku, výchozí prostor pro vysazení a čas jeho zaujetí, hlavní a záložní prostor vysazení, bližší úkol, průletové pásmo, složení letectva vyčleněného k vysazování, zabezpečení vysazování a podpory v průběhu boje v týlu nepřítel, dobu pohotovosti k vysazení.

Kromě toho se výsadku uvádí způsob palebného ničení nepřítel v průletovém pásmu i v prostoru vysazení, postup vysazování do určených prostorů, způsob součinnosti s letectvem, jinými vzdušnými výsádky i předstutými oddády, postup vyvádění z boje, obnovení bojeschopnosti a přípravy k opakovanému vysazení, signály velení a součinnosti.

Příslušní velitelé [náčelníci] druhů vojsk a služeb vydávají úkoly podřízeným svazkům a útvarům:

— **raketovému vojsku a dělostřelectvu** — úkoly k ničení prostředků PVO nepřítel v pásmu umlčení, nepřátelských objektů v prostoru vysazení i poblíž něho před vysazením a v průběhu boje výsadku,

— **svazkům a útvarům PVO** — úkoly obrany výsadku ve výchozím prostoru pro vysazení, za letu do prostoru vysazení a v průběhu boje v týlu nepřítel,

— **útvarům dopravních vrtulníků** — složení a letové normy provozu, úkoly při vy-

sazování (přistávací plochy ve výchozím prostoru pro vysazení, průletová pásma do prostoru vysazení a zpět, prostory vysazení), dobu vysazení výsadku, přistávací plochy po splnění úkolu, dobu pohotovosti ke vzletu,

— **útvárům bojových vrtulníků** — úkoly doprovodu a obrany proudů vrtulníků za letu, zabezpečení vysazení výsadků a při podpoře jejich boje v týlu nepřítele, postup činnosti po splnění úkolů,

— **útvárům (jednotkám) REB** — úkoly radioelektronického umlčení objektů PVO a míst velení vojskům a řízení zbraní nepřítele,

— **chemickým útvárům (jednotkám)** — úkoly rušení technických prostředků průzkumu nepřítele s využitím dýmu a aerosolů.

Při organizaci součinnosti na plastickém stole je nutné upřesnit otázky palebného a radioelektronického umlčení objektů nepřítele v pásmu umlčení, způsob obrany výsadku a vojskového letectva proti úderům vzdušného nepřítele, postup přerušení a znovuzahájení palby za letu nad linií fronty, způsob palebné podpory boje výsadku v týlu nepřítele a další otázky. Jedním z hlavních úkolů štábu v průběhu operace je udržování a upřesňování součinnosti.

Významnou úlohu v úspěšném použití taktických vzdušných výsadků má průzkum. Zpravidla k získání včasných a přesných zpráv o situaci, stavu a charakteru činnosti nepřítele a terénu v pásmu umlčení, prostoru vysazení a poblíž něho je většinou využíváno vzdušné fotografování uskutečňované průzkumným letectvem i bezpilotními průzkumnými letouny při plnění průzkumných úkolů. Vzdušné fotografování je doplňováno rádiovým, radio-technickým a speciálním průzkumem, v jednotlivých případech vojskovým průzkumem. Závěry o nepříteli je účelné předat veliteli výsadku v době vydávání úkolu, bezprostředně před vysazením a každou 1 až 1,5 h po vysazení.

Příprava úderných výsadkových útvarů a jednotek k vysazení a boji je uskutečňo-

vána ve výchozím prostoru pro vysazení. Přípravu k vysazení je možné zahájit v prostoru, ve kterém velitel obdržel bojový úkol k vysazení a boji. V tomto případě se úderné výsadkové útvary a jednotky přesunou do výchozího prostoru pro vysazení, kde dokončí přípravu osob, techniky a zbraní k vysazení a boji. Ve stanovené době (na signál) se jednotky výsadku přesunou do vyčkávacího prostoru a po přiletu vrtulníků nakládají zbraně i techniku a potom nasednou. Prostředky PVO jsou nakládány nakonec.

Zkušebnost z cvičení Zakavkazského a Běloruského vojenského okruhu svědčí o tom, že organizace vysazení a boje byla uskutečňována na velitelství praporu v průběhu 2 až 3 hodin (roty 1 až 1,5 hod.), přesun útvarů (jednotek) do výchozího prostoru pro vysazení trval 0,5 až 2 hodiny (v závislosti na vzdálenosti), příprava vojáků, výzbroje a techniky k vysazení i boji během 2 až 3 hodin. S přihlédnutím k tomu, že technika a výzbroj je připravována současně s organizací vysazení i boje, pak celková doba potřebná na přípravu k vysazení a boji může být: pro prapor 5 až 8 hodin, rotu 3 až 5 hodin. Naložení výzbroje a techniky do vrtulníků může trvat 20 až 30 minut. Po jejím ukončení hlásí velitel výsadku příslušnému veliteli pohotovost k vysazení a boji. Společně s jednotkami výsadku je účelné vysadit předem letecké návodčí, představitele štábu, raketového vojska a dělostřelectva armády (divize) a štábů svazků (útvarů), se kterými je plánováno spojení se vzdušným výsadkem.

Před vysazením každého výsadku jsou vedeny údery letectvem i raketovým vojskem a dělostřelectvem armády na objekty nepřítele v pásmu umlčení, v prostorech vysazení, na prostředky PVO a nejdůležitější místa velení vojskům a řízení zbraní. Současně jsou radioelektronicky umlčovány důležité prostředky velení vojskům a PVO.

Vysazování je zahajováno zpravidla na signál velitele armády (divize). Může být

uskutečněno následujícím způsobem. S přiblížením proudu vrtulníků s výsadkem k linii fronty na určený signál dočasně zastavuje dělostřelectvo v průletovém pásmu palbu, aby výsadek nebyl ohrožen vlastními palebnými prostředky. Dopravní výsadkové vrtulníky za ochrany bojových vrtulníků a stíhacího bombardovacího (bitevního) letectva pokračují v letu, využívají jejich úderů na objekty nepřítel v prostoru vysazení a na přístupech k němu. Ve stanoveném čase „Č“ uskutečňují vysazení na určených přistávacích plochách v prostoru vysazení. Bojové vrtulníky zabezpečují vysazení, rozvinování, přechod jednotek výsadku do útoku, vedou úder na objekty nepřítel v blízkosti přistávacích ploch a na objekty zteče. Dopravní bojové vrtulníky po vysazení výsadku podporují jeho činnost palbou palubních zbraní až do využití hlavní části palebného průměru. Dopravní vrtulníky po vysazení výsadku se vrací stanoveným způsobem za linii fronty. Dopravní bojové a poté i bojové vrtulníky, po spotřebování munice se vrací za dopravními vrtulníky na stanovené přistávací plochy, kde jsou doplněny leteckými pohonnými hmotami a municí.

Zkušenosti ze cvičení posledních let potvrzují, že je vhodné dočasně podřídit výsadku část bojových a dopravních bojových vrtulníků k palebné podpoře a manévru.

V prostoru vysazení taktického vzdušného výsadku je někdy obtížné najít přistávací plochu, která by zabezpečovala obranu vrtulníků proti dělostřelecké a minometné palbě a někdy i proti palbě z ručních zbraní. Dokonce krátký pobyt vrtulníků na přistávací ploše v prostoru bojové činnosti může mít za následek jejich poškození, a tím ohrozit vzlétnutí a přelet. Proto problematika zajištění bezpečnosti vrtulníků v prostoru činnosti výsadku vyžaduje speciální zkoumání.

Jednotky výsadku rozhodnou ztečí útočí do boku a týlu bráněného nepřátelského objektu, obsazují nebo jej zničí a přechodem do obrany úporně drží obsazený pro-

stor do příchodu předsunutých odřadů i útvarů, které postupují čelně. V té době jsou podporovány stíhacím bombardovacím nebo bitevním letectvem, úder a palbou raketového vojska a dělostřelectva armády.

V některých případech je účelné předvídat vedení boje společně s předsunutými odřady a útvary, které útočí čelně. Přitom jednotky výsadku mohou přecházet do útoku společně s předsunutým odřadem po přechodu jeho jednotek vlastním rájónem obrany. Dále uskutečňovat obranu odkrytého boku svazku, který úspěšně rozvíjí útok, bránit úsek vodní překážky vhodný pro násilný přechod z chodu nebo výhodnou čáru na přístupech k vodní překážce k zabezpečení násilného přechodu z chodu vojsky útočícími čelně, vést překvapivý úder z týlu na objekty divize (brigády) prvního sledu nepřítel, zdržovat přísun jeho divizních záloh k čáře protizteče, zabránit organizovanému odchodu nepřátelských jednotek z fronty, vést průzkum objektů nepřítel a řízení (opravování) palby dělostřelectva na tyto objekty. Avšak ke splnění těchto úkolů je nutné již při organizaci součinnosti stanovit místa (čáry) setkání průzkumných orgánů a předsunutého odřadu, čáry, ze kterých bude uskutečňována podpora výsadku palbou svazků (útvarů) prvního sledu, charakter a způsob samostatné nebo společné činnosti s předsunutým odřadem i vojsky útočícími čelně, způsob odsunu raněných a přísunu munice.

Po spojení s vojsky, která útočí čelně, úderné výsadkové útvary a jednotky na rozkaz velitele armády vycházejí z boje, obnovují bojeschopnost a připravují se k opakování vysazení.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války a propočty svědčí o tom, že k obnovení bojeschopnosti samostatného úderného výsadkového praporu na 80 až 85 % naplněnosti je zapotřebí odsunout 90 až 160 raněných i nemocných do zdravotnických zařízení, opravit 4 až 6 kusů obrněné a 8 až 15 kusů automobilní techniky, 6 až 8

minometů, kolem 80 až 90 kusů ručních zbraní, doplnit jednotky 50 až 60 vojáky, výzbrojí a technikou (35 až 40 kusů), municí, PHM, technickým, ženijním a ostatním materiálem (přibližně 120 t), provést bojové sladění jednotek i štábu, splnit opatření k udržení vysokého morálního a psychického stavu příslušníků výsadku.

V souvislosti s tím se projevuje potřeba mít v armádě připravenou zálohu výsadkářů, zásoby zbraní, techniky i materiálních prostředků, vhodných k využití v samostatném úderném výsadkovém praporu, dále i připravené motostřelecké jednotky jako taktické vzdušné výsadky.

Při plánování přípravy k opakovanému

vysazení je možné využít těchto přibližných časových limitů:

- vyjítí z boje, doplnění živou silou, výzbrojí, technikou i materiálními prostředky ze zásob armády — 1 až 2 dny,

- bojové sladění jednotek a štábu — do 1 dne,

- plánování vysazení a boje, ukončení přípravy k opakovanému vysazení a bojové činnosti — 12 až 15 hodin.

Celkem na přípravu k opakovanému vysazení mohou být zapotřebí 3 dny. Není-li prapor doplňován vojáky a bojové sladování jednotek a štábu není zapotřebí, pak na přípravu k opakovanému použití výsadku postačí 1,5 až 2 dny.

Použití úderných výsadkových útvarů a jednotek je složitý, mnohostranný, dynamický proces, který vyžaduje od velitelství vševojskových (tankových) svazů i svazků a od důstojníků těchto štábů potřebné znalosti principů použití vzdušných výsadků a získání návyků při jeho organizaci.

Úspěch použití úderných výsadkových útvarů a jednotek v armádní útočné ope-

raci je podmíněn nejen dovednou činností jednotek výsadku, ale i činností svazků (útvarů) prvního sledu, předsunutých oddílů, operační manévrovací skupiny, existencí a možnostmi frontového i vojskového letectva, raketového vojska a dělostřelectva, vojska PVO, útvarů (jednotek) REB, průzkumu, ženijního a chemického vojska, týlových orgánů a důkladným plánováním, nepřetržitým a operativním velením.

Přestavba v armádě

Projevy a práce iznateľ chvulm armadnyho poveritel

A. D. Lizičeva, který byl uveřejněn v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ č. 11/1987.

Autor hodnotí přestavbu v sovětské společnosti jako pokračování Velké říjnové socialistické revoluce a vidí v nich jejich dialektickou spojitost. Rozhodně v nových historických podmínkách je přestavba povolána k tomu, aby upevnila socialismus, podstatným způsobem posunula dopředu věc-výstavby komunismu.

Revoluční charakter přestavby tkví především v tom, že musí rozhodným způsobem překonat staré a ulpělé názory a praktickou činnost, překonat mechanismus brzdění, vytvořit spolehlivý a efektivní mechanismus urychlení sociálně ekonomického rozvoje společnosti, zabezpečit pozvednutí společnosti na kvalitativně novou úroveň. Řešení úkolů přestavby a dosažení jejích cílů předpokládají širokou účast lidových mas.

Po lednovém a červnovém zasedání ÚV KSSS v roce 1987 byla zahájena nová etapa přestavby, etapa řešení konkrétních úkolů ve všech směrech a ve všech sférách společnosti. Tento proces se rozvíjí a prohlubuje v Sovětské armádě. S větší iniciativou pracují vojenské rady, velitelé, politické orgány, stranické a komsomolské organizace. Stále více je zřetelný a závažný společenský názor kolektivů vojenských útvarů. Zřetelnější se stal rytmus bojové a politické přípravy, lépe dochází ke zvládnutí bojové techniky a zbraní. Důležitým ukazatelem průběhu přestavby je rostoucí společensko-politická a služební aktivita vojáků.

Přestavba v armádě probíhá bohužel pomaleji než by bylo zapotřebí. Byly udělaný

doposud jen první, nesmělé kroky. Věc se ukázala mnohem složitější a problémů je mnohem více, než se předpokládalo.

Nemálo z toho, čím se vždy pyšnila Sovětská armáda v sedmdesátých a osmdesátých letech, se ztrácelo. Naše časem osvědčené bojové tradice nebyly rozmnožovány a zřídka jen prohlašovány jako pěkná hesla. Projevily se ulpělé i další negativní jevy v přípravě vojsk. Organizátorská práce byla často zaměňována neopodstatněnými deklaracemi a věc rozepřemi. Do kádrové práce pronikla protekce. U některých útvarů docházelo ke snížení zájmu vojáků o vojenskou službu. To mělo svůj odraz v bojové pohotovosti, v duchovní a sociální sféře.

Taková je realita a ta zavazuje každého z nás jinak pohlížet na svou práci, hluboce pochopit vážnost situace, celou ostrost nazrálých úkolů, které stanovilo červnové zasedání ÚV KSSS v roce 1987: „Zvyšovat bdělost, působit ještě rozhodněji, upevňovat všude kázeň, organizovanost, odpovědnost a výkonnost na všech úrovních.“

Na ministerstvu obrany SSSR a hlavních politické správě Sovětské armády je dostatečně přesná a jasná představa o tom, jak chápat přestavbu v ozbrojených silách, jaké jsou její charakteristické rysy a kam směřuje.

Přestavba — to je rozhodné překonání ulpělých jevů v bojové pohotovosti a přípravě vojsk. Hlavním mechanismem brzdění v tomto směru je narušení plánovitého charakteru bojové a politické přípravy, odtržení vojáků od zaměstnání a jejich

zjednodušování. Hlavní přitom je učit vojska tomu, co budou potřebovat ve válce.

Přestavba — to je dosažení nového morálně politického stavu vojsk, zásadní zvýšení kázně. V kázni se projevuje pevnost armády. Zvláště je důležité odstranit z vojenských kolektivů nevhodné vzájemné vztahy, zvýšit autoritu čestné vojenské služby, překonat odtržení některých náčelníků od podřízených. Neustále a důsledně upevňovat nedílnou velitelskou pravomoc na stranickém základě.

Přestavba — to je všestranná demokratizace života armádních kolektivů, každodenní obnovení reálné a neformální úlohy našich společenských útvarů, udělení skutečně tvůrčího a samostatného charakteru činnosti komsomolských organizací, kolektivně volených komisí a rad. Je to všeobecné rozvíjení zveřejňování, kritiky a sebe-kritiky, zvyšování zájmu vojáků o vojenskou službu, nezbytné povzbuzování a všestranná podpora, propagace nositelů pokrokových zkušeností, efektivní práce a těch, kteří více duševních a fyzických sil věnují službě než druzí.

Přestavba — to je neustálé zvyšování úlohy vojenských řádů, které jsou zákonem. Sledování jejich ducha a ustanovení je zárukou bezpodmínečného pohybu kupředu ve všech oblastech vojenského života. Je to přísné dodržování socialistické zákonnosti a sociální spravedlnosti.

Přestavba — to je rozhodný obrát k vědě, cesta za novými znalostmi. Každá zaměstnaná a cvičená musí být organizována na základě posledních vymožeností vojenské vědy.

Přestavba — to je posílení sociálního zaměření v činnosti vojenských kádří, výchova k jejich vztahu k sociálním problémům jako nejdůležitější politické věci. Umění vytvářet příznivé podmínky pro službu, bojový výcvik a denní život vojáků i členů jejich rodin je základním kritériem politické a pracovní zralosti každého velitele a politického pracovníka, každého důstojníka a generála.

Nejdůležitějším cílem přestavby v ozbrojených silách je zvýšení bojové pohotovosti vojsk v zájmu síly naší socialistické vlasti.

K tomu je nezbytné především narušit celý systém neomynosti, kterým svého času trpěl armádní organismus. Dnes tkví úkol v tom, aby byly hluboce pochopeny zvláštnosti procesu přestavby, stanoveny jeho perspektivy, dovedeno zahájené dílo do konce.

Armádní život s neodvratnou naléhavostí nás vede k chápání podmínek produktiv-

ního řešení úkolů přestavby. Všechny stranické orgány se plně staví i k přestavbě v činnosti kádří v armádě. V tom existují i některé zvláštnosti.

Armádní mechanismus je specifický a není možné v něm automaticky přenášet všechny zásady přeměn, používané např. v národním hospodářství. Kopírování by nepřineslo požadované výsledky. To je metodologicky nesprávné, prakticky málo efektivní a bezperspektivní. Takový přístup v žádném případě není spojen s ignorováním všeho toho cenného, pokrokového a tvůrčího, co bylo zrozeno přestavbou v jiných sférách života společnosti.

Důležitým rysem přestavby v armádě je usilovná tvůrčí práce každého vojáka na svěřeném úseku. Kde tomu tak není, tam nejsou reálné úspěchy přeměn. Tam, kde se k přestavbě postavilo jako k další kampani, kde lidé nemají dostatek houževnatosti, trpělivosti, vytrvalosti při uskutečňování plánovaných opatření, nepřijímají se nové pracovní způsoby, tam je stagnace a setrvačnost. Přestavba je složitá věc. Vyžaduje nejen usilovnou práci, ale i čas. Zbytečný spěch je přitom škodlivý. Někdy se rozhoupává, plnit nové úkoly starými způsoby je však nepřipustná věc.

Zvláštnost prožívaného období přestavby v ozbrojených silách tkví v tom, že na mnohých jejích úsecích se lidé spoléhají na automatismus činnosti mechanismu přeměn a zapomínají, že každý sociální úkol řeší lidé prostřednictvím hluboce uvědomělé a cílevědomé činnosti. Přitom čím je aktivnější, tím intenzivnější je proces přeměn.

Dnes je velmi důležité překonat názory funkcionářských autorit, které brzdí přestavbu, otevřít cestu novému myšlení a odstranit navyklost způsobu činnosti. Bohužel se nám dosud nedaří zbavit se vážných chyb v metodologii řešení úkolů přestavby, vytvořit spolehlivý teoreticko-metodologický potenciál přeměn. Vymenuji jen hlavní a nebezpečné přežívané otázky v činnosti vojenských kádří. Především je nutné hovořit o mnohoproblémovosti: mnozí souhlasí se vším a prakticky nic nedovedou do konce, neumějí vyčlenit hlavní článek a posílit slabý. Druzí předpokládají, že vydali rozkaz nebo nařízení a pak půjde všechno samo. Třetí skládají naděje v papír jako všemocný prostředek.

Přestavba vyžaduje především zvýšení úrovně organizace práce. Je nezbytné na kvalitativně novou úroveň zlepšit plnění úkolů pohotovostní služby, zkvalitnit bojovou přípravu vojsk, výchovu vojáků, cvičit je k připravenosti v libovolných pod-

mínkách, splnit stanovené bojové úkoly při obraně státních zájmů SSSR. Dnes je hlavní správně vybrat a rozmístit lidi, organizovat jejich práci. Na základě požadavků ÚV KSSS musíme rovněž přisnéžiti a principiálněji přistupovat k činnosti každého velitele a politického pracovníka, každého důstojníka při plnění úkolů bojové pohotovosti a bojové přípravy, přísně hodnotiti každý fakt bezstarostnosti, nevšímavosti a spokojenosti.

Každé době jsou vlastní její úkoly a požadavky. Musí mít i normy, pravidla a metody práce. V této spojitosti musí být kladen hlavní důraz na zdokonalování úrovně řízení vojsk, zvyšování odpovědnosti fidečních kádřů, odstraňování faktorů neorganizovanosti, úmyslného zastírání, neobjektivnosti při hodnocení výsledků bojového výcviku, plnění střeleb, odpálení raket a bombardování.

Bohužel máme v tomto směru nemalé neřešených problémů. Některé vojenské rady, velitelé, politické orgány se dosud smířují s velkým zanedbáváním v bojové pohotovosti a přípravě vojsk, zjednodušováním a oslabováním bojové přípravy, při zvládnutí zbraní a vojenské techniky. Zastává za současnými požadavky úrovně profesionální přípravy jednotlivých kategorií důstojníků. Je to tvrdé hodnocení, ale spravedlivé. V. I. Lenin zdůrazňoval, že poctivost v politice je příznakem síly a pokrytectví výsledkem slabosti. Proto je zapotřebí co nejrychleji se zbavit poklonkování, zvyšovat požadavky jednoho na druhého, přísně, jak to stanoví naše zákony a řády, brát k odpovědnosti za každou chybu, jde-li o nejsvětější, tj. obranu vlasti.

Udržování vysoké bojové pohotovosti, zvyšování kvality bojové přípravy, přesné plnění plánů a programů výcviku, provádění zaměstnání a cvičení v podmínkách, maximálně blízkých bojovým, neustálé dodržování hlavního principu — učít vojska tomu, co je nezbytné ve válce, musí se stát prvotními v činnosti velitelů, štábů, politických orgánů, stranických a komunistických organizací.

Škodu na věci přestavby mají polovičatá řešení při přeměnách všech úseků a sfér armádního života. Neměli spojení v jediný nerozlučný proces teoretické, metodologické a praktické stránky činnosti vojenských kádřů. V některých útvarech pokračuje život v předstírané činnosti, nejsou vypracovány způsoby boje s ní. To je důsledkem toho, že neexistuje vědecky zdůvodněné hodnocení činnosti kádřů, které se uskutečňuje občas, podle jednoho nebo několika faktů, které neukazují skutečnou

úroveň jejich profesionální přípravy a metodického mistrovství. Převládá kvantitativní hodnocení nad kvalitativním. Ne vždy jasně působí princip optimality rozhodnutí a činnosti vojenských kádřů. Rozhodl dosud k potřebnému obnovení velitelské činnosti.

Správné chápání těchto i jiných důležitých problémů nás usměrňuje na hledání efektivních způsobů jejich řešení. Předpokladem je, že hlavním směrem přeměn je zvýšení úlohy a aktivizace lidského faktoru.

Socialismus je kritériem společenského pokroku a na nejvyšší místo staví člověka. Ne nějakou idealizovanou osobnost, ale skutečného, živého člověka v konkrétní době, v jeho reálných spojitostech se společností, se všemi lidmi, s materiální a duchovní sférou. To vše se zcela vztahuje na každého důstojníka a vojáka Sovětské armády. Nyní v armádě objektivně nastal moment, kdy úloha lidského faktoru se stává prvořadou. Nebyla ani dříve podceňována, ale hlavní důraz v sedmdesátých až osmdesátých letech byl kladen na techniku, výzbroj, výcvikovou materiální základnu atd. Nabyly síly extenzivní metody přípravy vojsk. Často byl hodnocen lidský faktor dvěma až třemi ukazateli: kolik je výtečníků, kolik mimořádných událostí apod. Vojenská technika a výcviková materiální základna je stálá, není možné ji zmenšit ani dále zvětšovat. Proto právě (a dnes to chápeme lépe jak dříve) člověk je nejdůležitější ze všeho. Do oblasti naší každodenní starosti v posledních 10 až 15 letech velmi často se dostávaly takové otázky, jako např. duševní stav důstojníka, jeho mravnost, celková kulturnost, rodina, záliby, požadavky apod. Bojová technika byla rozvíjena a mravní kvality člověka v armádě a důstojníka především, jestliže se nesnižovaly, pak zůstaly stát na vysoké úrovni. Není možné to vztahovat na všechny, ale zavírat oči před tímto problémem je vskutku nebezpečné.

Ve své podstatě, otázka o člověku, vojáku, jeho osudu a rozvoji je hlavní otázkou teorie a praxe přestavby v armádě. V této spojitosti je nezbytné postupně a důsledně pokračovat v bilancování kádřové politiky. Výběr kádřů musí, jak učil V. I. Lenin, být uskutečňován podle nových měřítek, podle přiměřenosti nových úkolů. Praktickým smyslem naplnit jednu z hlavních zásad kádřové politiky je: odcházeti cího vojenského odborníka musí vystřídat člověk, který má vysoké znalosti a vyšší úroveň profesionálního mistrovství. Hlavním kritériem hodnocení kádřů je jejich

vztah k přestavbě, přitom ne slovy, ale činy. Čím vyšší je funkce, tím větší musí být i zájem.

Nyní je zvláště důležité aktivněji rozšiřovat vědecké metody do všech procesů přestavby: zvyšování metodologické kultury kádru a na tomto základě zdokonalování stimulu jejich činnosti, přechod k vědecky zdůvodněnému a leninskému stylu se musí stát jádrem našich zámyslů a praktické činnosti.

Neobyčejně důležitým aspektem je zkvalitnění struktury orgánů velení a přechod od extenzivních metod řízení k intenzivním na základě širokého zavádění automatizovaných systémů velení a výpočetní techniky do praktické práce, organizace efek-

tivní kontroly plnění přijatých rozhodnutí, zavádění leninských požadavků na prověrku a plnění do života.

V armádě skončil výcvikový rok 1987, v plné míře probíhaly volby stranických orgánů. V podstatě šlo o dobu správného chápání minulé činnosti, zvláštního ověření doby, kdy jsou upřesňovány změny v činnosti. V tomto období tak jako nikdy, je nezbytná sebekritika, objektivita a čestnost.

Přitom je zcela spravedlivé, že dnes je požadováno značně větší pozornost věnovat analýze stranickopolitické práce, jejím přeměnám. V tom tkví klíč k uskutečnění mnoha našich zámyslů, které se týkají přestavby vojenství.

z kapitalistických armád

Podplukovník Ing. Miroslav Štáňgl, CSc.

Perspektivy a možnosti využití paprskových zbraní

Název paprskové zbraně se vžil pro skupinu zbraňových systémů působících lineárními útvary soustředěné elementární energie, tj. paprsky.

O reálnosti konstrukce paprskových zbraňových systémů nejsou již v současné době pochyby. Jejich principy se nevymykají poznatkům z oblasti kvantové mechaniky, fyziky vysokých energií, optiky ani dalších vědních disciplín. Požadavky na ně kladené jsou však často na hranici možností vymezených přírodními zákony. To činí zatím výzkum, vývoj a výrobu konkrétních zbraňových systémů neúměrně nákladnými a vyvolává řadu diskusí o jejich místě a úloze ve výzbroji vojsk v blízké budoucnosti. Cílem článku je zhodnotit především technické ukazatele a vyvodit některé podstatné závěry o pravděpodobných směrech vývoje v této oblasti.

Hlavní výhoda, která se od využití lineární energie uspořádané soustředěné elementární energie jako ničivého prostředku očekává, pramení z nízké účasti klidové hmotnosti na přenosu ničivé energie a představuje přímočarý přenos energie na velkou vzdálenost s vysokou, až světelnou rychlostí. To umožňuje zasáhnout cíl prakticky v okamžiku výstřelu i při velké vzdálenosti, odpadájí balistické korekce a únikový manévr cíle je prakticky vyloučen.

Ničivá energie uspořádaná v lineárním útvaru (paprsku) může mít charakter koherentního elektromagnetického záření (kvantového paprsku) nebo vektorově uspořádané kinetické energie elementárních částic (korpuskulárního paprsku). Základními požadavky, limitujícími výběr jednotlivých druhů soustředěné elementární energie pro zbraňové systémy, jsou:

— schopnost přímočarého šíření v příslušném prostředí s co nejnižšími ztrátami,

— dostatečný destrukční účinek na cíl,
— dostupnost produkce v potřebné výkonové hustotě a z toho vyplývající nároky na generátor a jeho takticko-technické vlastnosti.

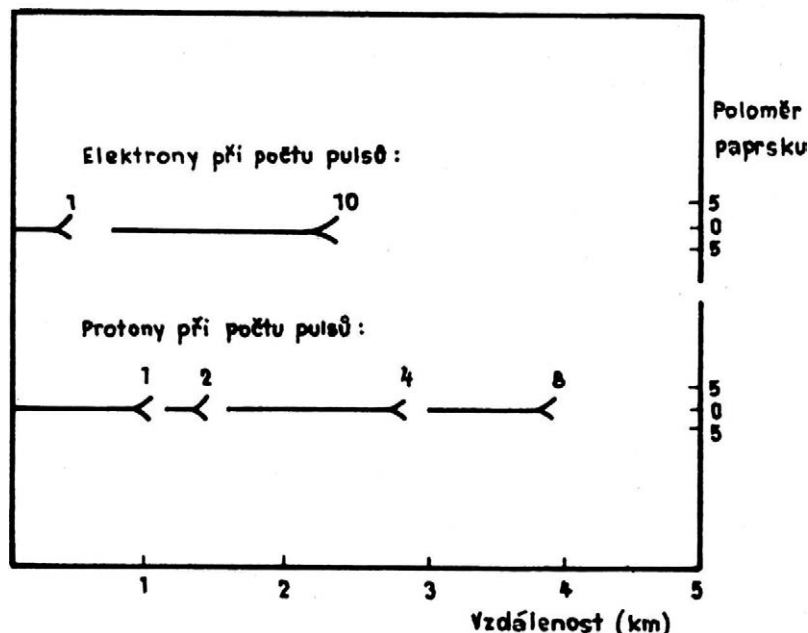
Závažnost těchto požadavků, reálnost jejich řešení a náklady s ním spojené budou v první řadě záviset na určení zbraňového systému a jeho umístění. V současné době se uplatnění paprskových zbraní nejvíce spojuje s vojenským využitím kosmického prostoru. Mají především umožňovat rychlé a spolehlivé ničení kosmických prostředků, zejména však strategických řízených střel na vzestupné a střední fázi letu. Při tomto způsobu použití vystupují pochopitelně všechny uvedené požadavky velmi kriticky a přibývají k nim další: nízká hmotnost, malé rozměry, odolnost

proti kosmickým vlivům, nenáročnost napájení a jiné, mnohdy protichůdné. Méně se již hovoří o pozemních a námořních operačně taktických zbraňových systémech. Požadavky však mohou být v tomto případě nižší a jejich řešení jednodušší.

Oba druhy uplatnění mají svou specifikou, danou v první řadě přírodními zákony. Ne každý druh lineárně uspořádané soustředěné elementární energie lze uplatnit v kosmu, ne každý právě tak v atmosféře. Hlavním omezujícím faktorem bude vždy šíření paprsku v příslušném prostředí, dané zvláštnostmi jednotlivých druhů elektromagnetického a korpuskulárního záření. Mezi nejdůležitější, často vzájemně podmíněné jevy, které toto šíření ovlivňují, patří:

— **Absorpce v prostředí**, způsobená molekulární absorpcí součástmi atmosféry, absorpcí tuhými a kapalnými částicemi v ní (prachem, vodními srážkami) a ně-

kterými dalšími jevy. Absorpce výrazně roste v případě ionizujících účinků paprsku, tj. fotoefektu, Comptonova rozptylu a tvorby leptonových párů. Všeobecně má za následek energetické ztráty. Omezuje obsah zejména infračerveného záření a prakticky vylučuje použití svazků rentgenového a gama záření v atmosféře. Absorpční ohřev a ionizace atmosféry způsobuje změnu její optické hustoty a vyvolává tzv. kvetení paprsku, které má v případě elektromagnetického záření za následek jeho rozostření, změnu směru a snižuje tak přesnost i výkonovou hustotu. Částečně pozitivní vliv však mají tyto jevy na šíření paprsků nabitých částic. Při rychlé za sebou následujících pulzech se v atmosféře postupně vytváří vodivý kanál, který snižuje další ztráty a kompenzuje i jiné nepříznivé vlivy. Tato důležitá okolnost umožňuje uplatnit paprsky nabitých částic v atmosféře. Tvorbu vodivého kanálu znázorňuje **obr. 1**.

Tvorba vodivého kanálu paprskem nabitých částic v atmosféře. Platí pro pulsy trvající 10 ns a následující po sobě v intervalu 30 ns, o intenzitě 10^4 A a energii částic 10 GeV

Obr. 1

— **Rozptyl v prostředí**, který má obdobný vliv jako absorpce a podstatně zvyšuje vliv povětrnostních podmínek — Huygensův ohyb, kterému podléhají všechny druhy elektromagnetického záření. Způsobuje vždy divergenci paprsku, kterou nelze technickými opatřeními omezit. Činí značné potíže zejména při přenosu energie na velkou vzdálenost. Ohyb závisí na vlnové délce, u záření kratších vlnových délek se projevuje méně.

— **Excitace prostředí**, působící pozitivně. Při dostatečné výkonové hustotě může přerůst v tzv. bělicí efekt, projevují se výrazným poklesem absorpce. Excitaci atmosféry způsobuje nejvíce optické pásmo elektromagnetického záření.

— **Elektromagnetické vlivy**, které v případě svazků nabitých částic způsobují jejich divergenci vzájemnými odpuzivými silami a ohyb zemským magnetickým polem. To silně omezuje až vylučuje použití tohoto druhu paprsků v kosmickém prostoru na větší vzdálenosti.

Ze shrnutí uvedených jevů vyplývá vhodnost použití jednotlivých druhů paprsků v kosmu a atmosféře, která je přibližně uvedena v **tabulce 1**. Pro podmínky kosmického prostoru budou vhodné svazky elektromagnetického záření, spíše kratších vlnových délek, popřípadě svazky neutrálních částic. Pro atmosférické podmínky mohou být kromě optických pásem elektromagnetického záření vhodné také svazky nabitých částic.

Tabulka 1

Druh záření			Vhodnost použití ¹⁾	
			v kosmu	v atmosféře
Elektromagnetické	optické	infračervené	2	1
		světelné	2	2
		ultrafialové	2	1
	ionizující	rentgenové gama	0 0	3 3
Korpuskulární	nabité	elektrony	0	2
		protony	0	3
		ionty	0	2
	neutrální	neutrony atomy	2 2	0 0

¹⁾ Symboly 0 až 3 značí stupně vhodnosti uplatnění:
0 — nejméně vhodné, 3 — nejvhodnější

Zkušenosti z řady pokusů v USA i jiných západních zemích prokazují, že většina lineárních útvarů soustředěné elementární energie může mít dostatečný ničivý účinek na cíl. Buďto termomechanický, způsobující destrukci, nebo ionizující, ničící optiku, elektroniku, živou sílu, nebo i jiný. Podmínkou je dosažení potřebné výkonové hustoty, to znamená použití dostatečně výkonného **generátoru**.

Lineární útvary koherentního elektromagnetického záření se dnes tvoří výhradně kvantovými generátory. Z nich připadají pro paprskové zbraně v úvahu nejvíce:

— Chemické lasery, které již v současné době dosahují výkonu potřebného pro využití v některých zbraňových systémech. Zvyšování jejich výkonu je pouze technickou záležitostí a není omezeno přírodními zákony. Napájení je relativně jednoduché

a vyžaduje pouze dostatečné množství chemického reagentu. Nižší dosah může v kosmickém prostoru představovat několik tisíc km. Chemické lasery jsou hlavním kandidátem pro kosmické využití.

— Rentgenové lasery (xasery), určené pro jednorázové použití a aktivované výbuchem jaderné náplně. Jejich nižší dosah (kolem 500 km) má být vyvážen jejich velkým množstvím a možností vypouštění dalších v případě potřeby. Využití xaserů však naráží na některé technické a také politické překážky.

— Lasery s volnými elektrony, jejichž širokopásmový charakter umožňuje působit za různých povětrnostních podmínek v at-

mosféře i z atmosféry do kosmu. Jejich vysoká hmotnost, velké rozměry a složité napájení však bude pravděpodobně překážkou umístění v kosmickém prostoru.

— Lasery s výměnou elektrického náboje a jejich kaskádové exciméry, které mohou mít také některé podstatné výhody. Zatím však nedosahují potřebných výkonů.

— Plynodynamické lasery s poněkud nižším výkonem, ale také levnější, menší, lehčí, které lze umístit na pozemní bojové technice i na letounech.

Požadavky na výkon kvantových generátorů a jejich současné možnosti porovnává **tabulka 2**.

Tabulka 2

		Výkon	Další vlastnosti (poznámka)
Požadavky na zbraňový systém	pozemní	2 MW	[stacionární] nízká hmotnost, malé rozměry velkorozměrné reflektory
	kosmický	20 MW	
	kombinovaný	1000 MW	
Současné kvantové generátory	chemické lasery	2 MW	spotřeba kg paliva za sekundu
	lasery s volnými elektrony	5 kW	vyžadují urychlovač elektronů
	plynodynamické lasery	400 KW	zvyšování výkonu obtížné
	exciméry	1 kW	vyžadují výkonný elektrický zdroj

Podstatně složitější je situace u generátorů korpuskulárních paprsků. Současné urychlovače zatím nedosahují potřebného výkonu, jsou příliš rozměrné a umožňují uplatnění pouze na stacionárních zbraňových systémech, nanejvýš na velkých námořních plavidlech. Vůbec nejsložitější otázkou je generace úzkých svazků neutrálních částic, která zatím není a pravděpodobně ani v blízké budoucnosti nebude technologicky zvládnuta (**tabulka 3**). Nehovoříme pochopitelně o spekulacích s částicemi s krátkou životností (mezonech, hyperonech, mionech) nebo s antičásticemi, neutrinami a podobně, které mají zatím blízko k utopii.

Konstrukce paprskových zbraňových systémů však vyžaduje řešit celou řadu dalších náročných problémů. Patří mezi ně např. výrobní technologie obřích reflektů-

rů a všechny otázky, související s řízením palby v kosmickém prostoru na velké vzdálenosti, tj. identifikace cíle, přesné zaměření a stabilizace paprsku, zjištění, zda skutečně došlo k zasažení a zničení cíle apod. Tím vzniká otázka, zda vojenský přínos těchto zbraňových systémů bude skutečně úměrný vloženým nákladům. Zvláště uvážíme-li možná protipatření, která při své vysoké účinnosti nemusejí být příliš nákladná.

Důležitou slabou stránkou paprskových zbraňových systémů bude pravděpodobně jejich vysoká zranitelnost jinými zbraněmi včetně konvenčních. Aktivní prvky (objektivy, reflektory aj.) budou zpravidla rozměrné, tvarově charakteristické a snadno identifikovatelné objekty na válčišti, na teritoriu i v kosmu. Zodolnění, maskování i pasivní ochrana těchto součástí je pro-

Tabulka 3

Parametr	Požadavek na generátor paprsku		Současné možnosti generátorů	
	nabitých	neutrálních	nabitých	neutrálních
Energie částic	500 MeV	500 MeV	50 MeV	5 MeV
Intenzita paprsku	10^4 A	5 A	10^4 A	0,15 A
Četnost pulsů	10^4 s ⁻¹	spojitý	10 s ⁻¹	spojitý

blematická. Jejich ničení nemusí být příliš náročné na účinnost použité zbraně a má za následek zneschopnění celého zbraňového systému.

Šíření paprsků lze také omezit nebo jinak negativně ovlivnit zásahem do optických vlastností prostředí. Např. použitím aerosolů, dipolových odrážeců, vhodně volenými výbuchy jaderné nebo i konvenční munice v troposféře, stratosféře i exosféře, různými požárními zátarasy apod. Význam může mít i pasivní ochrana cílů (reflexní povrch, ochranná vrstva, rotace) a také promyšlená aplikace maskování, klamných opatření a radioelektronického boje.

Jaké závěry lze tedy v celé záležitosti paprskových zbraní učinit?

Předně, konstrukce paprskových zbraňových systémů není v rozporu s přírodními zákony. Je reálná, i když po technologické a ekonomické stránce zatím značně náročná. Technologická a ekonomická náročnost je v současné době v západních zemích, zejména v USA, vyvažována obrovskými vynakládanými prostředky, neúměrnými jejich bojové hodnotě, které umožňují ve výzkumu a vývoji pokračovat i přes časté neúspěchy. Značnou roli hrají často iluzorní představy západních politiků a také komerční zájmy podnikatelů.

Za druhé, hlavní úsilí, které v současné době směřuje na vývoj kosmických zbra-

ňových systémů, může v budoucnosti narazit na řadu technologických, ekonomických i politických překážek a nemusí vyvrcholit příliš výrazným úspěchem. Není také vyloučeno nalezení a uplatnění jiných, levnějších a účinnějších prostředků. Zkušenosti a poznatky z výzkumu a vývoje kosmických zbraňových systémů mohou však být uplatněny při konstrukci obdobných zbraní operačně taktického charakteru, na které jsou kladeny daleko nižší požadavky. Ty mohou být proto zavedeny do výzbroje i podstatně dříve než kosmické. Částečně mohou zvýšit úroveň protivzdušné a protiraketové obrany v taktickém měřítku, mohou také zvýšit aktivní obranu letadel a plavidel proti řízeným střelám. Jejich postavení mezi ostatními zbraňovými systémy však nemusí být nikterak výlučné. Výhody vyniknou pouze v úzce specifických operačně taktických podmínkách a jejich použití bude omezeno řadou okolností.

A konečně, hlavním nebezpečím, které v současné době vývoj paprskových zbraňových systémů s sebou přináší, je usilovný výzkum v široké oblasti přírodních věd, který může v kterékoli době vyústit v některá podstatná technická překvapení. Proto, nehlédě ke skutečnému významu těchto zbraňových systémů, je nutné tyto trendy trvale sledovat.

Plukovník doc. RSDr. Zdeněk Procházka, DrSc.

K aktuálním úkolům společenskovědní činnosti

Jestliže jsme se při příležitosti 70. výročí VRŠR zamýšleli nad dosaženými výsledky a dalšími úkoly společenských věd v ČSLA, je užitečné připomenout, že sama VRŠR byla:

1. Výsledkem revolučního převratu ve vědě, v teorii, ve společenském myšlení. Jejím nezbytným předpokladem byl vznik marxismu, objev zákonitostí dějinného vývoje, které se do té doby jen živelně pro-
sazovaly v historii lidské civilizace. Poznání proč a podle jakých zákonitostí probíhá společenský vývoj a jak je možné jej vědomou lidskou činností měnit.

2. Výsledkem rozvinuté teorie marxismu v nových historických podmínkách monopolního kapitalismu, v podmínkách imperialismu. V. I. Lenin současně nejen obrovskou teoretickou prací, ale i ohromnou politickou a organizační činností ověřil vědeckou teorii socialismu v praxi tím, že ji právě VRŠR přeměnil v realitu, že ji vtiskl konkrétní podobu.

Marxismus-leninismus, teorie vědeckého socialismu, byl, je a zůstává pevným ideově teoretickým základem správné a účinné politiky komunistů. Realita uplynulých 70 let i realita současného světa přesvědčivě potvrzují, že jen na základě marxismu-leninismu je možné řešit závažné otázky nejen dalšího rozvoje socialismu, ale konečkoně celé civilizace. Všechny významné pokrokové politické a sociálně politické

změny, jež jsou pro současnou podobu světa charakteristické, byly nastoupeny a podstatně ovlivněny právě VRŠR. Říjnem přešel socialismus z oblasti ideálů a teorie do historické praxe, Říjen se stal hlavní silou světového revolučního pokroku. Říjnem vstoupilo lidstvo i do nové epochy řešení otázek všelidských, zejména otázek války a míru.

70. výročí VRŠR proběhlo v mimořádně době rozvoje socialismu i celého světa. V době, kdy bylo třeba nalézt odpovědi na naléhavé otázky, které svou novostí, rozsahem nemají obdobu. A socialismus je musí řešit v co nejkratší historické době. Je zcela zákonité, že tyto úkoly by měla a musí řešit především věda.

Soudruh M. Gorbačov ukázal velmi přesvědčivě, co to znamená. K. Marx a B. Engels kdysi napsali, že „dříve než proletariát vybojuje svá vítězství na barikádách a na bojích, ohlásí příchod své vlády řadou vítězství intelektuálních“.

Pokud jde o dnešní dobu, můžeme říci, že ještě než dosáhneme kvalitativně nového stavu naší společnosti, musíme dosáhnout velkých intelektuálních úspěchů a významně pokročit vpřed v teorii, v tvůrčím objasňování nových jevů a životních procesů. Teorie je nezbytná nejen pro perspektivní sociální a politickou orientaci a pro řešení celosvětových otázek války a míru, je jí zapotřebí doslova pro každý náš

krok. Žádná sebevýznamnější praktická otázka by nemohla být řešena, kdyby nebyla teoreticky objasněna a zdůvodněna. Sama teoretická činnost se stává jednou z nejdůležitějších hybných sil socialistické a komunistické výstavby, nejdůležitějším nástrojem přestavby. Obrovský rozvoj teorie, který bývá souhrnně označován za nové politické myšlení, je přesvědčivým důkazem, že v Sovětském svazu postupují právě tímto způsobem.

Historický odkaz VŘSR, významné výsledky, úsilí o další rozvoj společenských věd v Sovětském svazu, jsou inspirujícím příkladem při rozpracování vojenskopolitických aspektů XVII. sjezdu KSČ a úkolů uložených velení ČSLA. Ve VHÚ vycházíme přirozeně z těch výsledků, kterých se podařilo doposud dosáhnout.

1. V oblasti vojenské historie vycházíme důsledně z marxisticko-leninské teorie o dialektické jednotě minulosti, přítomnosti a budoucnosti. Právě současná doba ukazuje více než přesvědčivě, jak poznání reálného vývoje událostí a faktů historie slouží společenské praxi. Pomáhá politice určovat podstatu sociálních jevů, poskytuje jí potřebná poučení pro koncipování programových linií. Významné je, že historické vědomí je nejmásovější, nejširší formou ideologického vědomí lidí. Tvoří mimo jiné nezbytný pevný základ pro výchovu k socialistickému vlastenectví a internacionalismu, obraně socialistické vlasti atd. Proto také ne náhodou je v popředí ideologické diverze imperialismu. Zejména v současném období, kdy úkoly, které řešíme a budeme řešit, přímo navazují na revoluční stránky našich dějin a jsou jejich přímým pokračováním.

Ve výzkumné činnosti se podařilo dosáhnout výrazného přechodu od dílčích úkolů (článků, statí, brožur) k rozsáhlým syntetickým pracím. Svého druhu pracím, které mají fundamentální význam pro ČSLA a některé z nich skutečně význam celostátní. V návaznosti na celostátní úkol uceleného zpracování dějin našich národů jsme připravili ve spolupráci prakticky všech vojenských historiků ČSLA šestidílné Vojenské dějiny Československa, které takto nebyly zpracovány za celou dobu existence samostatného státu. Vyšel 3. díl. Bylo vydáno souhrnné zpracování historie partyzánského hnutí za 2. světové války. Máme k dispozici přehled 12 dílů Dějin druhé světové války. Byla zpracována historie vojenské politiky KSČ. Zpracovali jsme první variantu historie výstavby ČSLA v letech 1945–1980.

Věnujeme pozornost, spolu s vojensko-

historickými ústavy, zpracování zkušeností bratrských armád z internacionální obrany socialismu, které mají zásadní význam. Byla vydána česky a ruský společná československo-sovětská publikace Na věčné časy. Společná publikace ČSLA, BLA a NLA NDR Morálně politický potenciál ozbrojených sil socialistického společenství. Pokračujeme prakticky se všemi bratrskými armádami ve společných pracích.

2. V oblasti vojenskopolitických výzkumů se prohloubilo zaměření vědecké práce na aktuální potřeby společenské praxe, na těsné sepětí s aktuálními potřebami ideologické práce HPS a konkrétní praxí vojsk.

Soustavně děláme u útvarů výzkumy problémů vojenské kázně. Např. ve výzkumech: Vliv vojenské základní služby na formování vojenskopolitického vědomí, morálně politických a bojových kvalit vojáků, Důsledky vědeckotechnického rozvoje v sociálně politických vztazích, zejména v upevňování kázně, boj s delikvencí vojáků základní služby atd.

Zkoumáme stav a vývoj ideové výchovy, PSM, účinnost boje s ideologickou diverzí proti ČSLA. Soustavně a dlouhodobě jsme začali sledovat názory každého ročníku nastupujících povolanců a vojáků odcházejících do zálohy.

Vytvořením skupiny pro průzkum veřejného mínění v ČSLA uskutečňujeme podle požadavků velení armády rychlé operativní průzkumy k významným rozkazům ministra národní obrany a dalším aktuálním opatřením. Tak jsme uskutečnili výzkum k postupu realizace RMNO č. 012, výzkum o podmínkách a úrovni plnění závěrů celostátního stranického aktivu k rozpracování a realizaci závěrů XVII. sjezdu KSČ.

Oprávněné je možné konstatovat, že vědeckí pracovníci na tomto úseku naší výzkumné práce skutečně bezprostředně žijí problémy naší armády. Pokročili jsme i v úsilí, aby výsledky naší vědecké práce byly pro řídicí orgány maximálně užitečné. A to nejen jako poznatky o existujícím stavu v závěrečných zprávách z empirických výzkumů. Ale i formou expertiz pro nadřízené orgány, právě tak jako formou dílčích podkladů k tvorbě výcvikových a řídicích dokumentů (např. při výběru a formulování ukazatelů morálně politického stavu a kázně). Pravidelná je účast našich vědeckých pracovníků na přípravě kádrů na různých stupních. Konečně — snažíme se předávat některé výsledky i formou statí, článků i knižních publikací — takových jako jsou publikace Vojenská jednotka a kázeň nebo Úkoly velitele čtyři při vedení a výchově vojáků apod.

Tolik velice stručně o základních výsledcích naší vědecké práce. Nezakrýváme přitom a jsme si dobře vědomi, že v činnosti našich vědeckých pracovišť existuje řada problémů, slabin a nedostatků. Myslím, že není účelné v článku podrobněji hovořit o našich problémech v obsahovém zaměření výzkumů, slabinách v komplexnosti řešení úkolů, potřebě a skutečně dosažené integraci vědeckovýzkumné práce, nedostatečné koordinace s oblastí vojenských a technických věd, nedostatků v úrovni teoretické a metodologické připravenosti našich vědeckých a odborných pracovníků a vůbec кадровém zabezpečení.

Ještě k výhledu do dalších let. Máme konkrétní představy i plány o postupech a přístupech řešení aktuálních úkolů společenskovední činnosti ve VHÚ do budoucna. Jde především o to, aby vědecktí a odborní pracovníci ústavu si v celé šíři i hloubce osvojili ohromný teoretický přínos XVII. sjezdu KSČ a XXVII. sjezdu KSSS, aby si osvojovali stále bohatší výsledky sovětských společenských věd a drželi krok s jejich bouřlivým vývojem.

To se plně vztahuje i na všechny základní problémy, které řeší a budou řešit společenské vědy v ČSLA: otázky války a míru, vojenské doktríny států VS, vývoje a změn vojenské a vojenskopolitické situace v Evropě a ve světě, výstavby ozbrojených sil, ideové pevnosti, kázně a morálně politické připravenosti příslušníků ČSLA a podobně. Prostě jde o to, aby společenské vědy byly připraveny a schopny velice konkrétně a podle potřeb velení naší armády analyzovat situaci a vypracovávat potřebné závěry a doporučení pro praxi.

Chceme využít všeho, čeho jsme dosáhli samostatným studiem, výsledků odborných teoretických seminářů a dalších zaměstnání. První náměty a zamyšlení v posjezdovém období jsme využili k upřesnění vědeckých úkolů k 30. 9. 1986. Prakticky po roce jsme udělali další krok — k 30. září 1987.

Tím samozřejmě ani teoretické diskuse ani promítání závěrů do plánů naší práce nekončí. Předpokládáme a v pětiletém plánu jsme zakotvili, že v roce 1988 uskutečnime celooarmádní seminář k výměně zkušeností, k úkolům a rozvoji vojenskohistorické vědy v ČSLA z hlediska obou sjezdů a úkolů ČSLA. Podobný seminář chceme

uskutečnit i na úseku vojenskopolitických výzkumů. V obou těchto oblastech je totiž větší část vědeckých kapacit soustředěna ve VHÚ.

Celý proces bychom pak chtěli završit v roce 1989 kritickým rozбором dosavadního obsahového zaměření našich výzkumů, rozбором dosavadní struktury naší vědecké základny, její účelnosti a efektivnosti. Rozбором stavu a úrovně vědeckých a odborných kádřů a skutečných perspektivních kádrových potřeb vzhledem k novým úkolům.

Volili jsme tento postup proto, že nám umožňuje každoročně operativně řešit věci, které nazrály. Zabezpečuje však současně, aby složité náročné úkoly byly řešeny i dlouhodobě, cílevědomě a odpovědně. Aby řešení bylo skutečně výsledkem všestranných tvůrčích diskusí a v naprostém souladu s požadavky ČSLA.

Již v současné době je zřejmé, že dosáhnout nové kvality vědecké práce podle současných a zejména perspektivních potřeb ČSLA nepůjde, aniž by se cokoli změnilo, v obsahovém zaměření výzkumu, ve struktuře vědecké základny, v úrovni a rozmístění kádřů. A to nejen ve VHÚ, ale i v celé společenskovední základně ČSLA. ČSLA disponuje značným potenciálem společenských věd nejen na výzkumných pracovištích, ale i na katedrách vojenských akademií, vojenských vysokých školách atd. Pochopitelně, že tento vědecký potenciál není neomezený. Bylo by však neseřízní žádat jeho rozšiřování, aniž dříve uděláme všechno pro jeho maximální využití. Možnosti se nabízejí v koordinaci a koncentraci vědeckých kapacit na hlavní úkoly ČSLA. Rovněž existují možnosti zvyšování efektivnosti vědecké práce v ČSLA. Mimo jiné musíme sebekriticky přiznat, že jsou i ve zvyšování kvalifikační úrovně, náročnosti, odpovědnosti, kázně a organizovanosti vědeckých pracovníků.

Mnoho bychom nevyřešili přílišnou úspěchaností. Je však třeba postupovat cílevědomě a důsledně. Tak, aby jednotlivé kolektivy vědeckých pracovníků plně chápaly nejen mimořádný význam a složitost současné doby, potřeb a požadavků ČSLA, byly na výši teorie a metodologie, aby chápaly i mimořádnou odpovědnost za výsledky své práce vůči ČSLA.

Подполковник Юлиус Гумай	
Опыт из боевого сколачивания	40
Автор анализирует некоторый опыт из учений, целью которых было проработать определенные вопросы сколачивания подразделений и частей после необходимого пополнения войсками.	
Подполковник Богумир Чермак, кандидат военных наук	
Сбор и разработка разведывательных данных РВиА в ПАСУВ	45
Автор знакомит читателей с изменениями, которые вызваны автоматизацией работы штабов РВиА, а также с некоторыми данными и опытом, полученными при практической эксплуатации средств автоматизации штабов в тактическом звене.	
Генерал-лейтенант Ладислав Сохор	
Планирование боевого применения авиации фронта в массированных ударах первой воздушной операции	53
Автор использует исторический опыт советской авиации из второй мировой войны, далее из локальных войн и переносит его на вероятные условия современного боя.	
Майор Петер Барат, кандидат военных наук	
Момент внезапности и боевая готовность средств ПВО	61
Автор показывает, какую важную роль в противовоздушном бое играет момент внезапности и раскрывает действия командиров и штабов войска ПВО, направленные на недопущение достижения момента внезапности со стороны противника.	
Полковник Олдржих Догнал	
Применение электронной модели местности в войсках связи	65
Автор знакомит с данными и опытом, полученными при подготовке электронной модели, а также с возможностями реализации проекта при оптимизации процесса принятия решения командирами и штабами при сокращении сроков проведения анализа обстановки и принятия обоснованного решения.	
Полковник Эмил Кочи, кандидат военных наук, доцент	
Место, роль, состав и принципы действий оперативного тыла в современных операциях	69
Автор знакомит читателей с составом и действиями оперативного тыла и с возможностями некоторых тыловых соединений, частей и учреждений, а также с их действиями в современных операциях.	

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Применение десантно-штурмовых частей и мотострелковых подразделений в качестве воздушных десантов в армейской наступательной операции . . .	75
Перестройка в армии	83

ИНФОРМАЦИИ

Подполковник Мирослав Штангл, кандидат военных наук	
Перспективы и возможности применения лучевого оружия	87
Автор объясняет принципы действия лучевого оружия, которое основано на сосредоточении элементарной энергии, то есть лучей линейными частями. Оценивает прежде всего технические показатели и делает выводы о вероятных направлениях развития этого оружия.	
Полковник Здзек Прохазка, доктор военных наук, доцент	
К актуальным задачам общественно-научной деятельности	92
Автор основывается на результатах, достигнутых в деле разработки военно-политических задач Военным историческим НИИ. Это относится к области военной истории и военно-политических исследований.	

СОДЕРЖАНИЕ

Майор Михал Чулак, кандидат философских наук	
Вопросы укрепления воинской дисциплины и организованности жизни . . .	3
Автор рассматривает предпосылки дальнейшего повышения боевой и мобилизационной готовности ЧНА на основе образцового выполнения военных обязанностей, высокого уровня дисциплины и организованности жизни подразделений и частей.	
Полковник Лудек Казда, кандидат философских наук	
Комплексность - основная предпосылка повышения воздействия военноспециальной деятельности на эффективность идеологической работы в ПВО страны	7
Автор показывает взаимосвязь между идеологической работой и практической деятельностью. Критически оценивает подходы к комплексности проведения идеологической работы и обобщению опыта, внедряемого в ПВО страны.	
ВОЕННОЕ ИСКУССТВО	
Генерал-майор Йосеф Винценц	
Некоторые взгляды на подготовку и ведение первых операций	11
Автор рассматривает основные проблемы оперативного искусства, отвечающие военной доктрине государств - участников Варшавского Договора, обращая особое внимание на подготовку и ведение оборонительной операции.	
Генерал-майор Йиржи Флориан	
Военная доктрина и боевая готовность	17
Автор на основе выводов военной доктрины стран НАТО подчеркивает потребность поддержания высокой боевой готовности войск ЧНА и их приведения в состояние готовности двумя основными способами. Далее рассматривает некоторые проблемы, которые препятствуют достижению высшей степени боевой готовности.	
Полковник Зденек Грон, кандидат военных наук, доцент	
Значение, роль и место десантно-штурмовых подразделений и частей . . .	21
Автор рассматривает значение, роль и место десантно-штурмовых подразделений и частей в современном общевойсковом бою и операции. Особое внимание уделяет главным преимуществам этого десанта.	
Полковник Зденек Кодеш, кандидат военных наук, доцент	
Перегруппировка и смена войск в ходе наступления с прямого соприкосновения с противником	26
Автор статью взаимосвязывает со статьей, опубликованной в нашем журнале номер 3 за 1988 год. В первой части занимается объяснением понятий перегруппировка, в дальнейшем приводит принципы работы командиров, штабов и войск при обеспечении выполнения задач, которые вытекают из проблематики перегруппировки и смены.	
Подполковник Петр Немец, кандидат военных наук	
Роль командира в организации всестороннего обеспечения боя	30
Автор подчеркивает важность всестороннего обеспечения боя и в связи с этим рассматривает роль и обязанности командующего (командира) и начальника штаба.	
Майор Антонин Красны, кандидат военных наук	
Защита и оборона пунктов управления	33
Автор занимается прежде всего радиоэлектронной защитой пунктов управления общевойсковой дивизии и полка, влиянием выбора района размещения этих пунктов на их защиту и оборону, противопожарной охраной и задачами коменданта штаба, которые обусловлены его должностными обязанностями.	
	95